

Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittäminen

Väliraportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:31

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittäminen

Väliraportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:31

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

julkaistu vain sähköisenä
ISBN 952-442-818-0 (PDF)
ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:31

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
25.9.2004

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämissuunnitelmalinjausten valmisteluryhmä Puheenjohtaja: Marita Savola	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 10.3.2004	Dnro 19/043/2004

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittäminen (Valmisteluryhmän väliraportti). Utveckling av styrningen, finansieringen och anordnarnätverket i fråga om den yrkesinriktade vuxenutbildningen (Mellanrapport av en beredningsgrupp)

Julkaisun osat Muistio ja liitteet

Tiivistelmä

Valmisteluryhmän tehtäväksi annettiin valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymään Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien ammatillista aikuiskoulutusta koskevien linjausten pohjalta

- 1) laatia ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä;
- 2) laatia tarvittavat laskelmat ja selvitykset sekä ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimisesta, järjestämislupien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoinnista;
- 3) laatia ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunvarvoinnin järjestämisessä; sekä
- 4) laatia selvitykset ja laskelmat ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista ja ehdotukset niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

Valmisteluryhmän on määrä jättää toimeksiannon 1 kohdan osalta opetusministeriölle 15.9.2004 mennessä ja muiden tehtävien osalta 30.11.2004 mennessä.

Valmisteluryhmä on järjestänyt työelämän järjestöjä, koulutuksen järjestäjiä sekä ruotsinkielisen koulutuksen asiantuntemusta ja opetusministeriön aluehallintoa edustaville tahoille kaksi laajaa kuulemistilaisuutta. Väliraporttiin sisältyvän ehdotuksensa pohjaksi valmisteluryhmä laati kolme vaihtoehtoista mallia: erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli, alueellisen organisoinnin malli ja nykytilamalli. Eri vaihtoehtoista saatu palaute huomioonottaen valmisteluryhmä on laatinut ehdotuksensa hallituksen esitykseksi eduskunnalle ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta.

Valmisteluryhmän ehdotuksella pyritään luomaan riittävät ja vakaat toimintaedellytykset ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämiselle ja työelämän palvelutehtävien hoitamiseksi sekä toiminnan laadun jatkuvalle kehittämiselle. Ehdotuksella pyritään monipuolistamaan ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen välineitä em. kehittämissuunnitelman toimeenpanemiseksi koulutuksen järjestäjän päätäntävaltaa ja ammatillisen koulutuksen yleisen kehittämissuunnitelman tavoitteita kunnioittaen. Ehdotuksella parannetaan myös edellytyksiä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivan sekä alakohtaisesti kattavan ammatillisen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden yksiköiden sekä niitä täydentävän ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon muotoutumiselle.

Valmisteluryhmä on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jolla laadunvarvoinnilla luodaan maahan kattava aikuiskoulutukseen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien verkosto.

Väliraportin jätettyään valmisteluryhmä jatkaa työtään. Loppuraportti tulee sisältämään konkreettiset suunnitelmat ja ehdotukset lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimisesta, ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon kehittämisestä ja laadunvarmistuksesta sekä rahoitusperusteiden tarkistamistarpeista.

Avainsanat

ammatillinen aikuiskoulutus, ammatillinen lisäkoulutus, opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä, ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, valtakunnallinen erikoisoppilaitos, aikuiskoulutuksen ohjaus

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:31	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-818-0 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 55	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Opetusministeriö	Kustantaja Opetusministeriö		

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
24.9.2004

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Gruppen för beredning av de i utvecklingsplanen angivna riktlinjerna för den yrkesinriktade vuxenutbildningen Ordförande: Marita Savola	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av organet 10.3.2004	Dnr 19/043/2004	
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av styrningen, finansieringen och anordnarnätverket i fråga om den yrkesinriktade vuxenutbildningen (Mellanrapport av en beredningsgrupp). Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittäminen (Valmisteluryhmän väliraportti).			
Publikationens delar Promemoria samt bilagor			
Sammandrag			
<p>Beredningsgruppen fick i uppgift att utgående från de riktlinjer som dragits upp för den yrkesinriktade vuxenutbildningen i den av statsrådet 4.12.2003 godkända utvecklingsplanen för utbildning och forskning</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) utarbeta förslag till en regeringsproposition med motiveringar i syfte att definiera yrkesutbildningscentrens för vuxna och de riksomfattande särskilda yrkesläroanstalternas ställning och uppgifter i den nuvarande utbildningslagstiftningen, 2) sammanställa behövliga kalkyler och utredningar samt förslag till anvisningar om förnyandet av tillstånden att ordna yrkesinriktad tilläggsutbildning, om de principer som skall iaktas vid behandlingen av tillstånden och vid beslutsfattandet och om organiserandet av beredningen, 3) utarbeta förslag till de grunder och tillvägagångssätt som skall iaktas vid utvecklingen av de läroanstalter som sköter yrkesinriktad vuxenutbildning till riksomfattande och regionalt fungerande nätverk samt vid den kontinuerliga utvecklingen och kvalitetsbedömningen, samt 4) sammanställa utredningar och kalkyler om behoven av justering av grunderna för bestämmande av finansieringen av den yrkesinriktade tilläggsutbildningen och uppgöra förslag till författningar som behövs för att de skall kunna verkställas. <p>Beredningsgruppen skulle i fråga om punkt 1 i uppdraget överlämna en rapport till undervisningsministeriet senast 15.9.2004 och i fråga om de övriga uppgifterna senast 30.11.2004.</p> <p>Beredningsgruppen har berett arbetslivsorganisationer, utbildningsanordnare samt de instanser som representerar sakkunskap inom svenskspråkig utbildning och undervisningsministeriet regionalförvaltning möjlighet att yttra sig vid två större möten. Som grund för det förslag som ingår i mellanrapporten utarbetade beredningsgruppen tre alternativa modeller: en för specialiserade vuxenläroanstalter, en för regional organisering och en som överensstämmer med nuläget. Med beaktande av den respons som givits om de olika alternativen har beredningsgruppen utarbetat ett förslag till regeringsproposition till riksdagen om ändring av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.</p> <p>Syftet med beredningsgruppens förslag är att skapa tillräckliga och stabila verksamhetsbetingelser för ordnande av yrkesinriktad vuxenutbildning och för skötsel av serviceuppgifter i samhället samt för kontinuerlig utveckling av verksamhetens kvalitet. Förslaget syftar också till mångsidigare styrinstrument för den yrkesinriktade vuxenutbildningen i syfte att verkställa nämnda utvecklingspolitik med respekt för utbildningsanordnarens beslutanderätt och målen för den allmänna utvecklingspolitiken inom yrkesutbildningen. Förslaget är också tänkt att förbättra förutsättningarna för uppkomsten av ett riksomfattande och regionalt fungerande samt branschspecifikt heltäckande anordnarnätverk bestående av enheter specialiserade på yrkesinriktad vuxenutbildning och av kompletterande yrkesinriktad vuxenutbildning.</p> <p>Beredningsgruppen har utarbetat ett utkast till regeringsproposition enligt vilket man genom kvalitetsbedömning skall skapa ett heltäckande nätverk av utbildningsanordnare specialiserade på vuxenutbildning i landet.</p> <p>Beredningsgruppen kommer att fortsätta sitt arbete efter det att mellanrapporten överlämnats. Slutrapporten kommer att innehålla konkreta planer och förslag i fråga om förnyandet av tillstånden att ordna tilläggsutbildning, utveckling och kvalitetssäkring när det gäller anordnarnätverket inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen samt behovet av justering av finansieringsgrunderna.</p>			
Nyckelord yrkesinriktad vuxenutbildning, yrkesinriktad tilläggsutbildning, systemet för finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, yrkesutbildningscentrer för vuxna, riksomfattande särskilda yrkesläroanstalter, styrning av vuxenutbildningen			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2004:31	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-818-0 (PDF)	
Sidoantal 55	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Undervisningsministeriet		Förlag Undervisningsministeriet	

Opetusministeriölle

Valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymän vuosia 2003–2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan määrittelemällä niiden asema ja tehtävät nykyisessä koulutuslainsäädännössä ja turvaamalla ylläpitäjille riittävät toimintaedellytykset ja toiminnan vakaus ammatillisten aikuiskoulutuksen ja työelämän palvelutehtävien hoitamiseen. Ammatillista lisäkoulutusta koskevat järjestämisluvut uudistetaan niin, että uudet luvat ovat voimassa viimeistään 1.1.2006.

Kehittämissuunnitelman mukaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavia oppilaitoksia kehitetään valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivana verkostona. Tehtävissä korostetaan pienyritysten ja niiden henkilöstön koulutus- ja palvelutehtäviä sekä maakunnallisia ja seudullisia tehtäviä. Järjestämisluvista määritellään myös valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ja muiden aikuisoppilaitosten valtakunnalliset tehtävät.

Rahoituksesta kehittämissuunnitelmassa linjataan muun ohella, että ammatillisen lisäkoulutuksen vakaa ja työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaava resurssikehitys turvataan mm. ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan koulutuksen kysyntään vastaamiseksi ja koulutuksen laadun parantamiseksi. Ennakoitavuutta ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisessä parannetaan ja rahoituksen määräytymisperusteita tarkistetaan.

Edellä todettujen kehittämissuunnitelman linjausten jatkovalmistelua varten opetusministeriö asetti 10.3.2004 valmisteluryhmän, jonka tehtäväksi annettiin

- 1) laatia ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä;
- 2) laatia tarvittavat laskelmat ja selvitykset sekä ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvien uusimisesta, järjestämisluvien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoinnista;
- 3) laatia ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunarvioinnin järjestämisessä; sekä
- 4) laatia selvitykset ja laskelmat ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista ja ehdotukset niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

Valmisteluryhmän oli määrä jättää ehdotuksensa 1 kohdan osalta opetusministeriölle 15.9.2004 mennessä ja muiden tehtävien osalta 30.11.2004 mennessä. Asettamiskirjeen mukaan opetusministeriö antaa valmisteluryhmälle sen jälkeen tarvittaessa jatkotyötä koskevan toimeksiannon.

Valmisteluryhmän puheenjohtajana on toiminut johtaja Marita Savola opetusministeriöstä sekä jäseninä opetusneuvos Arja Mäkeläinen, opetusneuvos Jorma Ahola ja ylitarkastaja Pekka Lampinen opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston aikuiskoulutusyksiköstä, hallitusneuvos Timo Lankinen (varajäsenenään hallitusneuvos Tarja Lehtinen) opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ammatillisen koulutuksen yksiköstä, ylijohdaja Timo Lähdesmäki Opetushallituksesta sekä työmarkkinaneuvos Tuija Leminen (varajäsenenään ylitarkastaja Markku Virtanen) työministeriöstä. Valmisteluryhmän työskentelyyn on osallistunut ruotsinkielisen koulutuksen asiantuntijana myös opetusneuvos Tor Lindholm Opetushallituksesta. Valmisteluryhmän sihteeriksi nimettiin hallitussihteeri Merja Leinonen ja suunnittelija Ville Heinonen opetusministeriöstä sekä opetusneuvos Risto Hakkarainen ja suunnittelija Tarja Mäkinen Opetushallituksesta.

Valmisteluryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti kuullut tehtävänsä kannalta keskeisiä tahoja järjestämällä kaksi kuulemistilaisuutta. Ensimmäisessä 4.5.2004 järjestetyssä tilaisuudessa kuultiin näiden tahojen näkemykset valmisteluryhmän toimeksiannosta ja sen tulkinna. Toisessa 31.8.2004 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa tilaisuuteen osallistuneet tahot esittivät näkemyksensä valmisteluryhmän väliraporttinsa (kts. väliraportin luku 3.4) pohjaksi laatimista vaihtoehtoisista malleista. Kuulemistilaisuuteen ovat osallistuneet seuraavien tahojen edustajat: Suomen Kuntaliitto, AKAVA ry / AKOL, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Palvelutyönantajat ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ry, Toimihenkilöjärjestö STTK ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto r.y., Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorit ry, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto ARL ry, Teollisuus- ja liikealojen ammatilliset oppilaitokset ry, Koulutuksen järjestäjät ry, Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö sekä lääninhallitusten ja ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen edustajat.

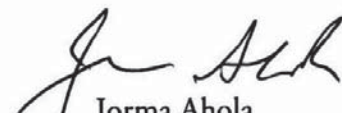
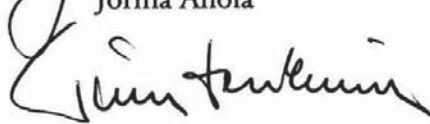
Valmisteluryhmä on kuulemistilaisuuksien lisäksi pitänyt 6 kokousta.

Valmisteluryhmä jättää kunnioittavasti toimeksiantonsa kohtaa 1 koskevat ehdotuksensa opetusministeriölle jatkotoimenpiteitä varten. Väliraportti sisältää toimeksiannon mukaisesti ehdotuksen hallituksen esitykseksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluista. Ehdotus on alustava ja sitä täsmennetään vielä loppuraportissa osana toimeksiannon 2–4 tehtävien valmistelua. Valmisteluryhmän jäsenistä hallitusneuvos Timo Lankinen on jättänyt liitteenä olevan eriävän mielipiteen.

Valmisteluryhmä jatkaa työtään ja jättää loppuraporttinsa opetusministeriölle 30.11.2004 mennessä. Ehdotusluonnoksista järjestetään yllä mainituille tahoille kuulemistilaisuus lokamarraskuun vaihteessa.

Helsingissä 17.9.2004

Marita Savola

Jorma Ahola

Timo Lankinen

Pekka Lampinen

Tuija Leminen

Timo Lähdesmäki

Arja Mäkeläinen

Risto Hakkarainen

Ville Heinonen

Merja Leinonen

Tarja Mäkinen

Sisältö

1	Uudistuksen taustaa ja tavoitteita	9
2	Valmisteluryhmän tehtävä, väliraportti ja työn eteneminen	11
2.1	Kehittämissuunnitelmaan sisältyvät linjaukset ja valmisteluryhmän toimeksianto	11
2.2	Väliraportti ja työn eteneminen	13
2.3	Ehdotus hallituksen esitykseksi ja sen valmistelutapa	14
3	Vaihtoehdot ja niiden saama vastaanotto	16
3.1	Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli	18
	<i>Lainsäädäntö ja ohjaus</i>	18
	<i>Siirtymävaihe ja toimeenpano</i>	20
	<i>Toimeenpanon vaikutusten arviointia</i>	20
3.2	Alueellisen organisoinnin malli	21
	<i>Lainsäädäntö ja ohjaus</i>	21
	<i>Siirtymävaihe ja toimeenpano</i>	22
	<i>Toimeenpanon vaikutusten arviointia</i>	23
3.3	Nykytilamalli	24
	<i>Lainsäädäntö ja ohjausmenettely</i>	24
	<i>Siirtymävaihe</i>	25
	<i>Toimeenpanon vaikutusten arviointia</i>	25
3.4	Vaihtoehdoista esitetyt näkemykset	26
3.4.1	<i>Yleistä</i>	26
3.4.2	<i>Suhtautuminen malleihin</i>	28
	<i>Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli</i>	28
	<i>Alueellisen organisoinnin malli</i>	29
	<i>Nykytilamalli</i>	29
	<i>Muita näkökohtia malleihin</i>	30
4	Ehdotus hallituksen esitykseksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	31
	<hr/>	
	Liitteet	56
	Liite 1. Valmisteluryhmän toimeksianto	56
	Liite 2. Yhteenvetotaulukko. Ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus ja järjestäjät	58
	Eriävä mielipide	64

1 Uudistuksen taustaa ja tavoitteita

Talouden globalisaatio merkitsee yhä syvenevää maailmanlaajuista työnjakoa ja kiristyvää kilpailua. Tästä seuraa muutoksia työelämän rakenteisiin, ammatteihin ja osaamistarpeisiin. Samanaikaisesti väestön ikärakenteen kehitys vaikeuttaa ammattitaitoisen työvoiman saantia. Muutokset edellyttävät aikuisten osaamistason kohottamista ja osaamisen entistä parempaan ajan tasalla pitämistä.

Aikuiskoulutus onkin yksi koulutuspolitiikan lähivuosien painopiste. Ammatillisen aikuiskoulutuksen koulutuspoliittisena tavoitteena on työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaaminen, työvoiman liikkuvuuden ja työmarkkinoiden dynamiikan edistäminen, Suomen kilpailukyvyyn vahvistaminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen. Koulutuksen ohjausjärjestelmiä on tarkoitus kehittää siten, että ne tukevat entistä pitkäjänteisemmin koulutuspoliittisten tavoitteiden toteuttamista.

Tarkoituksena on tarjota aikuisille nykyistä enemmän heidän elämäntilanteeseensa sopivia ja aikaisemmin opitun huomioon ottavia koulutusmahdollisuuksia. Samalla parannetaan edellytyksiä työn ja koulutuksen tasapainoiseen vuorotteluun. Työelämässä toimiville luodaan nykyistä joustavampia mahdollisuuksia työn ohessa ylläpitää ammattitaitoaan ja kohottaa koulutustasoaan.

Aikuiskoulutuksella on merkittävä asema myös työmarkkinoiden rakenteiden sekä työyhteisöjen kehittäjänä. Ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten tehtävissä korostetaan erityisesti pienyritysten ja niiden henkilöstön koulutus- ja palvelutehtäviä sekä maakunnallisia ja seudullisia tehtäviä.

Toiminnallisesti ja rahoituksellisesti ammatillinen aikuiskoulutus on monitahoinen kokonaisuus. Se muodostuu omaehtoisena, työvoimapolitiittisena ja henkilöstökoulutuksena järjestettävästä näyttötutkintoihin valmistavasta koulutuksesta ja muusta kuin tutkintotavoitteisesta lisäkoulutuksesta, kansallisella ja EU-rahoituksella toteutettavista koulutuksen kehittämishankkeista sekä erilaisista työelämän palvelutehtävistä. Ammatillisen aikuiskoulutuksen koulutuspoliittisten tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että pääosalla koulutuksen järjestäjistä on tämän kentän monipuolista ja laaja-alaista osaamista ja valmiuksia toiminnan jatkuvaan kehittämiseen.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädännön ja ohjaus- ja rahoitusjärjestelyjen tulee varmistaa, että koulutuspoliittisten tavoitteiden toteutumiseksi on olemassa riittävät edelly-

tykset. Tässä esityksessä siihen pyritään tekemällä ammatillisen aikuiskoulutuksen laaja ja laadukas järjestäminen koulutuksen järjestäjille entistä houkuttelevammaksi. Koulutuksen järjestäjien olisi mahdollista päästä osalliseksi erityisistä ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämisavustuksista ja saada oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksensa rahoitukseen lisää ennustettavuutta, mikäli niiden järjestämä ammatillinen aikuiskoulutus olisi määrällisesti ja laadullisesti vaatimukset täyttävää.

2 Valmisteluryhmän tehtävä, väliraportti ja työn eteneminen

2.1 Kehittämissuunnitelmaan sisältyvät linjaukset ja valmisteluryhmän toimeksianto

Hallitusohjelman mukaan aikuiskoulutusta kehitetään parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän (OPM 3:2002) ehdotusten pohjalta. Aikuiskoulutuksen kehittämissuunnitelmaa on konkretisoitu tässä suunnassa valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003–2008 sekä valtion vuoden 2005 talousarvioesityksessä määrittelemällä pääluokan 29 sekä luvun 29.69. selvitysosassa koko opetusministeriön toimialan aikuiskoulutusta koskevat politiikkatavoitteet ja keskeiset toimenpiteet.

Parlamentaarisen työryhmän ehdotuksille perustuva aikuiskoulutuspolitiikka voidaan tiivistää seuraavasti:

1. Työikäiselle aikuisväestölle luodaan mahdollisuudet osaamisensa perusteellisempaan remonttiin 10–15 -vuoden välein ja sen jatkuvaan kehittämiseen: riittävä tarjonta tutkintoon johtavassa koulutuksessa sekä lisä- ja täydennyskoulutuksessa aikuisille soveltuvien, taloudellisin järjestelyin kaikilla koulutustasoilla (kts. kehittämissuunnitelma, taulukko 3)
2. Puutteellisen pohjakoulutuksen omaavan keski-ikäisen aikuisväestön osaamistasoa parannetaan erityistoimenpitein (Noste 2003–2007: tavoitteena 10 000 aloittajaa/vuosi) sekä normaalirahoitteen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen avulla.
3. Tuetaan yhteiskunnan eheyttä, kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja aktiivista kansalaisuutta myös aikuiskoulutuksen – erityisesti vapaa sivistystyön - keinoin. Aliedustettujen ryhmien osallistumista aikuisopiskeluun lisätään.
4. Parannetaan aikuisopiskelun taloudellisia edellytyksiä (mm. selvitysmies Arajärven ehdotusten jatkotoimet) sekä koulutuksen alueellista ja muuta saavutettavuutta
5. Uudistetaan seurannan ja ohjauksen välineitä niin, että aikuiskoulutusta voidaan suunnitella ja ohjata kokonaisuutena sekä eri osa-alueiden aikuiskoulutustehtävien osalta

tavoitteellisesti ao. tulosohjauksen keinoin samassa suunnassa.

6. Turvataan aikuiskoulutuksen järjestämiseen riittävät ja vakaat toimintaedellytykset. Lisätään aikuisopiskelun edellytyksiä, tasa-arvoa, laatua ja tuloksellisuutta koskevaa arviointitoimintaa yhteistyössä Koulutuksen arviointineuvoston ja Korkeakoulujen arviointineuvoston kanssa.

Myös ammatillisen aikuiskoulutuksen haasteisiin vastaaminen vaatii määrätietoista kehittämispolitiikkaa sekä toimivia ohjauksen välineitä valtakunnallisella ja aluetasolla sen toimeenpanemiseksi. Tarvitaan myös vakaita ja riittäviä resursseja, alueellisesti kattavaa ja työnjaoltaan toimivaa järjestäjäverkkoa, työikäiselle aikuisväestölle soveltuvia, laadukkaita ja taloudellisia tutkinto- ja koulutusjärjestelyjä, kehittämis- ja laatutyötä kannustavia resurssijärjestelyjä sekä toiminnan laadun ja sen tulosten jatkuvaa arviointia.

Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten (E39) mukaan

"Toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjien työnjakoa selkiytetään siten, että ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset profiloituvat aiempaa selvemmin vastaamaan aikuiskoulutuksen erityishaasteisiin ja työelämän osaamisen kehittämiseen.

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten asema ja tehtävä määritellään lainsäädännöllä. Järjestämislupamenettelyä kehittämällä niille turvataan riittävät toimintaedellytykset ja vakaa rahoitus myös omaehtoisen koulutuksen järjestäjinä.

Järjestämislupamenettelyllä varmistetaan uusien toimijoiden laatu sekä eri toimijoiden välinen yhteistyö.

Ottaen huomioon näiden järjestäjien rahoituspohjan, vakaiden toimintaedellytysten, opetushenkilökunnan osaamisen ja koulutustarjonnan laadun turvaaminen edellyttää myös nykymuotoisen toiminta-avustuksen säilyttämistä rahoituspohjassa."

Opetusministeriön 10.3.2003 asettaman valmisteluryhmän tehtävät pohjautuvat valtioneuvoston 4.12.2004 hyväksymään Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 2003–2008. Kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan määrittelemällä niiden asema ja tehtävät nykyisessä koulutuslainsäädännössä ja turvaamalla ylläpitäjille riittävät toimintaedellytykset ja toiminnan vakaus ammatillisten aikuiskoulutuksen ja työelämän palvelutehtävien hoitamiseen. Ammatillista lisäkoulutusta koskevat järjestämisluvat uudistetaan niin, että uudet luvat ovat voimassa viimeistään 1.1.2006.

Kehittämissuunnitelman mukaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavia oppilaitoksia kehitetään valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivana verkostona. Tehtävissä korostetaan pienyritysten ja niiden henkilöstön koulutus- ja palvelutehtäviä sekä maakunnallisia ja seudullisia tehtäviä. Järjestämisluvissa määritellään myös valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ja muiden aikuisoppilaitosten valtakunnalliset tehtävät.

Rahoituksesta kehittämissuunnitelmassa linjataan muun ohella, että ammatillisen lisäkoulutuksen vakaa ja työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaava resurssikehitys turvataan mm. ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan koulutuksen kysyntään vastaamiseksi ja koulutuksen laadun parantamiseksi. Ennakoitavuutta ammatillisen lisäkoulutuksen

järjestämisessä parannetaan ja rahoituksen määräytymisperusteita tarkistetaan.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämissuunnitelmalinjausten jatkotoimien valmisteluryhmän konkreettisiksi tehtäviksi annettiin:

- 1) laatia ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittämiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä;
- 2) laatia tarvittavat laskelmat ja selvitykset sekä ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvien uusimisesta, järjestämisluvien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoinnista;
- 3) laatia ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunarvioinnin järjestämisessä; sekä
- 4) laatia selvitykset ja laskelmat ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista ja ehdotukset niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

Kehittämissuunnitelma sisältää myös merkittäviä ammatillisen koulutuksen kehittämiss politiikkaa koskevia linjauksia. Niiden mukaan koulutuksen järjestäjäverkkoa kehitetään siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muodostuu riittävän suuria ja monipuolisia tai muutoin vahvoja vastaamaan työelämän koulutustarpeisiin ja tukemaan alueellista kehittämiss työtä. Kehittämisrahoitusta suunnataan jatkossa edistämään elinikäisen oppimisen strategiaa oppijalähtöisyyttä ja yksilöllisiä osaamistarpeita korostaen ja kohdennetaan ammattioipistoille tuloksellisen toiminnan perusteella. Ammatillisten perustutkintojen laadun ja työelämälä heisyyden kehittämistä jatketaan ja kokeiluvaiheen jälkeen otetaan lähivuosina käyttöön ammattiosaamisen näytöt opetussuunnitelmaperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa. Myös ammatillisen koulutuksen kehittämisspolitiikkaa koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteluryhmän työssä.

2.2 Väliraportti ja työn eteneminen

Valmisteluryhmän toimeksianto on kaksivaiheinen. Sen mukaisesti valmisteluryhmä on toimeksiantonsa 1 kohdan mukaisesti laatinut ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittämiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä ja jättää väliraporttinsa annetun määräjän puitteissa opetusministeriölle.

Kuten väliraporttiin sisältyvä ehdotus hallituksen esitykseksi ja sen perusteluiksi osoittaa, tätä osaa valmisteluryhmän toimeksiannosta ei voi käsitellä irrallaan kokonaisuudesta. Tästä syystä ehdotukseen sisältyy myös valmisteluryhmän kolmen muun tehtävän piiriin kuuluvia alustavia linjauksia. Samasta syystä väliraporttiin sisältyvä ehdotus hallituksen esitykseksi on tässä vaiheessa luonnos, jota tarkennetaan ja täydennetään loppuraportissa. Esimerkiksi laadunarvioinnin kriteereitä tai työelämän palvelutehtävien sisältöä ei ole vielä väliraportissa konkretisoitu, vaan se tapahtuu loppuraportissa valmisteluryhmän tehtäviä 2 ja 3 koskevin ehdotuksina.

Väliraportin jätettyään valmisteluryhmä jatkaa työtään. Väliraporttiin tulee sisältämään tarkennetun ja täydennetyt ehdotuksen hallituksen esitykseksi ja sen perusteluiksi sekä ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimisesta, järjestämislupien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoimisesta. Samoin laaditaan ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunarvioinnin järjestämisessä. Lisäksi laaditaan selvitykset ja ehdotukset ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista sekä niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

Valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymän vuosia 2003-2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat uudistetaan niin, että ne olisivat voimassa 1.1.2006. Tämän aikataulun kannalta HE ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta tulisi antaa eduskunnalle tämän vuoden lopulla tai heti ensi vuoden alussa. Tässä aikataulussa edeten järjestämislupien uusimista koskevat ohjeet, hakuprosessi ja päätösvalmistelu voitaisiin ajoittaa kevätkauden 2005 aikana tapahtuvaksi, mikä olisi tarkoituksenmukaista koulutuksen järjestäjien toiminnan sekä valtion talousarvioesityksen valmistelun kannalta.

2.3 Ehdotus hallituksen esitykseksi ja sen valmistelutapa

Väliraportin alkuluvuissa ja hallituksen esityksen perusteluissa on yksityiskohtaisemmin selostettu työelämän muutoksen, ikärakenteen kehityksen ja globalisaation vaikutusten sekä mm. hallitusohjelman työllisyysastetta, kilpailukykyä ja tasa-arvoa koskevien tavoitteiden asettamia haasteita ammatilliselle aikuiskoulutukselle. Nämä tavoitteet ovat olleet em. kehittämissuunnitelman linjausten sekä sille pohjautuvan valmisteluryhmän toimeksiannon taustalla. Myös parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö, joiden pohjalta hallitusohjelman mukaan aikuiskoulutusta lähivuosina kehitetään, sisältää konkreettisia ehdotuksia ammatillisen aikuiskoulutuksen resurssien, tehtävien, ohjauksen ja järjestäjäverkon kehittämisestä (OPM 3:2002; kts. erityisesti ehdotus 39).

Valmisteluryhmä järjesti työnsä käynnistämisenvaiheessa toimeksiannon kannalta keskeisille tahoille kuulemistilaisuuden tehtävän tulkinnasta ja työn suuntaamisesta. 4.5.2004 kuulemistilaisuudessa esitetyt näkemykset otettiin huomioon, kun valmisteluryhmä laati kolme vaihtoehtoista mallia ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden yksiköiden aseman ja tehtävien määrittämisestä nykyisessä koulutuslainsäädännössä, järjestäjäverkon rakenteesta ja kehittämisestä, ohjauksen välineistä, rahoituksen suuntaamisesta sekä laadunarvioinnin järjestämisestä. Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malliksi, alueellisen organisoinnin malliksi ja nykytilamalliksi nimetyistä vaihtoehtoista järjestettiin 31.8.2004 laaja kuulemistilaisuus. Kuulemistilaisuuteen osallistuneiden tahojen näkemyksistä laadittu yhteenveto sisältyy väliraportin lukuun 3.4.

Valmisteluryhmä on kuulemistilaisuuksissa esitetyt näkemykset huomioonottaen laatinut väliraportin lukuun 4 sisältyvät ehdotuksensa hallituksen esitykseksi sovittaen yhteen eri mallien tavoitteita ja sisältöä. Valmisteluryhmän ehdotuksen voidaan katsoa edistävän optimaalisella tavalla ammatillisen aikuiskoulutuksen edellytyksiä vastata työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin edessä olevat yhteiskunnan muutokset huomioonottaen. Tärkeä lähtökohta ehdotuksen muotoilussa on ollut myös se, että sen voidaan katsoa tarkoituksenmukaisella tavalla vastaavan hallituksen kehittämissuunnitelmaan sisältyviä linjauksia sekä

opetusministerin valmisteluryhmälle antamaa toimeksiantoa. Ehdotuksen muotoilussa ja eri tahojen näkemysten yhteensovittamisessa on pidetty tavoitteena myös sellaisen kompromissin rakentamista, jolla olisi realistiset etenemismahdollisuudet hallitus- ja eduskuntakäsittelyssä.

Valmisteluryhmän ehdotuksilla pyritään luomaan riittävät ja vakaat toimintaedellytykset ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämiselle ja työelämän palvelutehtävien hoitamiselle sekä toiminnan laadun jatkuvalla kehittämiselle. Ehdotuksilla pyritään monipuolistamaan ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen välineitä em. kehittämiss politiikan toimeenpanemiseksi koulutuksen järjestäjän päättäväisyyttä ja ammatillisen koulutuksen yleisen kehittämiss politiikan tavoitteita kunnioittaen. Ehdotuksilla parannetaan myös edellytyksiä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivan sekä alakohtaisesti kattavan ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden yksiköiden sekä niitä täydentävän ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon muotoutumiselle.

Tälle kehittämiss politiikalle luotaisiin edellytykset ja välineet uudistamalla ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat 1.1.2006 lähtien ja sisällyttämällä lupiin keskeisten ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien osalta lisäkoulutuksen volyymitavoitteet. Järjestämisluvissa määrättäisiin myös ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen enimmäismääristä. Ns. toiminta-avustukset korvaavien uudentyötyppien kehittämiss avustusten taso esitetään nostettavaksi 10–12 miljoonaan euroon vuodesta 2006 lähtien ja suunnattavaksi yhteistyössä työelämän kanssa tapahtuvaan ammatillisen aikuiskoulutuksen laatu- ja tuotekehitystyöhön. Tämä ei aiheuttaisi lisäkustannuksia. Avustukset voitaisiin nostaa ehdotetulle tasolle vuoden 2006 talousarviossa järjesteltäessä ns. toiminta-avustuksen viimeisen 8 miljoonan euron kolmanneksen siirtymistä valtionosuus- ja -avustusrahoitukseen momentin 29.69.31. sisällä. Kehittämiss avustuksista pääosa suunnattaisiin ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneille järjestäjille. Osa kehittämiss avustuksista käytettäisiin ammatillisen aikuiskoulutuksen ala- ja aluekohtaisen kattavuuden ja saatavuuden varmistavien järjestäjien toiminnan kehittämiseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkoston kehittäminen vuosina 2006–2009 tapahtuisi laadunarviointiprosessin kautta. Mahdollisuus hakeutua ammatillisen aikuiskoulutuksen laadunarviointiin ja osalliseksi sitä kautta saatavaan tukeen olisi kaikilla ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjillä. Koulutuksen ja palvelutehtävien organisoimismuotoa ei sidottaisi, vaan siitä päättäisi järjestäjä.

Ehdotusten muotoilussa on kiinnitetty erityishuomiota ruotsinkielisten palveluiden, pk-sektorin ja maaseutuväestön osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen samoin kuin kustannuksiltaan kalliiden alojen koulutustarjonnan järjestämismahdollisuuksiin sekä työvoimapolitiittisen koulutuksen kehittämiss politiikan edistämiseen. Valtakunnallisten erikoisoppilaitosten erityiskysymyksiä käsitellään perusteellisemmin valmisteluryhmän loppuraportissa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupia ja rahoituksen määräytymisperusteita koskevien ehdotusten valmistelun yhteydessä.

3 Vaihtoehdot ja niiden saama vastaanotto

Valmisteluryhmä laati kolme vaihtoehtoista mallia ammatillisen aikuiskoulutuksen ja sen järjestäjäverkon toimintaedellytysten kehittämistä koskeviksi suunnitelmiksi.

- 1) Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malliksi,
- 2) alueellisen organisoinnin malliksi ja
- 3) nykytilamalliksi nimettyjen vaihtoehtojen kuvaukset sisältyivät 19.8.2004 päivättyyn muistioon, joka oli pohjana 31.8.2004 järjestetylle kuulemistilaisuudelle.

Vaihtoehtojen kehittämisessä otettiin huomioon valmisteluryhmän toukokuun alussa järjestämässä ensimmäisessä kuulemistilaisuudessa esitettyjä näkemyksiä. Eri mallien keskeiset piirteet käyvät ilmi seuraavasta yhteenvetotaulukosta:

Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli	Alueellisen organisoinnin malli	Nykytilamalli
<ul style="list-style-type: none"> - Sääteley järjestämislupin - Edellyttää lakimuutosta - Hakemuksesta erityiset aikuiskoulutustehtävät ja työelämän palvelu- ja kehittämistehtävät - Edellytyksenä erikoistuneen oppilaitoksen ylläpitäminen - Laadunarviointi ja laatukriteerit - Työelämän osapuolten osallistuminen arviointiin ja suunnitteluun (pysyvä neuvottelukunta) - Ammatillinen peruskoulutuksen sijoittaminen järjestäjän päätöksellä - Lisäkoulutukseen pysyväisluonteiset paikat (75 % volyymistä) - Erityistehtävän saaneille oppisopimusmuotoiseen lisäkoulutukseen pysyväisluonteiset paikat (50 % volyymistä); muille järjestäjille vuotuiset päätökset - Kehittämisavustukset suunnataan oppilaitosten erityistehtäviin - Siirtymäkausi: ensivaiheessa kaikki aikuisoppilaitosten ylläpitäjät - Verkoston laajuus 40–50 oppilaitosta 	<ul style="list-style-type: none"> - Sääteley järjestämislupin - Edellyttää lakimuutosta - Hakemuksesta erityiset aikuiskoulutustehtävät ja työelämän palvelu- ja kehittämistehtävät - Ei oppilaitoksen ylläpitämismenettelyä - Laadunarviointi ja laatukriteerit - Työelämän osapuolten osallistumisesta ei säädöksiä - Ammatillisen peruskoulutuksen sijoittaminen järjestäjän päätöksellä - Lisäkoulutukseen pysyväisluonteiset vuotuiset paikat erityistehtävän saaneille (2/3 volyymistä) - Sekä erityistehtävän saaneille että muille järjestäjille oppisopimusmuotoiseen lisäkoulutukseen vuotuiset paikkapäätökset - Kehittämisavustukset suunnataan erityistehtävän saaneille järjestäjille - Lisäkoulutuksen järjestämislupien uusiminen 2006 alusta - Erityistehtävän saavia järjestäjiä vähemmän kuin nykyiset noin 200 lisäkoulutuksen järjestäjää 	<ul style="list-style-type: none"> - Yleinen lisäkoulutuksen järjestämislupa - Ei edellytä lakimuutosta - Ei erityisiä tehtäviä - Ei oppilaitoksen ylläpitämismenettelyä - Ei laadunarviointimenettelyä - Ei lakisääteistä työelämän osallistumista - Ammatillisen peruskoulutuksen sijoittaminen järjestäjän päätöksellä - Lisäkoulutuksessa vuotuiset opiskelijapaikkapäätökset kaikille järjestäjille - Oppisopimusmuotoiseen lisäkoulutukseen vuotuiset paikkapäätökset - Kehittämisavustuksissa ei järjestäjäperusteisia painotuksia - Ei järjestämislupien uusimistarvetta - Nykyisen tasoisesti eli noin 200 lisäkoulutuksen järjestäjää

3.1 Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli

Mallin lähtökohdانا on luoda riittävän vahvoja ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneita oppilaitoksia, jotta nämä kykenisivät pitkäjänteisesti tarjoamaan työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaavaa laadukasta aikuiskoulutusta, vastaamaan työelämän tutkintojärjestelmän ja aikuisille soveltuvien opetusmenetelmien jatkuvasta kehittämisestä sekä hoitamaan työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviä. Mallilla voidaan edistää myös työvoimapolitiittisen koulutuksen tehokasta järjestämistä ja laatua.

Tavoitteena olisi luoda maahan noin 40–50 toisen asteen ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten verkosto, joka työskentelisi kiinteässä yhteistyössä alueellisen työelämän kanssa. Sen pohjan muodostaisivat 1.1.2006 alkavassa siirtymä- ja toimeenpanovaiheessa nykyiset, eri järjestäjien ylläpitämät ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset. Järjestäjäverkon kehittäminen tapahtuisi määriteltävien kriteerien perusteella laadunarvioinnin kautta.

Lainsäädäntö ja ohjaus

Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallin toimeenpano edellyttäisi muutoksia nykyiseen koulutuslainsäädäntöön. Muutoksia tarvittaisiin ainakin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin. Laissa määriteltäisiin ne tavoitteet ja menettelyt, joiden mukaan ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen tai valtakunnallisen erikoisoppilaitoksen ylläpitäminen varmenetaan/ylläpitämislupa myönnetään siirtymävaiheessa ja millaisten kriteerien ja menettelyiden kautta ylläpitäjät voivat pitemmällä aikavälillä hakea po. oppilaitoksen hyväksymistä kehitettävän verkoston osaksi.

Asiaa koskeva hallituksen esitys tulisi antaa syyskauden 2004 aikana, jotta KESU-linjausten mukaiset uudet järjestelyt voitaisiin ottaa käyttöön 1.1.2006. Esityksen antaminen merkitsi sitä, että työvoiman saatavuuden, osaamisen ja työllisyysasteen parantamiseen tähtäävää uudista pidettäisiin niin merkittävänä tavoitteena, että nykyisen koulutuslainsäädännön yleislinjasta katsottaisiin tarkoituksenmukaisesti poiketa määrittelemällä ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän palvelutehtäviä hoitavat yksiköt "oppilaitoksille" siirtymävaiheen jälkeen ylläpitämislupa -prosessin kautta. Lisäksi ko. oppilaitosten mahdollisuuksia koulutuksen kehittämiseen ja työelämäpalvelujen toteuttamiseen tuettaisiin osoittamalla näille järjestäjille kehittämisavustuksina vuosittain noin 10–12 miljoonaa euroa. Kehittämisavustusten taso vuonna 2004 on runsaat 3 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 noin 5 miljoonaa euroa.

Mallissa tarvittaisiin lisäksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimista ja volyymitavoitteiden määrittelyä koskevat säädösmuutokset ja järjestelyt resurssien vakauden turvaamiseksi.

Mallin toimeenpano merkitsisi ammatillisen aikuiskoulutuksen säätelyn ja ohjauksen välineiden vahvistamista siten, että tiettyjen oppilaitosten asema ja toimintaedellytykset ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjinä ja työelämän palvelutehtävien hoitajana määritellään opetusministeriön/hallituksen toimesta eikä po. tehtävien järjestelyjen ja resurssien allokointi jäisi nykyiseen tapaan myös muita koulutustehtäviä hoitavan koulutuksen järjestäjän päättävaltaan.

Omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen sääntely perustuisi järjestämislupiin. Ammatillisen lisäkoulutuksen osalta järjestämisluvissa määriteltäisiin vähimmäistavoite ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosista ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten ylläpitäjien osalta. Oppisopimuskoulutuk-

sena suoritettavan toisen asteen ammatillisen koulutuksen hallinnointimenettely olisi tässä mallissa peruskoulutuksen osalta aiemman kaltainen. Ammatillisen peruskoulutuksen osalta järjestäjät tarjoavat oppisopimuskoulutusta järjestämislupien puitteissa entiseen tapaan.

Oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen osalta opiskelijatyövuodet määriteltäisiin nykyisestä em. pääjärjestäjien osalta aiemmasta poiketen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvassa. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat uudistettaisiin niin, että ne tulisivat voimaan 1.1.2006 lähtien. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintamenettelyyn järjestelyllä ei olisi suoranaisia vaikutuksia. Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallin mukaisen järjestäjäverkon toimintaedellytysten vahvistaminen ammatillisen aikuiskoulutuksen sekä työelämän palvelutehtävien hoitajana tarjoaisi työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestämiselle ainakin pitemmällä aikavälillä "akkreditoitun" järjestelmän.

Ehkä selvin muutos nykytilaan on se, että laadunvarmistuskierroksen kautta määriteltäisiin noin 40–50 koulutuksen järjestäjää, joilla olisi oikeus, sekä avustusten ja muiden etuuk-sien vuoksi velvollisuus ylläpitää ammatillista aikuiskoulutuskeskusta tai valtakunnallista ammatillista erikoisoppilaitosta. Näiden oppilaitosten ylläpitäjille myönnettäisiin erityinen aikuiskoulutustehtävä ja työelämän palvelu- ja kehittämistehtävä. Ko. tehtävät määriteltäisiin koulutuksen järjestäjien järjestämisluvissa ja oikeus ylläpitää ammatillista aikuiskoulutuskeskusta tai valtakunnallista ammatillista erikoisoppilaitosta koulutuksen järjestäjälle myönnettävässä ylläpitämisluvassa.

AKK:en tai VEOP:en ylläpitäjätahojen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa olisi määräykset erikseen koulutuksen järjestämisen organisoinnista. Toisin sanoen näiden järjestäjien tulisi järjestää koulutus ko. oppilaitoksissa. Tämän lisäksi ko. ylläpitäjätahojen järjestämisluvassa määriteltäisiin oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosimäärän vähimmäistaso, joka opetusministeriön tulee vuosittain vähintään myöntää näille ylläpitäjätahoille. Muille koulutuksen järjestäjille ko. vähimmäistasoa ei määriteltäisi ja ne saisivat organisoida koulutuksen haluamallaan tavalla.¹

AKK:en ja VEOP:en osuus omaehtoisesta oppilaitosmuotoisesta ammatillisesta lisäkoulutuksesta olisi noin 75 %. Niille koulutuksen järjestäjille, jotka eivät em. oppilaitoksia ylläpidä opetusministeriö myöntäisi vuosittain harkinnanvaraisesti noin 25 % opiskelijatyövuosista. Näin turvattaisiin alueellinen kattavuus ja sellaisten alojen koulutustarjonta, joita nämä ns. pääjärjestäjät eivät tarjoa. Oppisopimusmuotoisesta ammatillisesta lisäkoulutuksesta em. ylläpitäjille suunnattaisiin, järjestämislupien mukaisesti, vuosittaisilla opetusministeriön rahoituspäätöksillä noin 50 %. Edelleen ammatillisen peruskoulutuksen näyttöön valmistavan koulutuksen uusista hakemuksista etusijalla olisivat ko. järjestäjät. Omaehtoisen aikuiskoulutuksen lisäksi AKK:t ja VEOP:t olisivat koetellun aikuiskoulutusosaamisensa ja järjestämisluvissa mainittujen erityistehtäviensä vuoksi hyvässä kilpailuasemassa työvoimapolitiittisen koulutuksen hankinnoissa. Mm. näiden oppilaitosten ylläpitäjille voitaisiin harkita muutama vuoden mittaisia työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen sopimusjaksoja. Myös työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen organisoinnista koulutuksen järjestäjän sisällä voitaisiin määritellä (sikäli kun katsotaan tarpeelliseksi) työhallinnon ja järjestäjän välisessä sopimuksessa.

Lisäksi ko. oppilaitosten mahdollisuuksia koulutuksen kehittämiseen ja työelämäpalvelujen toteuttamiseen tuettaisiin osoittamalla näille järjestäjille kehittämisavustuksina vuosittain noin 10–12 miljoona euroa. Kehittämisavustus suunnattaisiin niin, että se edistäisi kaikkien koulutusalojen (myös muiden kuin ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneissa oppilaitoksissa edustettuina olevien) laadun ja työelämäyhteyksien kehittämistä.

---

¹ Järjestäjäverkkoa ja ylläpitäjiä käsitellään tarkemmin taustamuistiossa.

Työelämäyhteyksien vahvistamiseksi asetettaisiin pysyvä neuvottelukunta / yhteistyöorganisaatio, joka koottaisiin kolmikantaisesti (mukana myös työhallinnon edustus).

Siirtymävaihe ja toimeenpano

AKK:t ja VEOP:t määriteltäisiin koulutuksen arviointineuvoston toteuttaman arviointikierroksen perusteella, johon voisivat osallistua kaikki halukkaat. Opetusministeriö määrittelisi arviointikriteerit, joita voisivat olla esimerkiksi seuraavia: toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen volyyymi, toiminnan tuloksellisuus (esim. suoritettut tutkinnot), opettajien pätevyys, näyttötutkinto-osaaminen ja aikuispedagogiikka, jne.

Mikäli koulutuksen järjestäjällä ei ole ammatillista aikuiskoulutuskeskusta tai valtakunnallista erikoisoppilaitosta, tulee sen perustaa sellainen saadakseen järjestämislupaan yllä mainitut tehtävät ja niiden tuomat etuisuudet.

Arviointikierros toteutettaisiin siten, että järjestelmä toimisi täydessä laajuudessaan vuoden 2009 alusta lähtien. Siihen mennessä kaikkien halukkaiden tulee osallistua laadunarviointiin. Järjestämisluvat uusittaisiin kuitenkin jo vuoden 2006 alusta voimaantuleviksi. Tässä siirtymävaiheessa mukaan pääsisivät ilman arviointia ne koulutuksen järjestäjät, jotka ovat saaneet valtion talousarvion momentille 29.69.31 sisältyvää ns. toiminta-avustusta ja joilla on AKK tai VEOP. Opetusministeriö laatisi ennen järjestämislupien uusimista kriteerit sille, milloin järjestäjällä em. oppilaitos on. Ko. luvat olisivat määräaikaista ja voimassa vuoden 2008 loppuun. Siihen mennessä myös näiden järjestäjien tulee – niin halutessaan – osallistua laadunarviointiin.

Toimeenpanon vaikutusten arviointia

Malli vastaisi ehkä kaikista kolmesta mallista parhaiten kehittämissuunnitelman linjauksiin ja työryhmän toimeksiantoon. Se määrittelisi tarkasti ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten ammatillisen erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävät säädösten tasolla.

Malli antaisi opetushallinnolle hyvät välineet toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen sekä tarjoaisi mallin rakentaa alueellisesti ja alakohtaisesti kattava ja laadukas aikuisoppilaitosverkosto. Samalla se edistäisi aikuiskoulutuksen työelämälaheisyyttä ja aikuispedagogiikan kehittämistä. Toteutuessaan malli tarjoaisi oppilaitoksille vahvan koulutuskokonaisuuden, jonka puitteissa ne voisivat toteuttaa kullekin asiakasryhmälle parhaiten sopivaa koulutusta. Lisäksi se tarjoaisi työhallinnolle mahdollisuuden hankkia työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta laadukkaiksi todetuilta oppilaitoksilta.

Edelleen malli toisi vakautta ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen määrittelemällä oppilaitoskohtaisen koulutusvolyymien vähimmäistason turvaten kuitenkin alueellisen ja alakohtaisen saatavuuden sellaisilla alueilla, joille verkosto ei ehkä ulottuisi ja sellaisilla aloilla, joilla verkoston oppilaitokset eivät koulutusta järjestä. Tämä sen takia, että koko ammatillisen lisäkoulutuksen volyyymia ei sidota ko. oppilaitoksille.

Laadunvarmistusmenettely puolestaan toisi läpinäkyvyyttä aikuiskoulutuksen järjestämiseen ja lisäksi aikuiskoulutusosaamista valtakunnallisesti.

Mallin tavoitteena on synnyttää osaavia toimijoita, jotka voivat toimia alueellisella ja paikallisella tasolla. Toisaalta mallin heikkoutena voi olla sen hidas reagointi muutoksiin paikallisella tasolla. Malli pakottaa järjestäjät toteuttamaan koulutusta tietyissä organisaatioissa, mikä ei kaikissa tapauksissa välttämättä ole tehokkainta ja alueellisista lähtökohdista katsottuna kokonaisuutena edullisinta. Mallin haittapuolena on myös se, että se saattaa jäykistää paikallista päätöksentekoa ja vähentää joustavuutta koulutuksen järjestämisessä.

Heikkoutena ovat myös määrittelykysymykset. Mallissa edellytetään aikuiskoulutuskeskuksen tai valtakunnallisen erikoisoppilaitoksen perustamista. Nykyinen koulutuslainsäädäntö ei kuitenkaan tunne oppilaitoksia toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja näiden uudelleenmäärittely puitelainsäädännön kontekstissa voi olla hankalaa.

3.2 Alueellisen organisoinnin malli

Kuten erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallissa alueellisen organisoinnin mallissa lähtökohtana on riittävän vahvojen ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten luominen, aikuiskoulutuksen laadun, tutkintojärjestelmän ja aikuisille soveltuvien opetusmenetelmien kehittäminen sekä toimivan alueellisen organisoitumisen edellytysten luominen.

Alueellisen organisoinnin mallissa koulutuksen järjestäjän toiminnan vakuus pyritään varmistamaan määrittelemällä koulutuksen järjestämisluvassa ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien vähimmäisopiskelijamäärä. Vähimmäismäärän määrittäminen koskisi sellaisia koulutuksen järjestäjiä, jotka olisivat erikoistuneet ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämiseen. Näille järjestäjille määriteltäisiin järjestämisluvassa erityinen aikuiskoulutustehtävä.

Niille koulutuksen järjestäjille, joilla on erityinen aikuiskoulutustehtävä, kohdennettaisiin pääosin yhteistyössä työelämän kanssa tapahtuvaan koulutuksen laatu- ja tuotekehitystyöhön tarkoitetut ja momentille 29.69.31. budjetoidut kehittämisavustukset, joiden taso tässä mallissa vuonna 2006 olisi 5–8 miljoonaa euroa. Tarvittaessa on mahdollista harkita kehittämisavustusten maksimivolyyomia vuodesta 2006 alkaen (10–12 miljoonaa euroa). Kehittämisavustus suunnattaisiin niin, että se edistäisi kaikkien koulutusalojen (myös muiden kuin ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneissa oppilaitoksissa edustettuina olevien) laadun ja työelämäyhteyksien kehittämistä.

Järjestämisluvassa voitaisiin lisäksi määrittellä valtakunnallisia koulutustehtäviä kuten esimerkiksi ruotsinkielinen aikuiskoulutus, erityisen kalliit tai harvinaiset koulutusalat.

Lainsäädäntö ja ohjaus

Alueellisen organisoinnin mallin toimeenpano edellyttäisi nykyisen koulutuslainsäädännön, lähinnä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamista. Lakia tulisi muuttaa siten, että siinä säädettäisiin ainakin erityisestä aikuiskoulutustehtävästä, laadunarvioinnista ja muista järjestämislupiin mahdollisesti tarvittavista määräyksistä. Lisäksi lakiin tulisi ottaa toimenpiteitä koskeva siirtymäsäännös. Mikäli ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden järjestäjien toimintaedellytysten vakautta ja järjestäjäverkoston kehittämispolitiikkaa haluttaisiin linjata lainsäädäntötasolla, myös tätä koskevia täydennyksiä voitaisiin harkita esitettäväksi nykyiseen lainsäädäntöön.

Alueellisen organisoinnin mallissa omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen sääntely perustuu järjestämislupiin. Koulutuksen järjestäjän olisi mahdollista hakea opetusministeriöltä erityistä aikuiskoulutustehtävää. Aikuiskoulutustehtävän myöntämisen edellytyksenä olisi laadunarvioinnin läpikäynti. Aikuiskoulutustehtävästä määrättäisiin koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa. Lisäksi järjestämisluvissa voitaisiin tarvittaessa määrittellä erityisiä työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviä, jotka voisivat vaihdella järjestäjien kesken alueellisista ja alakohtaisista tarpeista riippuen.

Aikuiskoulutustehtävän omaavan koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määriteltäisiin ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien vähimmäismäärä. Se olisi taso, joka opetusministeriön tulisi vuosittain vähintään myöntää näille järjestäjille. Muilla koulutuksen

järjestäjillä ei olisi järjestämisluvassa vastaavaa mainintaa. Niiden opiskelijatyövuosimäärä vahvistettaisiin vuosittain niiden järjestämän koulutuksen laajuuden ja valtion talousarvion määrärahojen mukaan.

Aikuiskoulutustehtävien omaavien koulutuksen järjestäjien osuus ammatillisesta lisäkoulutuksesta olisi noin 2/3. Niille koulutuksen järjestäjille, joilla ei ole järjestämisluvassa erityistä aikuiskoulutustehtävää, opetusministeriön myöntäisi noin 1/3 opiskelijatyövuosista. Myös ammatillisen peruskoulutuksen näyttöön valmistavan koulutuksen uusista hakemuksista etusijalla olisivat aikuiskoulutustehtävän omaavat järjestäjät. Nämä järjestäjät olisivat lisäksi erityistehtäviensä vuoksi hyvässä kilpailuasemassa työvoimapoliittisen koulutuksen hankinnoissa.

Järjestämisluvassa ei määriteltäisi ammatillisena lisäkoulutuksen järjestettävän oppisopimuskoulutuksen kiintiötä. Tämän mallin tuloksellinen toimeenpano edellyttää riittävää yhteistyötä oppisopimuksena toteutettavan ammatillisen lisäkoulutuksen ohjauksen ja kiintiöiden kohdentamisessa. Minimitasolla tavoitteita voisi edistää tiivistäen sekä opetusministeriössä että Opetushallituksessa ammatillisen lisäkoulutuksen valtiosuuden ja oppisopimuksen kiintiöiden valmistelu- ja päätöksentekoyhteistyötä.

Toisaalta joustavuutta ja kohdentamista voidaan lisätä yhteen sovittamalla koulutusmuotoja järjestäjätasolla. Esimerkiksi osana Noste-ohjelmaa voivat lääninhallitukset rahoittaa momentin 29.69.34 *Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan* määrärahalta sekä oppilaitos- että oppisopimusmuotoista ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta. Koulutuksen järjestämismuotojen osuuksia ei ole kiintiöity, jolloin koulutus voidaan toteuttaa joustavasti sillä koulutuksen järjestämisluodolla, joka parhaiten sopii kulloiseenkin tilanteeseen.

Siirtymävaihe ja toimeenpano

Siirtymävaiheessa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvien uusimisprosessi käynnistettäisiin vuoden 2005 alussa tämän valmisteluryhmän vuoden 2004 marraskuun loppuun mennessä tekemien ehdotusten pohjalta ja tarvittavien hallitusten esitysten tultua hyväksytyksi. Lisäkoulutuksen järjestämisluissa määritellyt opiskelijatyövuosien vähimmäismäärät sovitettaisiin yhteen nykyisen lisäkoulutuksen valtiosuuden, valtion talousarvion ao. momentin resurssien sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon kehittämispolitiikan pitemmän aikavälin tavoitteiden kanssa. Järjestämisluvut tulisivat voimaan 1.1.2006.

Vuoden 2006 valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen lisäkoulutuksen valtiosuus jaettaisiin eri järjestäjien kesken po. järjestämisluupiin sisältyvien vähimmäistavoitteiden perusteella. Järjestämisluvassa määriteltäisiin myös valtakunnalliset tehtävät ja otettaisiin huomioon esimerkiksi ruotsinkielisen koulutuksen järjestämiseen liittyvät erityispiirteet. Resurssiosuuden määräytymiseen vaikuttaisi myös järjestettävän koulutuksen hintajakautuma, jonka määräytymistä koskevasta tarkistustarpeista valmisteluryhmä tekee erikseen esityksen liittyen valmisteluryhmän tehtävän 4 mukaisesti. Kehittämisyavustusten jakoperusteet sovitettaisiin tähän kokonaisuuteen.

Pidemmällä aikavälillä aikuiskoulutustehtävän myöntäminen olisi sidoksissa koulutuksen järjestäjän järjestämän koulutuksen ja toiminnan laadunarviointiin. Laadunarviointiin voisivat halutessaan osallistua kaikki koulutuksen järjestäjät. Siihen hakeutuminen ei edellyttäisi erityisjärjestelyjä, kuten esimerkiksi sitä, että koulutus tulisi organisoida tietyllä tavalla. Opetusministeriö määritteli arviointikriteerit ja sen toimeenpanosta vastaisi koulutuksen arviointineuvosto.

Aikuiskoulutustehtävän sekä työelämän palvelu- ja kehittämistehtävän saamisen edellytyksenä olisi kaikilla koulutuksen järjestäjillä laadunarvioinnin läpikäynti. Ammatillisen lisä-

koulutuksen järjestämisluvut uusitaan kuitenkin jo siirtymävaiheessa siten, että ne tulisivat voimaan 1.1.2006. Luvat uusittaisiin hakemuksesta ja ne olisivat määräaikaisia. Luvissa ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosimäärästä 2/3 sidottaisiin ammatillisten aikuis-koulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjille sekä muille ammatil-liseen aikuiskoulutukseen erikoistuneille järjestäjille. Käytännössä tämä merkitsisi vähimmäis-opiskelijatyövuosimäärän määrittelemistä edellä mainittujen järjestäjien järjestämisluvissa.

Alueellisen ja alakohtaisen saatavuuden turvaamiseksi myös muille kuin edellä mainituil-le koulutuksen järjestäjille olisi mahdollista hakemuksesta myöntää ammatillisen lisäkoulu-tuksen järjestämislupa. Näissä luvissa ei kuitenkaan määriteltäisi opiskelijatyövuosien vähim-mäismäärää. Opetusministeriö kohdentaisi rahoituspäätöksillään näille järjestäjille 1/3 amma-tillisen lisäkoulutuksen kokonaisvolyymistä.

Mallin toimeenpanon yhteydessä voidaan arvioida, onko tarkoituksenmukaista myöntää järjestämislupa nykyiselle noin 200 ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuutta saavalle jär-jestäjälle ottaen huomioon edellä esitetyt ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä kos-kevat tavoitteet.

Toimeenpanon vaikutusten arviointia

Alueellisen organisoinnin mallin ja Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallin keskeinen ero on siinä, että alueellisen organisoinnin mallissa aikuiskoulutustehtävän myöntämisen edellytyk-senä ei ole ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen ja / tai valtakunnallisen erikoisoppilaitok-sen ylläpitäminen. Alueellisen organisoinnin mallissa aikuiskoulutustehtävää voisivat hakea kaikki koulutuksen järjestäjät koulutuksen organisoitavasta riippumatta. Tässä mallissa ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten asemaa ei oppilaitoksina määriteltäisi lainsäädännössä. Voidaan kuitenkin katsoa, että malli antaa sekä valtakunnalliselle päättäjälle että alueellisille toimijoille riittävät välineet vahvistaa AKK:en ja VEOP:en asemaa ja tehtäviä kehittämissuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden mukaisesti.

Alueellisen organisoinnin mallissa koulutuksen järjestäjien toiminnan vakaus pyrittäisiin turvaamaan niin sanotuin välillisin keinoin. Laadunarvioinnin kautta tapahtuvan erityisen ai-kuiskoulutustehtävän määrittelemisen takaisi opetusministeriölle mahdollisuudet kehittää ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjausta sekä luoda edellytykset alueellisesti ja alakohtaisesti kattavalle verkostolle. Samalla se edistäisi aikuiskoulutuksen työelämäläheisyyttä. Erikoistu-neet aikuisoppilaitokset -mallin tavoin se toisi vakautta ammatillisen lisäkoulutuksen järjes-tämiseen määrittelemällä järjestäjien koulutusvolyymien vähimmäistason sekä mahdollistaisi alueellisen ja alakohtaisen saatavuuden. Laadunarviointimenettely puolestaan lisäisi aikuiskou-lutuksen järjestämisen läpinäkyvyyttä.

Alueellisen organisoinnin malli vastaisi erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallia paremmin koulutusta koskevan lainsäädännön lähtökohtia ja tavoitteita. Se ei puuttuisi koulutuksen jär-jestäjien aikuiskoulutuksen organisointia ja paikallista kehittämistä koskeviin päätöksenteko-mahdollisuuksiin, vaan säilyttäisi koulutuksen järjestämistä koskeva päätöksenteon paikalli-sella tasolla. Alueellisen organisoinnin malli vahvistaisi opetusministeriön ohjauksivälineitä am-matillisen lisäkoulutuksen osalta, mutta jättäisi järjestäjälle edelleen suuren päätäntävällän esi-merkiksi ammatilliseen lisäkoulutukseen po. järjestämisluvun perusteella osoitettujen resurssien allokoinnissa.

Työhallinnon tarpeet ja työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestämistä koskevat laatuta-voitteet voitaneen niin ikään ottaa riittävässä määrin huomioon edellä hahmotellussa laadun-arvioinnissa ja sen kriteeristön määrittelyssä.

3.3 Nykytilamalli

Nykytilamallin lähtökohtana on käyttää mahdollisimman täysimääräisesti hyödyksi nykyisin käytössä olevat ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjaus- ja kehittämismahdollisuudet. Mallin tavoitteena on luoda nykyistä paremmat edellytykset ammatillisen lisäkoulutuksen pitkäjänteiselle järjestämiselle ja resurssikehitykselle. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus siirrettiin kahdessa vaiheessa laskennallisen valtiosuusjärjestelmän piiriin vuosina 2001–2003. Tämän uudistuksen osana on kehitetty rahoitusta koskevaa tiedonkeruu- ja seurantajärjestelmää. Lisäkoulutuksen järjestäjillä toimintaan osoitettavat opiskelijatyövuodet perustuvat järjestetyn toiminnan vuosittaiseen volyymiin, mikä sovitetaan laskennallisin perustein käytettävissä olevaan määrärahaan.

Nykytilamalli ei sinällään edellytä lainsäädäntömuutoksia. Mallia voidaan kuitenkin kehittää vahvempaan suuntaan uusimalla ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvut siten, että niissä määritellään oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien vähimmäismäärä. Tämä edellyttää tekniseksi katsottavaa muutosta lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.

Lainsäädäntö ja ohjausmenettely

Nykytilamallissa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupia ei uusittaisi. Myös muilta osin sääntely perustuu nykyisin käytettävissä oleville ohjauskeinoille. Ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävää oppisopimuskoulutusta säännellään kuten nykyisin opetusministeriön rahoituspäätöksillä oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen ollessa järjestämisluvien puitteissa järjestäjien päätettävissä. Oppilaitosmuotoisena suoritettavan aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen sääntelyyn mallilla ei myöskään ole vaikutuksia. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankinnat toteutettaisiin niin ikään nykymallin mukaisesti.

Nykyisinkin ohjauskeinoin aikuiskoulutuksen järjestämistä voidaan kuitenkin vahvistaa tietyillä järjestäjillä ja luoda edellytyksiä pitkäjänteiselle toiminnalle. Opetusministeriön laatiessa ammatillisen lisäkoulutuksen vuosittaisia rahoituspäätöksiä (sekä oppilaitosmuotoisessa että oppisopimuskoulutuksessa) voidaan rahoitusta keskittää hyväksi havaituille ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjille ja näin turvata ko. järjestäjien mahdollisuudet ennakoita tulevia koulutustarpeita. Toisaalta näyttöön valmistavan ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupahakemuksissa voidaan suosia em. koulutuksen järjestäjiä. Edelleen työhallinto voi pitää omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisen volyymia yhtenä indikaattorina laadukkaasta koulutuksen järjestäjästä. Näillä järjestäjillä olisi siten kilpailuetu muihin koulutuksen järjestäjiin nähden työhallinnon koulutushankinnoissa.

Lisäksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjille myönnettäisiin työelämän palvelutehtäviin ja aikuiskoulutuksen kehittämiseen kehittämisavustuksia. Avustusten taso säilytettäisiin vuoden 2005 tasolla eli noin viidessä miljoonassa eurossa.

Mikäli mallia halutaan vahvistaa, voidaan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupiin lisätä opiskelijatyövuosien vähimmäismäärät oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa. Tässä muodossa järjestämisluvut uusittaisiin hakemuksesta ja opiskelijatyövuosien vähimmäismäärä kirjattaisiin lupaan kaikille luvan saaneille järjestäjille. Lupien uusiminen edellyttäisi pientä muutosta lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.

Siirtymävaihe

Mallin "heikommassa" versiossa ei varsinaista siirtymäkautta tarvittaisi. Malli edellyttää opetusministeriön linjavetoa siitä, miten toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen resurssija jatkossa kohdennetaan ja millä periaatteella tämä kohdentaminen tehdään.

Mallin "vahvempi" versio edellyttää järjestämislupien hakukierrosta. Järjestämisluvat uusittaisiin siten, että ne astuisivat kehittämissuunnitelman mukaisesti voimaan 1.1. 2006. Lupia voisivat hakea kaikki halukkaat koulutuksen järjestäjät.

Toimeenpanon vaikutusten arviointia

Tämä malli ei vastaa valmisteluryhmän toimeksiantoa ja sen taustalla olevia kehittämissuunnitelman linjauksia. Sen mukaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten ammatillisten erikoisoppilaitosten asemaa ja tehtävää ei pyrittäisi määrittelemään nykyisessä koulutuslainsäädännössä eikä näitä yksiköitä ylläpitävien järjestöjen toimintaedellytyksiä myöskään asetettaisi selvästi etusijalle resurssijaossa eikä järjestäjäverkon ja toiminnan yleisessä kehittämisessä.

Rahoituksen ja järjestäjäverkon osalta mallin vahvuutena on sen laajuus. Laajuuden kääntöpuolena on kuitenkin se, että samanaikaisesti taloudellisen vakauden ja ennakoitavuuden turvaaminen on hankalaa. Mikäli päädytään mallin "vahvempaan" versioon ja kaikille järjestäjille asetetaan järjestämislupiin ammatillisen lisäkoulutuksen vähimmäisopiskelijatyövuosimäärä, joudutaan sitomaan etukäteen lähes kaikki lisäkoulutukseen budjetissa osoitetut varat. Tällöin lisäkoulutuksen vuosittainen joustavuus ja reagointiherkkyys kärsii.

Nykyinen malli ei estä koulutuksen keskittämistä nykyistä kapeammalle järjestäjäjoukolle. Kun pääjärjestäjryhmän toimintaedellytysten vahvistamista ei aseteta aiempiin malleihin verrattuina niin selvästi etusijalle, tämä malli edistäisi alueellisesti ja valtakunnallisesti kattavamman, joskin hajautetumman ammatillisen lisäkoulutuksen/aikuiskoulutuksen järjestäjäverkon ylläpitämistä. Se voisi kannustaa ammatilliseen peruskoulutukseen ja oppisopimus-koulutukseen pääasiassa keskittyneitä järjestäjiä kiinnittämään nykyistä enemmän huomiota myös ammatillisen lisäkoulutuksen ja aikuisväestölle soveltuvan ammatillisen peruskoulutuksen kehittämiseen. Mallin toimeenpano on myös varsin kevyt verrattuna kahteen edelliseen malliin.

Toisaalta malli ei tarjoa kahta edellistä mallia vastaavia ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen keinoja eikä se näin tarjoa edellisten mallien tavoin keinoja aliedustettujen ryhmien osallistumisen laajentamiseen. Malliin ei myöskään ole edellisten mallien tavoin yhtä luontevasti rakennettavissa laadunarviointijärjestelmää.

Mallin heikkoutena on edelleen, että se ei suosi aikuiskoulutukseen erikoistumista eikä näin edistä aikuiskoulutuksen tarkastelemista kokonaisuutena. Nykyisen mallin puutteena on myös se, että siihen on vaikea kytkeä ratkaisuja näyttötutkinnon suorittamisen lisäämiseksi, henkilökohtaisten opiskelijapalvelujen parantamiseksi ja aikuisille soveltuvien pedagogisten ratkaisujen kehittämiseksi.

Koska mallissa ei olisi laadunarviointikierrosta se ei myöskään tarjoaisi työhallinnolle selkeää perustetta hankintatoiminnan kohdentamiselle. Tässä mallissa ei toimeenpantaisi akkreditointityyppistä laadunarviointiprosessia, vaan toiminnan arviointi tapahtuisi muun arviointitoiminnan osana. Myös koulutuksen työelämäyhteyksien kehittäminen ei nykymallissa ole yhtä luontevaa kuin edellisissä malleissa.

3.4 Vaihtoehtoista esitetyt näkemykset

Valmisteluryhmä kutsui työnsä kannalta keskeiset tahot 31.8.2004 järjestettyyn kuulemistilaisuuteen. Tilaisuuteen kutsutuille toimitettiin edellä kuvatut vaihtoehtoiset mallit sisältävä muistio sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädäntöä, rahoitusta, ohjausta ja järjestäjäverkkoa koskeva tausta-aineisto. Seuraavat tahot osallistuivat kuulemistilaisuuteen:

- Koulutuksen järjestäjien yhdistys ry
- Suomen Kuntaliitto
- Kunnallinen työmarkkinalaitos (ei kirjallista lausuntoa)
- Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry (YAOL)
- Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY)
- Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorit ry
- Aikuiskouluttajien liitto ry (AKOL)
- Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto (TT) ja Palvelutyönantajat ry (PT) / yhteinen lausunto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry (SAK)
- Toimihenkilökeskusjärjestö (STTK)
- Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto ry (AKKL)
- Teollisuuden ja liikealojen ammatilliset oppilaitokset ry (Valtakunnalliset erikoisoppilaitokset)
- Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto (ARL)
- OPH/ruotsinkielinen koulutus
- Itä-Suomen lääninhallitus lääninhallitusten edustajana (ei kirjallista lausuntoa)
- MTK (ei kirjallista lausuntoa)
- Suomen Yrittäjät

Lisäksi Ami-säätiö ja Uudenmaan liitto ovat antaneet kirjallisen lausunnon asiasta.

Seuraavana esitetään tiivistelmä valmisteluryhmän laatimien vaihtoehtoisten mallien saamista vastaanotosta.

3.4.1 Yleistä

Koulutuksen järjestäjät ry. on kannanotossaan sitä mieltä, että koulutuksen järjestäjällä tulee edelleen olla vapaus organisoida myös aikuiskoulutus alueellisten lähtökohtien perusteella. Koulutuspalvelujen tuottamismallia ja rakennetta ei tule uudella lainsäädännöllä vaikeuttaa. Valtion keskushallinnon ohjausta ei tule lisätä ja se on paluuta menneisyyteen. Sen sijaan investointien ja laadun varmistamisen näkökulmasta tarvittaisiin määrärahakehitykseen enemmän vakautta.

Myöskään **Suomen Kuntaliitto** ei kannata ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen tiukentamista tavalla, joka edellyttää nykyisen lainsäädännön muuttamista. Sen sijaan tarvitaan nykyistä enemmän resurssien yhdistämistä eri koulutusmuotojen sekä nuorten ja aikuisen koulutuksen osalta. Kuntaliiton mukaan valtakunnallisten erikoisoppilaitosten asemaa ja rahoituksen riittävyttä ei tule kytkeä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uudistamisvalmisteluun.

AKKL:n mukaan aikuiskoulutusta on vahvistettava kokonaisuutena PAT:n ja KESU:n

hengessä. Yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseen tarvitaan tehokas ammatillisen aikuiskoulutuksen oppilaitosverkosto / erityinen aikuiskoulutustehtävä. Ammatillista aikuiskoulutusta perustehtävänä on luotava vakaat toimintaolosuhteet ja rahoitus. Myös ohjauksen kehittämisen on perusteltua valtion rahoittamassa toiminnassa.

ARL toteaa, että aikuiskoulutuksen järjestäjien asemaa ja ratkaisuja pohdittaessa tulee lähteä toiminnan laadullisesta näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjillä tulee säilyttää valinnanvapaus organisoida aikuiskoulutus tehokkaimmaksi katsomallaan tavalla. **ARL** toteaa kuitenkin, että aikuiskoulutuksen kehittämisen lähtökohta ei voi olla se, että aikuiskoulutuksella paikataan edessä olevaa ammatillisten oppilaitosten verkoston tehostamista.

YAOL:n mukaan suuret aikuiskoulutuskeskittymät eivät yksin tarjoa riittävää rakennetta **KESU:n** yhteiskuntapoliittisiin haasteisiin vastaamiseksi. **KESU:n** toteutumisen kannalta on tärkeää, että yksityisille toimijoille on jatkossakin tilaa. **YAOL:n** mielestä ei ole järkevää irrottaa toisistaan nuoriso- ja aikuiskoulutuksen järjestämistä.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen mukaan tulisi artikuloida ne perustelut ja tavoitteet, joihin pyritään. Kehittämissuunnitelma ja hallitusohjelma eivät sinällään edellytä mitään esitetystä malleista, vaan tulisi löytää tilaa muille kehittämismalleille. Tulisi tarkastella mm. sitä, mitä voitaisiin tehdä muilla ohjaukskeinoilla, esim. tulosrahoitusta kehittämällä.

Lääninhallitusten mukaan kehittämissuunnitelma tai hallitusohjelma eivät edellytä tällaista toimeksiantoa, joka on valmiiksi vanhentunut.

OPH:n ruotsinkielisen koulutuksen linja toteaa, että seurauksia mallien ulkopuolelle jäävien oppilaitosten osalta ei ole riittävästi analysoitu. Aikuiskoulutuskeskukset ovat osa oppilaitosverkkoa ja niitä tulisi käsitellä samoin periaattein kuin muita oppilaitoksia. Ruotsinkielinen oppilaitosverkko tai ruotsinkielinen ammatillinen koulutus ei hyödy siitä, että aikuiskoulutus keskittyy erikoistuneille aikuiskoulutuskeskuksille.

Suomen Yrittäjien mukaan tulisi kiinnittää huomiota pitkäjänteiseen laadunvarmistukseen ja turvata koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet tarjota räätälöityjä malleja pienyrityksille.

TT ja **PT** toteavat yhteisessä lausunnossaan, että suomalainen elinkeinoelämä tarvitsee korkeatasoista ja laadukasta ammatillista aikuiskoulutusta. Järjestelmässä tulee olla selkeästi aikuiskoulutukseen erikoistunutta osaamista sekä työelämään liittyvää palvelua. Ammatillisen aikuiskoulutuksen pitää olla myös tarvittaessa valtakunnallisesti ohjattavissa. Aikuiskoulutuksen onkin erikoistuttava myös organisatorisesti. Ammatillisilla aikuiskoulutuskeskuksilla ja valtakunnallisilla erikoisoppilaitoksilla tulee olla vakaat ja ennakoitavissa olevat toimintaedellytykset.

STTK:n mukaan koulutustarjonnan on tuettava alueiden kehittymistä koko maassa; nyt on tehtävä ratkaisu, jonka pohjalta koulutusta voidaan kehittää myös 2010-luvulla. Julkisen koulutusjärjestelmän painopistettä on nuorisoikäluokkien pienentyessä siirrettävä aikuiskoulutukseen. **STTK:n** mukaan aikuiskoulutustehtävän myöntämisen on perustuttava koulutuksen järjestäjän toiminnan ja koulutuksen laadun arviointiin. Arvioinnin tulee olla jatkuva prosessi.

SAK toteaa lausunnossaan, että lähtökohtana uudistamistyössä tulee olla **PAT** ja **KESU**, jotka on huomioitu toimeksiannossa. Työryhmän tulisikin toimia tämän toimeksiannon mukaisesti. Em. lähtökohtiin kuuluu mm. että aikuiskoulutusta kehitetään omana kokonaisuutena. **SAK** toteaa edelleen, että kehitettävän mallin tulisi olla sellainen, että myös vapaan sivistystyön järjestäjä voisi saada erityisen aikuiskoulutustehtävän.

Valtakunnalliset erikoisoppilaitokset pitävät välttämättömänä, että niiden asema ja tehtävät määritellään lainsäädännössä, ja että huolehditaan niiden vakaista ja ennakoitavissa olevista toimintaedellytyksistä. Valtakunnalliset erikoisoppilaitokset kiinnittävät huomiota myös

yritysten kanssa yhteistyössä toteutettavan koulutuksen määrällisen kasvattamisen tarpeeseen. Edelleen ne kiinnittävät huomiota ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten erojen tunnistamiseen tehtävien ja aseman lainsäädännöllisessä määrittelyssä.

Ami-säätiö kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvä erikoistunut osaaminen on mahdollista ylläpitää ja kehittää vain siihen erikoistuneiden toimijoiden avulla. Koulutuslainsäädännön tulee tukea laadun ja vaikuttavuuden ohella myös toiminnan vakautta. Nykyinen vos-päätöksiin perustuva rahoitusmalli ei luo vakaita olosuhteita.

VSY pitää perusteltuna pyrkimystä ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten vahvistamiseen ja institutionaalisen aseman selkiyttämiseen. Ongelmana on kuitenkin keskittyminen "pääjärjestäjien" toimintaedellytyksiin; myös muille järjestäjille on taattava aineelliset edellytykset koulutuksen toteuttamiseen ja jatkuvaan kehittämiseen. **VSY** on edelleen sitä mieltä, että viittaukset työvoimapolitiittisen koulutuksen kilpailuetuun pääjärjestäjillä ei ole perusteltua.

Vaikka työelämän palvelu- ja kehittämistehtävä on mainittu kaikissa malleissa, se jää **AKOL:n** mukaan taka-alalle sekä sisältöjen että resursoinnin osalta.

3.4.2 Suhtautuminen malleihin

Erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorien mukaan malli vastaa täysin **PAT:n** ja **KESU:n** linjauksia. Malli on täysin ryhmän toimeksiannon mukainen ja se mahdollistaa pitkäjänteiset toimintaedellytykset. Ainoastaan tämä malli takaa ammatilliseen aikuiskoulutukseen tarkoitettujen resurssien käytön nimenomaan aikuiskoulutukseen. Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorit kannattavat tämän mallin ottamista jatkotyöskentelyn pohjaksi.

Malli vastaa **AKKL:n** mukaan parhaiten ammatillisen aikuiskoulutuksen haasteisiin; ellei sitä voida toteuttaa on valittava alueellisen organisoinnin malli vahvistettuna.

AKOL:n mielestä malli on kehittämis- ja toteuttamiskelpoisin. Malli antaisi opetushallinnolle välineet, joilla toisen asteen ammatillista aikuiskoulutusta voitaisiin arvioida, ohjata ja kehittää. Lisäyksenä malliin toivotaan mainintaa verkottumisesta muiden alueen oppilaitosten kanssa. Malli vastaa **AKOL:n** näkemystä ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen alueellisesta ja asiakaslähtöisestä tulevaisuudesta.

OPH:n ruotsinkielisen koulutuksen linja toteaa mallin olevan uhka elinvoimaiselle ruotsinkieliselle ammatilliselle koulutukselle.

MTK:n mukaan tämä malli on puutteistaan huolimatta paras.

Lääninhallitukset eivät kannata tätä mallia.

SAK:n mukaan malli edustaa pitkälle vietyä erikoistumisen periaatetta. Mallin etuna on mahdollisuus keskittyä juuri ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Ongelmaksi voi tulla verkoston sulkeutuneisuus aikuiskoulutuksen markkinoilla.

Uudenmaan liiton mukaan malli aiheuttaisi kunnille suuria taloudellisia menetyksiä. Nuorisoasteen ja aikuiskoulutuksen resurssien yhteiskäyttö tuottaa taloudellista tehokkuutta. Liitto toteaa edelleen, että ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen saavutettavuutta keskitetty malli heikentäisi suuresti.

Koulutuksen järjestäjien mukaan erikoistuneet aikuisoppilaitokset -malli on palauttamassa valtion tiukkaa ohjausta ammatilliseen koulutukseen; on liioiteltua pakottaa kaikki maanlaajuisesti samaan malliin. Sen sijaan seudulliset ja paikalliset ratkaisut ovat olleet hyviä. Palvelutehtävän antaminen oppilaitokselle ohi järjestäjän aiheuttaakin suuria ristiriitoja ja ongelmia toiminnan ja talouden johtamiseen. On myös mahdotonta ajatella, että jokin

oppilaitos saisi rahoitusta ohi omistajansa. Mallista riippumatta tulee kaikille turvata samat edellytykset hyödyntää koulutusresursseja myös aikuiskoulutuksen järjestäjinä. Myöskään Suomen Kuntaliitto ei kannata tätä mallia.

YAOL:n mukaan mallin seurauksena on hyvin toimivien yksityisten ammatillisen aikuis-koulutuksen järjestäjien toiminnan lakkauttaminen. Kaavailtu 40-50 oppilaitoksen verkosto on liian pieni. Mallin mukaisella suljetulla järjestelmällä ei saada aikaan riittävästi tervettä kilpailua eikä työmarkkinoiden edellyttämää joustavuutta.

VSY:n mukaan mallin vahvuutena on aikuiskoulutuksen oman pedagogisen identiteetin vahvistaminen ja ongelmana pitkälle ulottuva normiohjaus, joka saattaa jäykistää järjestelmää.

Alueellisen organisoinnin malli

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorien mukaan mallissa on hyvää pyrkimys riittävän vahvojen ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten selkeyttämi- seen, joskin se (toisin kuin 1-mallissa) siirtäisi ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja näyttötut- kintopihin tarkoitettuja määrärahoja muille kuin aikuiskoulutuskeskuksille tai erikoisoppilai- toksille, jolloin niitä voitaisiin edelleen kohdentaa myös muunlaisiin tarkoituksiin. Mikäli jat- kokäsittelyn pohjaksi otetaan tämä malli, tulisi siinä olla samat oppisopimus-, lisäkoulutus- ja kehittämisavustusresurssit ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneille oppilaitoksille kuin 1-mallissa.

Malli mahdollistaa AKOL:n mukaanärkevän toiminnan, muttei takaa sitä. Malli ei ta- kaa oppilaitosten tasa-arvoa, koska aikuiskoulutuskeskusten asemaa ei ole määritelty lainsää- dännössä.

SAK:n mukaan malli loisi vahvan ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden op- pilaitosten verkoston, johon voisi tulla toimijoita myös aikuiskoulutuskeskusten ja valtakun- nallisten erikoisoppilaitosten ulkopuolelta. Malli toisi myös parempaa vakautta.

Koulutuksen järjestäjien mukaan myös tämä malli johtaa nykyistä vahvempaan valtion ohjaukseen, joskaan se ei ole niin yksisilmäinen kuin edellinen. Malli ei ehkä pystyisi vastaa- maan riittävän nopeasti muuttuviin alueellisiin tarpeisiin, koska OPM jakaisi koulutuspaikat alueille keskitetysti. laadunarviointi on hyvä lähtökohta (koskee kaikkia malleja).

OPH:n ruotsinkielisen koulutuksen linja toteaa mallin (1-mallia alueellisempana) hiukan modifioituneena vastaan niihin odotuksiin, joita ruotsinkielisellä puolella aikuiskoulutuksel- le on.

AKKL:n mukaa malli ei tue aikuiskoulutuksen erikoistumista riittävästi. Mikäli siihen päädytään sitä tulisi vahvistaa.

Suomen Kuntaliitto ei kannata tätä mallia.

YAOL näkee mallissa hyvänä alueellisen näkökohdan, mallissa ei kuitenkaan ole määritelty kriteereitä, joiden perusteella esim. aikuiskoulutuksen erikoistehtävä annetaan ja pysyväis- luonteiset paikat jaetaan.

VSY:n mukaan mallin vahvuutena on alueellisten näkökulmien vahva korostuminen kou- lutuksen järjestämisessä ja 1. mallia joustavampi toteutusmahdollisuus. Heikkoutena on aikuiskoulutuksen pedagogisen erityisnäkökulman mahdollinen hämärtyminen.

Nykytilamalli

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorien mukaan malli ei vastaa ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä PAT- ja KESU-linjausten mukaisesti.

AKOL:n mukaan mallista puuttuvat työelämän kehittämis- ja palvelutehtävät sekä

kehittämisesresurssit. Malli ei vastaa työryhmän toimeksiantoa eikä ole KESU:n eikä PAT:n mukainen.

Koulutuksen järjestäjien mukaan nykytilamalli on paras lähtökohta, koska ammatillisesta aikuiskoulutuksesta ei ole mielekäästä tarkastella opiskelijoiden, henkilöstön ja tilojen osalta ilman ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta.

Lääninhallitusten mukaan tämä malli olisi paras.

OPH:n ruotsinkielisen koulutuksen linjan mukaan malli voisi olla tyydyttävä ratkaisu.

AKKL:n mukaan malli ei vastaa KESU:n linjauksia eikä valmisteluryhmän toimeksiantoa eikä tue erikoistumista eikä laadun kehittämistä. Se ei myöskään vakauta AKK:n ja VEOP:n taloutta eikä selkeytä niiden asemaa ja tehtäviä.

Uudenmaan liitto toteaa, että tämä malli vahvistaisi maakunnan aikuiskoulutusta tarjoavien oppilaitosten toimintaedellytyksiä ja turvaisi järjestäjien monipuolisuuden ja joustavuuden.

Suomen Kuntaliitto ei kannata tätä mallia siltä osin kuin se sisältää muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön.

YAOL pitää nykytilamallin heikkona kohtana laadunarviointimenettelyn puuttumista. Yksityisten koulutuksen järjestäjien osalta järjestelmä on kuitenkin toiminut hyvin.

VSY:n mukaan nykytilamalli toteuttaa ryhmän toimeksiannon tavoitteita väljimminkin, mutta sitä voidaan kehittää jatkuvuutta ja vakautta voimistavaan suuntaan.

Muita näkökohtia malleihin

Koulutuksen järjestäjien mukaan nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa oivallisesti kehittää ammatillista koulutusta paikallisesti. Tätä kehitystä ei saa vaarantaa, vaan antaa vapaan kilpailun karsia huonot ja laaduttomat toimijat.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että työryhmän esittämät säädösmuutokset tulisivat välittömästi vaikuttamaan kaikkien ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaan ja asemaan sekä vaikeuttaisivat nykyisten voimavarojen yhteiskäyttöä ja työelämäyhteyksien luomista. Esitykset johtavat myös ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen eriyttämiseen ja lisäisivät ammatillisen koulutuksen kustannuksia.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ei myöskään ole tarvetta erilliseen OPM:n hankkimaan ammatillisen aikuiskoulutuksen laadunarviointiin. Aikuiskoulutuksen laadunarviointi voidaan toteuttaa osana sovittua koulutuksen arviointineuvoston arviointia. Nykyisiä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupia ei tule peruuttaa. Kuntaliitto ei kannata lupien myöntämistä vähemmälle määrälle koulutuksen järjestäjiä kuin nykyisin. Tämä vaarantaisi alueellisen lisäkoulutustarjonnan.

ARL ei ota täsmällistä kantaa valmisteluryhmän laatimien mallin mukaisesti, mutta toteaa kuitenkin, että malli 1 on loogisissa ketjussa PAT - KESU. Aikuiskoulutuksen järjestäjien olosuhteet ovat kuitenkin niin erilaisia, että ainoastaan yhden mallin ratkaisu ei toimi kaikkialla.

AKKL:n mukaan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisoikeuksien antaminen muillekin kuin aikuiskoulutustehtävään erikoistuneille toimijoille on perusteltua. AKK:lle ja VEOP:lle asema tulee kuitenkin vakauttaa riittävin opiskelijatyövuosien vähimmäismäärin.

YAOL mukaan optimaalinen ratkaisu löytyy kehittämällä nykytilamallia (laadunarviointimenettely) ja alueellisen organisoinnin mallia varmistaen että aikuiskoulutuksen järjestäjien verkko kattaa kaikki tarvittavat alat ja ammatit.

VSY:llä ei ole ehdotonta kantaa mallien paremmuuteen; kunkin mallin pohjalta on mahdollista kehittää ammatillisen aikuiskoulutuksen toteutusmalli, joka vahvistaa toiminnan jatkuvuutta ja kehittämistä sekä rahoituksen vakautta.

4 Ehdotus hallituksen esitykseksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Kuten luvussa 2.2 todetaan, valmisteluryhmän toimeksiannon kohdan 1 mukaista ehdotusta hallituksen esitykseksi ja sen perusteluiksi ei voi laatia irrallaan sen ja kolmen muun tehtävän muodostamasta kokonaisuudesta. Tästä syystä ehdotukseen sisältyy myös valmisteluryhmän kolmen muun tehtävän piiriin kuuluvia alustavia linjauksia. Samasta syystä valmisteluryhmän väliraporttiin sisältyvä ehdotus hallituksen esitykseksi on tässä vaiheessa luonnos, jota tarkennetaan ja täydennetään loppuraportissa. *Esimerkiksi laadunarvioinnin tavoitteita ja menettelyjä samoin kuin työelämän palvelutehtävän sisältöä käsitellään perusteellisemmin osana valmisteluryhmän 2 ja 3 tehtävien valmistelua ja näitä koskevat ehdotukset esitetään vasta loppuraportissa.*

Marraskuun loppuun mennessä jätettävä loppuraportti tulee näin ollen sisältämään tarkennetun ja täydennetyt ehdotuksen hallituksen esitykseksi ja sen perusteluiksi sekä toimeksiannon 2–4 tehtävien mukaiset suunnitelmat ja ehdotukset. Alustavat ehdotukset halutaan kuitenkin jättää toimeksiannon mukaisesti väliraporttina, jotta poliittisella päätöksentekijällä olisi mahdollisuudet jo tässä vaiheessa perehtyä asiaan mm. kehittämissuunnitelmassa linjatun jatkoaikataulun kiireellisyyden takia.

Väliraportin jätettyään valmisteluryhmä jatkaa työtään. Väliraporttiin sisältyvät alustavat ehdotukset ja linjaukset ja niistä mahdollisesti annettava palaute huomioonottaen loka-marraskuussa laaditaan ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimisesta, järjestämislupien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoinnista. Samoin laaditaan ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunarvioinnin järjestämisessä. Lisäksi laaditaan selvitykset ja ehdotukset ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista sekä niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Koulutuspolitiikassa aikuiskoulutus on asetettu tulevien vuosien painoalueeksi. Erityisesti työelämän muutos, väestön ikärakenteen kehitys ja globalisaation vaikutukset korostavat ammatillisen aikuiskoulutuksen tehtäviä. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen panostamalla tuetaan pyrkimystä työllisyysasteen nostamiseen sekä luodaan edellytyksiä tuottavuuden parantamiselle ja kilpailukyvyille. Työikäiselle aikuisväestölle tarvitaan soveltuvia tutkintoja ja laadukkaita, työelämäläheisiä koulutusjärjestelyjä ammatillisen perusosaamisen hankkimiseen sekä sen jatkuvaan kehittämiseen ja uusintamiseen.

Esityksellä pyritään luomaan entistä paremmat edellytykset näihin haasteisiin vastaamiselle. Tavoitteena on, että ammatillista aikuiskoulutusta tarjoaisivat laadukkaasti toimivat, monipuolista aikuiskoulutuksen osaamista omaavat järjestäjät, joilla on koulutuksen lisäksi kokemusta ja valmiuksia erilaisten työelämän palvelu- ja kehittämistehtävien hoitamiseen.

Tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan muutettavaksi lakia ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.

Monipuolisesti ammatillista aikuiskoulutusta järjestäville koulutuksen järjestäjille, jotka hoitavat myös työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviä olisi mahdollisuus antaa ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Sen saamista edellyttäisi laadunarviointimenettelyn läpikäyminen. Tätä ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistumista vahvistettaisiin luomalla ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupiin koulutuksen määrällinen säätely, joka lisää koulutuksen rahoituksen vakautta ja ennakoitavuutta. Tehtävien hoitamista tuettaisiin hanke- ja kehittämisavustuksin.

Mahdollisuus hakeutua ammatillisen aikuiskoulutuksen laadunarviointiin ja sitä kautta saatavaan tukeen olisi kaikilla koulutuksen järjestäjillä. Koulutuksen ja palvelutehtävien organisoimista ei sidottaisi, vaan niistä päättäisi aina järjestäjä. Laadunarviointiin perustuva järjestelmä on tarkoitus kehittää vuoteen 2009 mennessä. Sitä edeltävänä siirtymäkautena ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia ylläpitävät koulutuksen järjestäjät, jotka jo nyt ovat suurina ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiä ja jotka hoitavat työelämän palvelutehtäviä, voisivat saada hanke- ja kehittämisavustuksia ja niiden järjestämislupiin otettaisiin määrällinen kehys ilman ennakoivaa laadunarviointimenettelyä.

Ammatillista lisäkoulutusta voisivat kuitenkin edelleen järjestää myös sellaiset järjestäjät, joilla aikuiskoulutus liittyy muuhun pääasialliseen tehtävään tai jotka järjestävät pienempien koulutusalojen aikuiskoulutusta. Lisäkoulutuksen alueellinen kattavuus turvataan. Tässä yhteydessä esitetään uudistettaviksi kaikki ammatilliset lisäkoulutuksen järjestämisluvat.

Samalla lakiin ehdotetaan tehtäväksi perustuslakiuudistuksen edellyttämät muutokset. (kirjoitetaan mukaan myöhemmin)

Ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2006.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillinen aikuiskoulutus muodostuu aikuisten ammatillisesta peruskoulutuksesta, ammatillisesta lisäkoulutuksesta, jota järjestetään sekä oppilaitosmuotoisena että oppisopimuskoulutuksena, ammatillisten erikoisoppilaitosten toiminnasta sekä työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta. Määräaikaisen Noste-ohjelman koulutus on tarkoitettu aikuisille. Henkilöstökoulutus on myös osa aikuiskoulutusta. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus muodostaa myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavan koulutuksen pääasiallisen valtionrahoituksen. Myös työvoimapolitiitisessa koulutuksessa pyritään enenevässä määrin hankkimaan tutkintojen tai niiden osien suorittamiseen tähtäävää koulutusta. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen kohdennetaan valtion talousarvion kautta vuositasolla arviolta 500 miljoonan euron panostus.

Aikuisten ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen ohjaus perustuu järjestämislupiin, joissa määrätään mm. järjestäjäkohtaisista vuosiopiskelijajapaikoista, koulutusaloista, opetuskielestä ja opetuspaikkakunnista. Järjestämisluvan määräysten puitteissa koulutuksen järjestäjä voi organisoida koulutuksen haluamallaan tavalla. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjäverkon kehittämisessä on tuettu alueellisesti ja alakohtaisesti vahvojen ja kehityskykyisten koulutuskuntayhtymien muodostumista.

Kevään 2004 aikana ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvat on uusittu siten, että niissä määrätään näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen enimmäisvuosiopiskelijamääristä. Uudet luvat astuvat voimaan vuoden 2005 alussa. Lupien uusimisen taustalla oli hallitusohjelman ja kehittämissuunnitelman linjaus aikuisille tarkoitettun ammatillisen peruskoulutuksen tehostamisesta ja opiskeluaikojen lyhentämisestä. Näyttötutkintoperusteisesti koulutus on keskimäärin opetussuunnitelmaperusteista koulutusta lyhyempää, jolloin se tuo tehokkuutta aikuiskoulutukseen ja helpottaa työssä käyvien aikuisten opiskelumahdollisuuksia. Järjestämislupapolitiikalla haluttiinkin korostaa näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen merkitystä aikuisten koulutusmuotona ja kiinnittää siihen myös järjestäjien huomiota. Tavoitteena on, että jatkossa suurin osa aikuisopiskelijoista ohjattaisiin näyttöön valmistavaan koulutukseen.

Valtakunnallisesti näyttöön valmistavia paikkoja on luissa yhteensä 15 500. Kaikista 185 koulutuksen järjestäjästä vain 23 on sellaista, jotka eivät eri syistä halunneet näyttöön valmistavan ammatillisen peruskoulutuksen paikkoja. Näyttöön valmistavan koulutuksen volyyymi vaihtelee järjestäjittäin paljon: suurimmillaan 840 vuosiopiskelijajapaikasta pienimmillään viiteen paikkaan. Näyttöön valmistavien paikkojen osuus koulutuksen järjestäjien ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisuudesta vaihtelee runsaasti. Erityisesti niillä järjestäjillä, jotka ylläpitävät vain aikuiskoulutuskeskusta, kaikki paikat ovat näyttöön valmistavaa koulutusta, toisilla osuus on vain prosenttien luokkaa.

Oppisopimusmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen volyyymia ei säädellä, vaan järjestäjät voivat järjestää sitä puhtaasti kysynnän puitteissa noudattaen muita järjestämisluvan edellytyksiä. Vuonna 2002 omaehtoisessa näyttöön valmistavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskeli yhteensä noin 12 600 opiskelijaa. Oppisopimuksena ammatillista peruskoulu-

tusta oli suorittamassa yhteensä noin 17 300 opiskelijaa, joista noin 12 200 oli vähintään 25-vuotiaita. Ammatillisia perustutkintoja suoritettiin näyttötutkintona vuonna 2002 noin 5 800. Suurin yksittäinen koulutusala oli sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, jolla suoritettiin yli 2 000 tutkintoa.

Ammatillinen lisäkoulutus

Ammatillisen lisäkoulutuksen käsite tuli laajempaan käyttöön yläkäsitteenä siinä yhteydessä, kun hajallaan olleet säännökset ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen ja lisäkoulutuksen rahoituksesta koottiin yhteen ja perustettiin lääninhallitusten ja koulutuspalvelujen tuottajien välisiin sopimuksiin perustuva hankintajärjestelmä vuoden 1997 alusta lailla ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta (1138/1996). Vuosina 1997–2000 lisäkoulutuksen rahoitus ja toimeenpano tapahtui lääninhallitusten järjestämänä hankintatoimintana. Ammatillisen lisäkoulutuksen muu lainsäädäntö perustui vuosina 1997–98 vielä vanhan koulutuslainsäädännön mukaisiin oppilaitoslakeihin. Näyttötutkintojärjestelmää koskevat säännökset sisältyivät vuoden 1994 ammattitutkintolakiin.

Koululainsäädännön kokonaisuudistuksessa vuonna 1999 siirryttiin ammatillisessa koulutuksessa järjestelmään, jossa opetusministeriö ei enää myönnä oppilaitosten ylläpitämislupia. Niiden tilalla ovat koulutuksen järjestämisluvat, joilla yhteisöille tai säätiöille myönnetään oikeus tietyn koulutusmuodon järjestämiseen. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö kirjoitettiin lakiin ammatillisesta koulutuksesta ja lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Ammatillisia oppilaitoksia koskevan lain ja oppilaitosasetusten mukana kumottiin myös ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia koskeva laki. Ammattitutkintolain säännökset siirrettiin lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Laki ammatillisesta koulutuksesta säätelee ammatillista peruskoulutusta ja kaikkea oppisopimuskoulutusta, myös lisäkoulutusta. Näyttötutkintojärjestelmää koskevien säännösten lisäksi laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta sisältää yleiset luonnehdinnat aikuisten ammatillisen koulutuksen järjestämismuodoista viittaussäännöksiin muihin lakeihin sekä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupia koskevat säännökset. Siirtyminen järjestämislupiin merkitsi samalla sitä, että koulutuksen järjestäjät saivat vapauden organisoida koulutuksen valitsemallaan tavalla. Laissa mainitaan mahdolliset järjestäjät esimerkinomaisesti.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämistä ei varsinaisesti säännellä, vaan sitä voi periaatteessa järjestää kuka tahansa. Opetushallinnon myöntämän rahoituksen edellytyksenä on kuitenkin ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa. Lupa on pääasiassa koulutuslainsäädännön siirtymäsäännösten perusteella huomattavan laajalla järjestäjäverkolla, joista suuri osa kansalaisopistoja ylläpitäviä kuntia. Vuonna 2004 opetushallinnon rahoitusta sai 190 järjestäjää. Järjestämisluvat ovat hyvin väljiä eikä niissä säännellä esim. opiskelijamäärästä tai koulutusaloista.

Ammatillisena lisäkoulutuksena voi suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Lisäksi ammatillista lisäkoulutusta järjestetään tutkintoon johtamattomana. Rahoituksesta runsas 90 prosenttia kohdentuu nyt tutkintoon valmistavaan koulutukseen. Kaikki ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat näyttötutkintoja.

Ammatillista lisäkoulutusta voi järjestää myös oppisopimuksena. Oppisopimukselle asetetaan vuosittain omat yksikköhintansa ja sitä säännellään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä opiskelijamääräkatolla. Vuonna 2004 katto on 22 000 opiskelijaa.

Ammatilliset erikoisoppilaitokset

Ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat pääasiassa yritysten omistamia oppilaitoksia, joiden opetus on lähinnä oman yrityskehittämisen henkilöstökoulutusta. Ne saavat valtionosuutta käyttökustannuksiinsa noin 17 miljoonaa euroa. Kunnilla ei ole lakisääteistä rahoitusvelvollisuutta. Valtion rahoitusta säännellään asettamalla vuosittainen katto rahoitukseen oikeuttaviin opetustunteihin. Katto on vuonna 2004 noin 360 000 tuntia.

Ammatillisia erikoisoppilaitoksia on 54. Niiden lisäksi kahdeksan valtakunnallista ammatillista erikoisoppilaitosta saavat rahoituksen toimintaansa lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän mukaisesti.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on osa työvoimapolitiikkaa muodostaen samalla osan ammatillisen koulutuksen järjestelmää. Siitä säädetään julkisista työvoimapolitiikka-annetuksella laissa (1295/2002). Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tehtävänä on parantaa aikuisväestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikka sekä edistää ammattitaitoisen työvoiman saantia. Työvoimapolitiittisena koulutuksena voidaan hankkia pääsääntöisesti ammattitaitoa lisäävää koulutusta, joka voi olla myös toisen asteen tutkintoon valmistavaa koulutusta. Tietyin edellytyksin voidaan hankkia myös korkea-asteen koulutusta. Osa työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta on ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta (työhön tai koulutukseen ohjaavaa, maahanmuuttajakoulutusta, atk- ja kielikoulutusta). Opiskelijat voivat olla joko työttömiä, lomautettuja tai työttömyysuhan alaisia tai muita, joiden kouluttaminen edistää alueellista tai ammatillista liikkuvuutta tai työvoiman saatavuutta työvoimapolitiittisten aloilla.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen aloittaneita oli vuonna 2003 noin 64 000, joista noin 27 000 aloitti ohjaavassa ja valmentavassa koulutuksessa.

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutuksen tavoitteet ovat ainakin osittain yritystaloudellisia tai muutoin tähtäävät yrityksen tai julkisyhteisön kehittämiseen. Yritykset ja julkisyhteisöt voivat ostaa henkilöstölleen koulutusta koulutusorganisaatioilta tai järjestää sitä esim. konsulttitoimintana yrityksissä.

Viimeiset kattavat toteumatiedot henkilöstökoulutuksesta ovat Tilastokeskuksen laatimassa yritysten kustantamaa henkilöstökoulutusta selvittäneestä otantatutkimuksesta vuodelta 1999. Sen mukaan kurssimuotoista koulutusta on henkilöstölleen järjestänyt noin 75 % yrityksistä. Toimialoista eniten koulutusta on järjestänyt rahoitus- ja vakuutusala ja vähiten majoitus ja ravitsemusala. Suuret yritykset järjestävät koulutusta pieniä yrityksiä enemmän.

Tekemänsä selvitysten mukaan TT:n jäsenyritykset investoivat henkilöstön koulutukseen noin 495 miljoonaa euroa (2002) ja PT:n jäsenyritykset noin 257 miljoonaa euroa (2002). Molemmissa luvuissa on mukana henkilöstölle koulutuksen ajalta maksettava palkka. Lisäksi valtio rahoittaa henkilöstönsä koulutusta noin 77,5 miljoonalla eurolla ja kunnat noin 125,5 miljoonalla eurolla. Valtio subventoi henkilöstökoulutusta jonkin verran mm. työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintoina ja suuntaamalla osan omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijatyövuosista henkilöstökoulutukseen. Yli puolet työnantajien oppilaitoksilta tilaamasta toisen asteen koulutuksesta järjestetään ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa

1.2. Ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus ja ohjaus

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus perustuu opiskelijamääriin ja yksikköhintoihin perustuvaan laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Sekä oppilaitosmuotoisessa että oppisopimuksena järjestettävässä koulutuksessa on mukana ns. kuntaosuus. Toisin sanoen kunnat ovat velvoitettuja rahoittamaan osan koulutuksesta.

Vuoden 2004 talousarviossa näyttötutkintoon valmistavaan ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennetaan momentilta 69.60 (ammatillinen koulutus) 33,5 miljoonaa euroa. Lisäksi aikuisten oppisopimuksena suoritettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen kohdennetaan 28,7 miljoonaa euroa. Edelleen aikuisikäisiin opiskelijoihin kohdentuu ammatillisessa peruskoulutuksessa noin 52 miljoonaa euroa. Nämä opiskelijat opiskelevat nuorten ryhmissä. Näin aikuiskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen kohdentuu yhteensä 62,2 miljoonaa euroa ja aikuisikäisiin kohdentuva rahoitus mukaan luettuna noin 114 miljoonaa euroa.

Ammatillisen lisäkoulutuksen hankintajärjestelmästä luovuttiin vuoden 2001 alussa ja rahoitus kytkettiin valtionosuusrahoitukseen. Vuosina 2001–2002 käytössä oli kuitenkin eduskunnan lainsäädäntöön tekemien muutosten perusteella ns. sekamalli, jossa opetusministeriö myönsi tietyille järjestäjien joukolla (ns. pääjärjestäjille) lisäkoulutuksen valtionosuuden ja lääninhallitukset myönsivät yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja vapaan sivistystyön oppilaitoksille lisäkoulutuksen järjestämiseen valtionavustusta. Valtionosuusrahoituksen niukkuutta kompensoitiin kahtena vuotena opetusministeriön myöntämällä ns. tupo-avustuksilla.

Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta lisäkoulutuksen rahoituksessa voitiin siirtyä vuoden 2003 alusta kokonaisuudessaan laskennalliseen valtionosuusrahoitukseen. Samassa yhteydessä lisäkoulutuksen rahoitusta kohdennettiin ns. pääjärjestäjille eli ammatillisten oppilaitosten, ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten sekä vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneiden vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Ammattikorkeakouluille ja yliopistoille ei uudistuksen jälkeen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta myönnetty. Keskittämisen vaikutuksia kompensoitiin yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja vapaan sivistystyön puolella saman vuoden talousarviossa toteutetuilla määrärahasiirroilla.

Ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusjärjestelmä poikkeaa ammatillisen peruskoulutuksen järjestelmästä siten, että siinä ei ole kuntaosuutta. Valtio vastaa 90 prosentista ammatillisen lisäkoulutuksen laskennallisista kustannuksista. Loput jäävät koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden kustannuksiksi. Silloin kun ammatillista lisäkoulutusta järjestetään yrityksen tai julkisyhteisön henkilöstölle on valtionosuus 50 prosenttia laskennallisista kustannuksista.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen rahoitus toimii ns. tilaaja – tuottajamalliin perustuen. TE-keskukset ja työvoimatoimistot toimivat koulutuksen hankkijoina, joille koulutuksen järjestäjät myyvät koulutusta. Koulutusta voidaan hankkia myös ns. yhteishankintoina, jolloin koulutusta hankitaan yrityksen tarpeisiin joko yrityksen työntekijöille tai yritykseen työhön tuleville. Tällöin työnantaja rahoittaa osan koulutuksesta. TE-keskukset hankkivat koulutusta työministeriön valtion talousarvion puitteissa niille osoittamalla resursseilla omaan ennakointitoimintaansa ja paikallisten työmarkkinoiden tuntemukseen perustuen. Vuonna 2004 työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaan on osoitettu noin 205,7 milj. euroa, josta ammatilliseen koulutukseen 158,2 milj. euroa sekä ohjaavaan ja valmentavaan koulutukseen 47,5 milj. euroa.

1.3. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset

1.3.1. Koulutuksen järjestäjäverkosto

Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäminen tapahtuu maassa hyvin erilaisin organisoitumismuodoin. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa on 185 järjestäjällä. Ammatilliseen lisäkoulutukseen saa vuonna 2004 valtionosuutta 190 järjestäjää. Suurin osa järjestäjistä on samoja. Järjestäjistä 22 oli sellaisia, jotka järjestivät vain ammatillista peruskoulutusta, useat niistä pieniä järjestäjiä. Toisaalla 27 järjestää vain ammatillista lisäkoulutusta, niistä useimmat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, jotka hankintajärjestelmän aikana olivat vakiinnuttaneet tietyillä koulutusaloilla asemansa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjinä.

Opetushallinnon alaisen ammatillisen koulutuksen (peruskoulutus ja lisäkoulutus) järjestäjäverkko on kokonaisuudessaan vuoden 2004 valtionosuuden mukaan seuraava (suluissa ammatillista aikuiskoulutuskeskusta/valtakunnallista erikoisoppilaitosta ylläpitävät):

Uusimaa	50	(11)	Keski-Suomi	8	(1)
Itä-Uusimaa	4	(1)	Etelä-Pohjanmaa	15	(4)
Kanta-Häme	9	(3)	Pohjanmaa	8	(2)
Päijät-Häme	4	(1)	Keski-Pohjanmaa	3	(1)
Kymenlaakso	6	(2)			
Etelä-Karjala	2	(1)	Etelä-Savo	10	(2)
			Pohjois-Savo	7	(2)
Varsinais-Suomi	20	(5)	Pohjois-Karjala	5	(1)
Satakunta	11	(3)			
Pirkanmaa	18	(2)	Pohjois-Pohjanmaa	19	(6)
			Kainuu	5	(1)
			Lappi	8	(3)
			<i>Yhteensä</i>	212	(52)

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on järjestämislupien mukaan yhteensä 131 796.

Keväällä 2004 uudistetuissa luvissa on tutkintoperusteiseen peruskoulutukseen vahvistettu yhteensä 15 500 opiskelijapaikkaa. Ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista kaksi ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista neljä ei järjestä ollenkaan ammatillista peruskoulutusta. Ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen ylläpitäjillä peruskoulutuksen merkitys niiden toiminnassa vaihtelee. Jos ylläpitäjällä ei ole muita oppilaitoksia, peruskoulutuksen paikat ovat yleensä kaikki tutkintoperusteisen koulutuksen paikkoja. Suurissa kuntayhtymissä aikuiskoulutuskeskus on eräs monista oppilaitoksista ja tutkintoperusteiseen peruskoulutukseen suunnataan vain osa opiskelijapaikoista. Toisaalta ammatillisia oppilaitoksia ylläpitävillä järjestäjillä on kaikista tutkintoperusteisen peruskoulutuksen paikoista 58 % ja aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia ylläpitävillä 42 %.

Ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien määrästä ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjät järjestävät vajaan kaksi kolmasosaa, ammatillisten oppilaitosten ylläpitäjät noin neljäsosan ja vapaan sivistystyön

tuksen järjestäjiä, joiden pääasiallinen tehtävä on nuorten ammatillisen koulutuksen järjestäminen ja joilla aikuiskoulutus on toissijainen koulutustehtävä. Tämä koskee myös ammatillista lisäkoulutusta järjestäviä vapaan sivistystyön oppilaitoksia.

1.3.2. Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset

Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset olivat historiansa ensimmäisessä vaiheessa työllisyyskoulutusta järjestäviä ammatillisia kurssikeskuksia. Työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta annettuun lakiin tehtiin vuonna 1969 muutos, joka mahdollisti jatkuvaa kurssitoimintaa järjestävien ammatillisten kurssikeskusten perustamisen. Pitkän valmistelun jälkeen siirryttiin vuoden 1991 alusta täysin uuteen järjestelyyn laissa ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja laissa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta. Työllisyyskoulutuksen määrärahat siirrettiin työministeriön pääluokkaan ja työviranomaiset ryhtyivät hankkimaan koulutuksen kilpailuttamalla koulutuksen järjestäjiä. Ammatillisista kurssikeskuksista muodostettiin ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistunut ammatillisten oppilaitosten ryhmä ja niiden nimi muutettiin ammatilliseksi aikuiskoulutuskeskuksiksi. Niiden tehtävänä oli tarjota ja järjestää ammatillista aikuiskoulutusta ja sitä tukevaa muuta koulutusta. Vuonna 1994 käynnistyneen näyttötutkintojärjestelmän toimeenpanossa ammatillisilla aikuiskoulutuskeskuksilla ja valtakunnallisilla erikoisoppilaitoksilla on ollut merkittävä rooli.

Yhteensä 44 aikuiskoulutuskeskuksen ylläpitäjäyhteisöistä 18 on kuntayhtymiä. Useimmilla niistä ammatillinen aikuiskoulutus on organisoitu edelleen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus -nimisessä oppilaitoksessa tai aikuiskoulutuskeskus on niiden ainoa oppilaitos. Muutamat suuret kuntayhtymät ovat kuitenkin organisoineet aikuiskoulutuksen toisella tavalla ja joko luopuneet aikuiskoulutuskeskus -nimestä ja/tai organisoineet aikuiskoulutuksen muihin yksikköihinsä tai hajauttaneet aikuiskoulutusta muihin oppilaitoksiin. Useimmiten suurilla kuntayhtymillä on aikuiskoulutuskeskuksen ohessa myös muita oppilaitoksia. Kuntien ylläpitämiä aikuiskoulutuskeskuksia on 11, joista ainoalla ruotsinkielisellä järjestäjällä on aikuiskoulutuskeskus Pohjanmaalla ja Uudellamaalla. Kaikkiaan 15 aikuiskoulutuskeskusta ylläpitää osakeyhtiö, säätiö tai yhdistys. Osakeyhtiö- ja säätiömuoto yleistyi aikuiskoulutuskeskusten ylläpitämismuotona 1990-luvulla, jolloin usea kunnallinen aikuiskoulutuskeskus yhtiöitettiin tai säätiöitettiin. Koulutuksen myyntijärjestelmässä tätä muotoa pidettiin joustavana. Osakeyhtiöiden ja säätiöiden takana on kuitenkin lähes aina kunta tai useita alueen kuntia, jolloin kunnat suurina omistajina ovat päättävässä asemassa.

Valtakunnallisten ammatillisten erikoisoppilaitosten nimi otettiin käyttöön vuonna 1997, jolloin ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain nimike muutettiin laiksi ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista. Kahdeksan ammatillista erikoisoppilaitosta (AEL, Markkinointi-instituutti, MJK-instituutti, Kiinteistöalan koulutuskeskus, Suomen yrittäjäopisto, Pohjois-Suomen teollisuusopisto, Johtamistaidon opisto ja Rastor/Tietomies), jotka tarjosivat koulutusta yleisille koulutusmarkkinoille kuten aikuiskoulutuskeskuksetkin, nimettiin valtakunnallisiksi erikoisoppilaitoksiksi ja ne siirrettiin samaan sääteley- ja rahoitusjärjestelmään aikuiskoulutuskeskusten kanssa. Aikaisemmin ne olivat saaneet ammatillisten erikoisoppilaitosten valtionosuusrahoitusta. Edelleen ammatillisiksi erikoisoppilaitoksiksi jääneet oppilaitokset järjestävät koulutusta lähinnä ylläpitäjänsä tai sen jäsenyhteisöjen henkilöstölle. Kaikki valtakunnalliset ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat yksityisellä omistuspohjalla, jolloin taustayhteisöinä ovat ammatillisten erikoisoppilaitosten tapaan elinkeinoelämän tahot.

Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset hankkivat rahoituksensa myymällä koulutusta työvoimahallinnolle, opetushallinnolle ja yrityksille.

Lisäksi ne saivat toiminta-avustusta, jonka suuruus oli aluksi 30 prosenttia liikevaihdosta, mutta aleni muutamassa vuodessa kymmeneen prosenttiin. Toiminta-avustus katsottiin tarpeelliseksi tasoittamaan kilpailuhaittaa suhteessa valtionosuusrahoitusta saaviin ammatillisiin oppilaitoksiin, joiden katsottiin voivan kattaa osan kilpailun alaisen koulutuksen kustannuksista perustoimintaansa saamallaan rahoituksella.

Koulutuslainsäädännön uudistuksen voimaantultua on toiminta-avustuksia voitu edelleen maksaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 43 §:n säännöksen pohjalta, jossa "ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, joka koulutuksen järjestämisluvan nojalla järjestää ammatillista koulutusta maksullisena palvelutoimintana, voidaan myöntää vuosittain mainittua toimintaa varten valtionavustusta valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti." Toiminta-avustusta vastaavan avustuksen myöntämisen mahdollistava maininta sisällytettiin kaikkien aikuis-koulutuskeskusta tai valtakunnallista erikoisoppilaitosta ylläpitäneiden koulutuksen järjestäjien järjestämislupiin. Koska aikuiskoulutuskeskusten ylläpitäjät alkoivat lisäkoulutuksen rahoitusuudistuksen yhteydessä vuonna 2001 saada opetushallinnolta rahoituksen valtionosuutena, toiminta-avustusten maksamisen peruste pitkälti poistui. Ammatilliseen peruskoulutuksen rahoitus siirtyi valtionosuusjärjestelmään jo vuonna 1999, kun sekin oli aiemmin perustunut hankintasopimuksiin. Rahoitusuudistuksen osana päätettiin, että toiminta-avustukset poistuvat asteittain käytöstä ja siirtyvät normaaliin ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusrahoitukseen sekä uudentyyppisiksi kehittämisavustuksiksi lisäkoulutuksen momentin sisällä. Kun uusi lainsäädäntö ei enää säädellyt oppilaitoksia eikä niitä siis juridisesti ollut enää olemassa, vuonna 2001 avustus jäädytettiin vuoden 2000 tasolle. Toiminta-avustuksen asteittainen poistaminen toteutetaan vuosina 2004–2006: ensimmäinen kolmannes järjesteltiin uudelleen vuoden 2004 talousarviossa, toinen kolmannes vuoden 2005 talousarviossa ja viimeinen vuoden 2006 talousarviossa. Vuosittain siirtynyt erä on 8 miljoonaa euroa yhteensä runsaan 24 miljoonan euron kokonaistasosta, jollaisena toiminta-avustukset olivat vuosina 1999–2003.

Toiminta-avustuksilla on ollut merkittävä rooli myös koulutuksen ja sen laadun kehittämistyössä. Niinpä vuonna 2004 toiminta-avustuksista 3 milj. euroa suunnattiin kehittämisavustuksiksi, joilla tuetaan yhteistyössä työelämän kanssa tapahtuvaa lisäkoulutuksen laatu- ja tuotekehitystyötä. Vuoden 2005 talousarviossa näiden avustusten tasoksi ehdotetaan noin 5 milj. euroa.

1.4. Nykytilan arviointi

Ammatillisen aikuiskoulutuksen nykytilaan vaikuttavat erilaiset kehityskulut. Viime vuosien tilannetta ovat hallinneet etenkin omaehtoisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmässä tehdyt muutokset. Siirtyminen monien vaiheiden jälkeen hankintajärjestelmästä valtionosuusjärjestelmään toi mukanaan myös suuria rakenteellisia muutoksia. Hankintajärjestelmän ollessa laajimmillaan koulutusta järjestäneitä oppilaitoksia oli lähemmäs 400. Valtionosuusjärjestelmään siirtyminen ja keskittyminen toisen asteen ammatilliseen koulutukseen on pudottanut järjestäjien määrän noin puoleen entisestä. Valtionrahoitus putosi voimakkaasti vuosina 2001–2002 lisäkoulutuksessa ja supistui myös työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa. Tämä leikkasi koulutuksen määrää etenkin niissä oppilaitoksissa, joiden toiminta on rakentunut pääasiassa lisäkoulutuksen ja työvoimakoulutuksen varaan. Näinä vuosina nämä oppilaitokset joutuivat mm. irtisanomaan huomattavan määrän vakinaista henkilökuntaansa. Muutokset koskivat etenkin ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia, jotka ovat myös muutosten myötä menettämässä niille kohdennetut

toiminta-avustukset. Rahoitusjärjestelmän monimutkaisuus vuosina 2001–2003 heikensi lisäksi rahoituksen ennakoitavuutta ja vaikeutti koulutuksen suunnittelua ja pitkäjänteistä kehittämistä. Vaatimukset etenkin rahoituksen vakaudesta ovat ymmärrettäviä tätä taustaa vastaan.

Lisäkoulutusta on voitu muutosvaiheen jälkeen järjestää vakaammalta pohjalta. Rahoituksen kääntymisen nousuun ja suuntautuminen aikuiskoulutusta pääasiallisesti järjestäville järjestäjille ja oppilaitoksille merkitsee monissa suhteissa myönteistä kehitystä. Mainittakoon, että näyttötutkintoon johtavan koulutuksen osuus lisäkoulutuksen osuudessa on noussut runsaaseen 90 %:iin, kun se muutama vuosi sitten oli noin puolet. Lisäkoulutuksesta on näin tullut todellinen ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen rahoitusmuoto. Tutkinnon suorittaneiden määrä on selvässä kasvussa.

Valtionosuusjärjestelmälle ominainen laskennallisuus on voitu pääosin jo viedä läpi. Rahoitusjärjestelmä toimii pääosin varsin hyvin ja sen kehittämiskohteet ovat lähinnä järjestelmän sisällä mm. yksikköhintojen ja porrastusten sopivan tason sekä porrastusmekanismin löytämisessä.

Ammatillisen peruskoulutuksen puolella on nähtävissä suuntautuminen aikuisille tarkoitettun peruskoulutuksen lisäämiseen. Järjestämislupien muutosprosessin yhteydessä näitä tutkintoperusteisia paikkoja haettiin huomattavan paljon. Oppisopimuskoulutuksen määrää on voitu kasvattaa etenkin lisäkoulutuksen puolella. Vuonna 2003 käynnistetty aikuisten koulutustason kohottamisohjelma Noste on merkittävä lisäpanostus sellaisten aikuisten koulutusmahdollisuuksiin, joilta puuttuu perusasteen jälkeinen tutkinto. Noste-rahoitusta suunnataan erillirahoituksena kohderyhmän koulutukseen ja opiskelun tukitoimiin. Kohderyhmään kuuluvia aikuisia opiskelee paljon myös valtionosuusrahoituksella rahoitetussa koulutuksessa.

Työvoimakoulutuksen resurssit vaihtelevat työllisyystilanteen mukaan. Tällä vuosikymmenellä määrärahakehitys on ollut nouseva. Vuoden 2004 alussa aktiivisen työvoimapolitiikan (työvoimakoulutus, tukityöllistäminen, erityismentot) resurssit yhdistettiin talousarviossa yhdelle momentille. Uudistuksen tarkoituksena on määrärahojen käytön joustavoittaminen ja alueellisten erityispiirteiden huomioonottaminen. Työministeriö sopii tulosohjausprosessissa TE-keskusten kanssa työpolitiikan strategiset vaikuttavuustavoitteet. Alueet voivat entistä itsenäisemmin päättää toimenpiteistä, joilla tavoitteet saavutetaan. Työvoimakoulutuksen osalta työministeriö on suositellut nykyistä pidempien (2–3 vuotta) hankintasopimusten tekemistä. Tätä varten talousarviossa on myöntämisvaltuutta kasvatettu merkittävästi. Lisäresursseja on saatu myös koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseen.

Koulutuspoliittisissa linjauksissa parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmä loi pohjan aikuiskoulutuksen kehittämispolitiikalle. Hallitusohjelma sisältää useita aikuiskoulutusta koskevia linjauksia ja sen jälkeen Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma tiivistää kehittämiskohteet ja -toimenpiteet.

Koulutuksen laadun arviointia koskevat vaatimukset ovat nousseet esille kaikessa koulutuksessa. Koululakeihin liittyvä arviointisäännös on velvoittanut kaikki koulutuksen järjestäjät suorittamaan omaa arviointia, jota aikuiskoulutuksen puolella tehdään monin tavoin sekä alistumaan ulkoiseen arviointiin. Työvoimakoulutuksen puolella on samantapaisia laadun-arvioinnin tarpeita. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämisessä suuri tuleva haaste onkin nähtävissä nimenomaan koulutuksen laadun kohottamisessa ja sellaisten ohjausmekanismien kehittämisessä, jotka tukevat koulutuksen laadun ja tuloksellisuuden kehittämistä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet

Työelämän muutos, väestön ikärakenteen kehitys ja globalisaation vaikutukset korostavat ammatillisen aikuiskoulutuksen tehtäviä. Tarvitaan työikäiselle aikuisväestölle soveltuvia tutkintoja ja laadukkaita, työelämäläheisiä koulutusjärjestelyjä ammatillisen perusosaamisen hankkimiseen sekä sen jatkuvaan kehittämiseen ja uusintamiseen. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen panostamalla tuetaan myös pyrkimystä työllisyysasteen nostamiseen sekä luodaan edellytyksiä tuottavuuden parantamiselle, kilpailukyvyille ja yhteiskunnan yleiselle muutoskyvyille.

Lähivuosina nämä haasteet ovat erityisen suuret ainakin seuraavista syistä. Kymmenen vuoden aikana noin miljoona henkilöä eli lähes puolet nykyisestä työvoimasta siirtyy eläkkeelle; pääosa heistä teollisuudesta, julkiselta sektorilta ja palvelualoilta. Toisaalta työikäisestä väestöstä lähes puoli miljoonaa on työmarkkinoilla ilman ammatillista peruskoulutusta eli pelkän kansa- tai peruskoulun varassa. Tästä syystä tarvitaan myös nopeita erityistoimia osaamistason parantamiseksi niin, että työelämässä halutaan ja voidaan toimia nykyistä pidempään. Ikäluokkien pieneneminen ja pyrkimys työurien pidentämiseen korostavat puolestaan pitemmällä aikavälillä ammatillisen aikuiskoulutuksen roolia hankitun ammattitaidon jatkuvassa kehittämisessä ja uusintamisessa.

Parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotuksissa vahvan sijan sai linjaus aikuiskoulutusjärjestelmän selkeyttämistä niin, että aikuiskoulutusta voidaan seurata, arvioida ja kehittää kokonaisuutena sekä tarkastella myös erillään nuorten koulutuksesta. Tähän liittyivät ehdotukset ammatillisen lisäkoulutuksen ohjauksen kehittämisestä sekä ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten ammatillisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittämisestä lainsäädännöllä. Järjestämislupamenettelyä kehittämällä niille on haluttu turvata riittävät toimintaedellytykset ja vakaa rahoitus myös omaehtoisen koulutuksen järjestäjinä. Alueille esitettiin synnyttäväksi kaikkien aikuiskoulutustoimijoiden vahva yhteistyö, joka ottaa huomioon elinkeinoelämän ja alueen kehittämistarpeet.

Tässä tarkoituksessa valtioneuvosto sisällytti 4.12.2003 hyväksymäänsä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 2003–2008 useita konkreettisia linjauksia aikuiskoulutuksen ohjauksen vahvistamiseksi sekä aikuiskoulutukseen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien aseman ja tehtävien vahvistamiseksi. Näihin tavoitteisiin liittyy myös enustettavuuden ja vakauden lisääminen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen haasteisiin vastaaminen edellyttää jatkossa riittävien ja vakaiden toimintaedellytysten turvaamista näiden tehtävien hoidosta vastaaville järjestäjille ja yksiköille. Tavoitteena on tukea riittävän vahvoja ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneita järjestäjiä, jotta nämä kykenisivät pitkäjänteisesti tarjoamaan työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaavaa laadukasta aikuiskoulutusta, vastaamaan työelämän tutkintojärjestelmän ja aikuisille soveltuvien opetusmenetelmien jatkuvasta kehittämisestä sekä hoitamaan työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviä. Näin toimimalla voidaan edistää myös työvoimapolitiittisen koulutuksen tehokasta järjestämistä ja laatua, koska työvoimapolitiittisen koulutuksen osuus ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien toiminnasta on huomattava, usein yli puolet volyyymista.

2.2. Toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen valmistelun yhteydessä on harkittavana ollut kolme mallia, joita on tarkasteltu suhteessa kehittämissuunnitelman linjauksiin, muihin kehittämistoimiin sekä ehdotusten toteuttamiskelpoisuuteen. Ns. erikoistuneet aikuisoppilaitokset -mallissa lähtökohtana oli riittävän vahvojen ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten luominen. Nykytilamallissa ohjauksen keinoja olisi vahvistettu lähinnä nykyisen valtiosuusmenettelyn yhteydessä. Alueellisen organisoinnin -malli painotti samoin aikuiskoulutukseen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien aseman vahvistamista pääosin järjestämisluviissa tapahtuvan säätelyn kautta. Valmistelutyössä ei ole kuitenkaan suoraan sitouduttu mihinkään alkuperäisistä malleista. Esitys pohjautuu em. malleja enemmän tulevaisuuden tavoitelaan ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämisessä, koulutuksen laadun nostamiseen sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuuden ottamiseen huomioon.

2.3. Keskeiset ehdotukset

Ammatillisen aikuiskoulutuksen suunnittelun ja ohjauksen kannalta keskeiset opetushallinnon käytettävissä olevat ohjausmekanismit sisältyvät lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Näin ehdotukset aikuiskoulutusta koskevan ohjauksen vahvistamisesta ehdotetaan tehtäväksi tässä laissa.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta sisältää määrittelyt koko ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudesta, ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvia koskevan säätelyn sekä näyttötutkintojärjestelmää koskevat säännökset. Lisäkoulutuksen järjestämisen osalta laki sisältää useita viittauksia lakiin ammatillisesta koulutuksesta.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämisessä on viime vuosina keskitytty pääosin rahoituskysymyksiin etenkin lisäkoulutuksen rahoitusmuutosten yhteydessä ja rahoituksen vähennyttä. Lisäkoulutuksen rahoituksen kokoaminen yhteen, keskittäminen toisen asteen ammatilliseen koulutukseen sekä rahoituksen määrän kääntyminen nousuun, antavat nyt mahdollisuuden keskittyä koulutuksen laadun kehittämiseen. Pyrkimys koulutuksen laadun kehittämiseen on vahva myös työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyy läheisesti myös yhteistyö yritysten ja muiden työyhteisöjen kanssa. Koulutukseen liittyy usein suunnittelua, tuotekehitystä ja erilaista työyhteisöjen kehittämistyötä. Näin myös työelämän palvelu- ja kehittämistehtävät on syytä ottaa mukaan laadunarviointiin.

Lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jossa selaisille järjestäjille, jotka ovat huomattavia ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiä (ml. työvoimakoulutus, henkilöstökoulutus) ja jotka tuon toiminnan kautta hoitavat myös työelämäpalveluihin liittyviä tehtäviä ja ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaisia kehittämistehtäviä, voidaan antaa ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Tehtävän saaminen edellyttää laadunarviointiin osallistumista ja siinä asetettujen laatuvaatimusten täyttämistä. Arviointiin voisivat halutessaan osallistua kaikki koulutuksen järjestäjät.

Laadunarvioinnin kriteerit määriteltäisiin asetuksessa ja arvioinnin toimeenpanosta vastaisi koulutuksen arviointineuvosto. Myös työhallinnon tarpeet ja työvoimapolitiisisen koulutuksen järjestämistä koskevat laatutavoitteet voitaneen ottaa riittävässä määrin huomioon laadunarvioinnissa ja sen kriteeristön määrittelyssä. Tehtävien hoitamisessa järjestäjillä on organisoinnin vapaus ja ehdotettavat hankeavustukset ohjataan ylläpitäjälle. Monipuolinen ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämisen kokemus on omiaan suosimaan nykyisiä ammatilli-

sia aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia ylläpitäviä yhteisöjä erityistehtävän saamisessa. Järjestäjät voivat olla kooltaan ja koulutusaloiltaan erilaisia.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä olisi edellytyksenä erilaisten hanke- ja kehittämisasiavustusten saamiselle. Nykyisin budjetissa oleva lisäkoulutuksen kehittämissiavustus (2005 talousarvioesityksessä noin 5 milj. euroa) olisi tämän avustuksen pohja ja summaa on mahdollista kasvattaa noin 10–12 miljoonaan euroon. Kehittämissiavustuksia suunnattaisiin kuitenkin niin, että ne edistäisivät kaikkien koulutusalojen laadun ja työelämäyhteyksien kehittämistä.

Ammatillinen lisäkoulutus on ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneille järjestäjille niiden keskeinen toimintamuoto. Sen järjestämiseen liittyvä vakaus ja ennustettavuus ovat näin olleet rahoitusmuutosten yhteydessä juuri tällaisten järjestäjien tavoitteena. Tämän vuoksi järjestämislupiin ehdotetaan otettavaksi koulutuksen määrällinen säätely opiskelijatyövuosien määrän muodossa. Tässä suhteessa siirryttäisiin lähemmäs ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupien tapaista määrällistä säätelyä, joka lisäkoulutuksesta on puuttunut. Menettelyä ei voi kuitenkaan toteuttaa täysin samanlaisena. Tavoitteena on siis ammatillisen aikuiskoulutuksen keskeisten järjestäjien osalta ottaa lupiin toimintaa vakauttava lisämääräys. Se olisi taso, jonka puitteissa opetusministeriön tulisi vuosittain myöntää näille järjestäjille suoritteita valtionosuuden pohjaksi. Järjestäjillä olisi mainitun määrän puitteissa mahdollisuus nykyistä pitkäjänteisemmin suunnitella toimintaansa useiksi vuosiksi eteenpäin. Tämä rahoituksen vakautta ja ennustettavuutta parantava määrällinen säätely olisi myös sidoksissa edeltävään laadunarviointiin. Näin laadukkaasti järjestettyä ammatillista aikuiskoulutusta tuettaisiin sekä lisäkoulutuksen rahoittamisen yhteydessä että kehittämissiavustuksin.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat ovat pääosin ammatillisen peruskoulutuksen lupien yhteydessä eikä niissä ole määrällistä tai muutenkaan säätelyä. Osittain järjestämisluvat ovat koulutuksen lainsäädännön uudistamisen yhteydessä säädettyjen siirtymäsäännösten varassa. Tämä koskee etenkin vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiä, joilla siirtymäsäännösten mukaan on lisäkoulutuksen järjestämislupa, vaikka käytännössä useimmat eivät järjestä lisäkoulutusta. Suurin osa näistä on kansalaisopistoja ylläpitäviä kuntia.

Ohjaukeinojen laajempaa käyttämistä on perusteltua tukea uudistamalla lainsäädännössä järjestämislupia koskeva säännös niin, että keskeiset ohjaukeinot kirjoitetaan näkyviin. Kaikkia järjestäjiä koskevan koulutustehtävän lisäksi luvisi voitaisiin määrittellä erityisinä koulutustehtävinä esim. valtakunnallisia koulutustehtäviä kuten ruotsinkielinen aikuiskoulutus, erityisen kalliit tai harvinaiset koulutusalat tai erityisopetuksena tarjottava lisäkoulutus. Tämä antaa myös mahdollisuuden järjestämislupien kautta muotoilla koulutuksen järjestäjäverkkoa alueellisesti ja koulutusaloittain. Samalla ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat on tarkoituksenmukaista kirjoittaa myös teknisesti omina lupinaan.

Lisäkoulutuksen alueellisen ja alakohtaisen saatavuuden turvaamiseksi järjestämislupa ja koulutukseen saatava valtionosuus koskisi pääosin samaa järjestäjien joukkoa eli vajaata 200 järjestäjää, joille nytkin myönnetään valtionosuutta. Tästä joukosta muille kuin aikuiskoulutuksen erityistehtävän saaneille ei järjestämisluvassa kuitenkaan määriteltäisi opiskelijatyövuosien määrää. Muulla tavoin järjestämisluvat ovat kaikille samanarvoisia ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisessä.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat on tarkoitus uusia niin, että ne tulisivat voimaan 1.1.2006. Luvat uusittaisiin hakemuksesta. Lupien uusiminen koskisi koko järjestelmää. Tarkoitus on saattaa lisäkoulutuksen järjestämislupien määrä vastaamaan todellista järjestämisen tilannetta. Lain mukainen järjestämislupa on luonteeltaan nimenomaan valtionosuuden saamisen edellytys. Näin ei ole tarpeen säilyttää järjestämislupaa suurella joukolla niitä yhteisöjä, joilla lupa on vain em. siirtymäsäännösten perusteella, mutta jotka eivät

tosiasiassa koskaan ole järjestäneet lisäkoulutusta tai järjestäneet sitä vain satunnaisesti tai vähän. Valtionosuusmenettelyn yhteydessä tämälantapainen harkinta on pälloosin jo tehty siinä yhteydessä, kun vapaan sivistystyön oppilaitosten saama rahoitus lisäkoulutukseen siirrettiin vuoden 2003 alussa valtiosuusjärjestelmään. Näin eräänlainen lupien "perkaaminen" ei merkitse suurta muutosta. Järjestämislupa on myös tulevaisuudessa aina mahdollisuus hakea ja saada uudelleen.

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien vahvistaminen tapahtuisi lainsäädännössä niille annettavien erityistehtävien kautta sekä koulutuksen määrää koskevalla vakauttamisella. Omistajilla/ylläpitäjillä olisi edelleen mahdollista päättää siitä, miten ja missä koulutus ja tehtävät järjestettäisiin. Myös rahoitus tulisi edelleen ylläpitäjälle. Ohjausjärjestelmää koskevat muutokset antavat kuitenkin sekä valtakunnalliselle päättäjälle että alueellisille toimijoille riittävät välineet vahvistaa aikuiskoulutuskeskusten asemaa ja tehtäviä kehittämissuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden mukaisesti. Huomattava osa ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ylläpitäjistä ja kaikki valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjät ovat sellaisia yksityisiä organisaatioita, joilla toiminta jo tapahtuu ko. oppilaitoksessa eikä niillä ole muita oppilaitoksia. Tällöin järjestäjää koskevat määräykset koskevat suoraan kyseistä oppilaitosta. Aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten osuus ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjänä on vakiintunut ja niillä on monin tavoin aikuiskoulutuksen erikoisosaamista. Tämän vuoksi on perusteltua tukea niiden toiminnan vakautta ja työelämän palvelutehtävien hoitamista jo siirtymäkauden aikana, jolloin laadunarviointijärjestelmää vasta rakennetaan. Siirtymäsäännöksen perusteella kehittämisavustukset ja opiskelijatyövuosimäärän säätely koskisi niitä kolmen vuoden siirtymäkauden ajan. Sen jälkeen niiden olisi samoin kuin muiden järjestäjien osallistuttava laadunarviointiin voidakseen hakea kohdennettuja kehittämisavustuksia ja pysyväisluonteista toiminnan volyyymiä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Kustannusvaikutukset

Tehtävillä muutoksilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia ammatillisen lisäkoulutuksen valtionrahoituksen kokonaisuuteen. Valtiosuuden määrä on vuonna 2004 85 milj. euroa ja kasvaa vuonna 2005 runsaaseen 90 milj. euroon. Toiminta-avustusten loppumisen vuoksi määrää on mahdollista vuonna 2006 lisätä vielä momentin 29.69.31 sisäisillä siirroilla. Kehittämissuunnitelman mukaan painopistettä tulisi siirtää enenevässä määrin ammatillisesta peruskoulutuksesta lisäkoulutukseen. Esitysten toteuttamiskautena on nähtävissä myös nuorisosaan ammatillisessa peruskoulutuksessa ikäluokkien selvä pieneneminen, joka antaa mahdollisuuden lisätä aikuisille tarkoitettua ammatillista peruskoulutusta ja erityisesti lisäkoulutusta. Oppisopimuskoulutus on tässä tärkeässä asemassa. Ehdotusten mukaisena siirtymäkautena päättyy myös aikuisten koulutustason kohottamisohjelma Noste. Noste -rahoitus kohdistuu pitkälti samaan kohderyhmään ja koulutukseen kuin ammatillisessa lisäkoulutuksessa. Nosteesta vapautuva rahoitus on luontevaa siirtää vahvistamaan edelleen ammatillisen aikuiskoulutuksen toteuttamista.

Ammatillisen lisäkoulutuksen kehittämisavustuksiin ehdotetaan vuoden 2005 talousarviossa runsasta viittä miljoonaa euroa. Mahdollisuus kasvattaa tätä summaa on tehtävissä talous-

arvion sisäisinä siirtoina järjestellessä vuoden 2006 talousarviossa toiminta-avustuksista vapautuvan määrärahan kohdentamista.

Laadunarviointi esitetään alustavasti toimeenpantavaksi Koulutuksen arviointineuvoston toimesta. Valmisteluryhmä tarkentaa esityksiä tältä osin loppuraportissaan toimeksiannon kohtaan 3 liittyvillä ehdotuksilla ja suunnitelmalla. Mikäli arviointi organisoitaisiin Koulutuksen arviointineuvoston yhteyteen, sitä varten voitaisiin tarvittaessa perustaa oma jaosto. Näin on aikanaan menetelty Korkeakoulujen arviointineuvoston osalta, kun on järjestetty ammattikorkeakoulujen kokeilu- ja vakinaistamistoimintaan liittyvä arviointiprosessi sekä korkeakoulujen ammatillisten erikoistumisopintojen laadunarviointi ja akkreditointi.

Arviointitoiminnasta aiheutuvat kustannusvaikutukset voidaan arvioida karkealla tasolla. Arviointiprosessin toteuttaminen edellyttäisi 2 päätoimisen henkilön palkkauskustannuksia sekä varsinaiseen arviointitoimintaan tarvittavia kustannuksia. Niiden vuositaso olisi arviolta 200 000–250 000 euroa (40–50 arviointikohdetta/vuosi/á 5 000 euroa). Mikäli hakijan pyynnöstä suoritettavien arviointien kustannuksista ainakin osa hoidettaisiin koulutuksen järjestäjiltä perittävinä maksuina, valtiolle aiheutuvat kustannukset olisivat vain osa em. summasta. Lisäksi tarvittaisiin jaoston toimintamenoihin ja matkakustannuksiin arviolta 50 000 euroa/vuosi.

Vaikutukset koulutuksen järjestäjien keskinäisiin suhteisiin

Koulutuksen järjestäjien tasolla taloudelliset vaikutukset riippuvat valittavasta koulutuksen määrän säätelyn tasosta ja järjestämislupien määrästä pitkällä aikavälillä.

Hankintajärjestelmän aikaiseen tasoon verrattuna järjestäjien määrä on jo liki puolittunut, mikä on jo keskittänyt koulutusta etenkin aikuiskoulutukseen erikoistuneisiin järjestäjiin. Tämä vaikutus ei kuitenkaan näkynyt samalla tavalla rahoituksessa, koska samaan aikaan rahoituksen taso huomattavasti laski. Rahoituksen vakiinnuttua ja ollessa nousussa, vaikutus alkaa näkyä.

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjien kohdalla järjestämislupien kautta tehtävä määrällinen säätely säilyttäisi niiden rahoitusosuuden suunnilleen ennallaan noin kahdessa kolmasosassa kaikesta. Tämä osuus oli 50 % vuonna 1999.

Useilla näistä järjestäjistä ammatillinen lisäkoulutus merkitsee niiden toiminnan kokonaisvolyyminä suurta osuutta. Tietämällä etukäteen rahoitettavan koulutuksen volyymin tason, ne saisivat toimintaansa ennustettavuutta useiksi vuosiksi eteenpäin, mikä helpottaa niin koulutuksen kuin tutkintojen järjestämistä. Tällä on myönteisiä vaikutuksia myös ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuteen sekä investointien suunnitteluun.

Muita ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjiä on määrällisesti paljon (noin 150). Ne ovat yleensä ammatilliseen peruskoulutukseen keskittyneitä järjestäjiä, joilla lisäkoulutus muodostaa vain osan niiden toiminnasta. Sama koskee vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joiden perustehtävä on vapaan sivistystyön lain mukainen koulutus ja useilla myös ammatillinen peruskoulutus. Monien järjestäjien toiminta on kuitenkin lisäkoulutuksen alueellisen saavutettavuuden ja alakohtaisen kattavuuden takia tärkeää. Tällaisia koulutusaloja ovat mm. luonnonvara-ala, kulttuuriala, vapaa-aika-ala, liikunta-ala ja kauneudenhoitoala. Osalle näiden alojen järjestäjistä voidaan lisäkoulutuksen järjestämisluvassa antaa valtakunnallisia tehtäviä tai tiettyjen erityisalojen koulutustehtäviä. Mahdollisuus laadunarvioinnin kautta saada aikuis-koulutuksen erityistehtävä kiinnostaa epäilemättä myös useita sellaisia järjestäjiä, joilla aikuis-koulutus on nyt nousemassa uudenlaiseksi painoalueeksi nuorten koulutuksen rinnalle. Toimimalla aikuiskoulutuksen laajentamiseksi ja kehittämiseksi se luovat samalla itselleen

edellytyksiä täyttää em. erityistehtävälle asetettavat laatuvaatimukset. Koulutuksen järjestäjien verkosto on myös jatkuvasti muutostilassa ja järjestäjiä tulee tulevina vuosina olemaan nykyistä selvästi vähemmän. Tämä muutos tapahtuu pääosin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien verkoston tiivistymisenä. Useilla paikkakunnilla juridisesti erillisten koulutuksen järjestäjien kesken on toimiva yhteistyö, jossa on suunnitellusti erikoistuttu nuorten tai aikuisten koulutukseen. Ehdotetuilla muutoksilla ei silloin ole järjestäjien toimintaan juurikaan vaikutuksia.

Ehdotukseen liittyy vuoden 2008 loppuun ulottuva siirtymävaihe, jonka yhteydessä luotaisiin laadunarviointijärjestelmä. Tämän vaiheen aikana ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjät muodostaisivat ilman edeltävää laadunarviointia keskeisen ammatillisen aikuiskoulutuksen toimijoiden verkoston. Mahdollisuus hanke- ja kehittämisavustusten saamiseen korostaa niiden asemaa. Kehittämisavustuksia ei kuitenkaan keskitettäisi vain näille järjestäjille, vaan alueellisen ja alakohtaisen kehittämistyön tueksi talousarviossa on myös tarpeen varata avustusmääräraha kaikkien ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjien käyttöön. Laadunarviointijärjestelmän luominen ottaa aikansa ja sen valmistuttua myös em. oppilaitosten ylläpitäjät kuuluvat laadunarvioinnin piiriin, minkä jälkeen valtakunnallinen ja alueellinen verkosto lopullisesti muotoutuu.

Omaehtoisen aikuiskoulutuksen lisäksi ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneet koulutuksen järjestäjät olisivat koetellun aikuiskoulutusosaamisensa ja järjestämisluvissa mainittujen erityistehtäviensä vuoksi vahvassa kilpailuasemassa työvoimapoliittisen koulutuksen hankinnoissa.

3.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotukset vahvistavat opetushallinnon välineitä toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksessa ja kehittämisessä sekä tarjoavat mahdollisuuden rakentaa alueellisesti ja alakohtaisesti kattava ja laadukas aikuisoppilaitosverkosto.

Ehdotukset antavat merkittävän lisätehtävän toimintansa aloittaneelle koulutuksen arviointineuvostolle.

3.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset kansalaisten käytettävissä oleviin opiskelumahdollisuuksiin, niiden saatavuuteen sekä tasoon tulevat toimijoiden aseman vahvistamisen ja laadunarvioinnin kautta. Koulutusympäristössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat siihen, että aikuisilla on nykyistä enemmän heidän elämäntilanteeseensa sopivia ja aikaisemmin opitun huomioon ottavia koulutusmahdollisuuksia. Samalla edellytykset työn ja koulutuksen tasapainoiseen vuorotteluun paranevat ja työelämässä toimivilla on nykyistä joustavampia mahdollisuuksia työn ohessa ylläpitää ammattitaitoaan ja kohottaa koulutustasoaan.

Aikuiskoulutuksella on merkittävä asema myös työmarkkinoiden rakenteiden sekä työyhteisöjen kehittäjänä. Ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten tehtävissä korostuvat työelämän palvelu- ja kehittämistehtävät voivat painottua erityisesti pienyritysten ja niiden henkilöstön koulutus- ja palvelutehtäviin sekä maakunnallisiin ja seudullisiin tehtäviin.

Ehdotettujen muutosten vaikutuksena toivotaan vuosikymmenen loppuun mennessä syntyvän alueellisesti kattava vahvojen ammatillisen aikuiskoulutuksen toimijoiden verkosto, jonka ytimen muodostavat jo nykyisin vahvat aikuiskoulutuksen toimijat eli ammatilliset

aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset. Osalla niistä on selvästi valtakunnallinen ja henkilöstökoulutukseen keskittyvä tehtävä, osa toimii alueellisina tai seutukunnallisina aikuiskoulutuksen järjestäjinä ja kehittäjinä. Järjestäjäkohtaisesti on ratkaistavissa, millaisin organisaatiomuodoin aikuiskoulutus ja erilaiset kehittämistehtävät järjestetään. Organisoitumistavat ovat jo erilaisia ja ovat muutosten alla.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ammatillisen aikuiskoulutuksen keskeiset kehittämissuunnitelmat sisältyvät parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän (2002:3) ehdotuksiin. Useissa sen ehdotuksissa puututtiin aikuiskoulutuksen ohjauksen vahvistamiseen, aikuiskoulutukseen erikoistuneiden toimijoiden asemaan sekä lisäkoulutuksen järjestämisen ennakoitavuuden lisäämiseen. Työryhmän keskeiset ehdotukset on toteutettu tai niiden toimeenpano on valmistelussa. Hallitusohjelma ja valtioneuvoston 4.12.2004 hyväksymä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma pohjautuvat parlamentaarisen työryhmän ehdotuksille. Parlamentaarisen työryhmän kiireellisimmiksi katsottujen ehdotuskokonaisuuksien osalta opetusministeriö asetti 11.4.2002 kolme laajapohjaista valmisteluryhmää laatimaan konkreettisia ehdotuksia ja suunnitelmia työryhmän ehdotusten toimeenpanosta. Yksi näistä ryhmistä (PAT 2) valmisteli jatkotoimenpiteitä parlamentaarisen työryhmän ammatillista aikuiskoulutusta koskevista ehdotuksista. PAT 2 -valmisteluryhmä laati tehtävänsä mukaisesti myös ehdotukset ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten toimintaedellytysten ja verkoston kehittämisestä. Ehdotukset jätettiin opetusministeriölle 10.3.2003. PAT 2 -valmisteluryhmä esitti ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten kehittämistä työelämän aikuisopistoiksi ja erillistä oppilaitospohjaista lainsäädäntöä. Valtioneuvoston 4.12.2004 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa lähtökohdaksi otettiin kuitenkin ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toimintaedellytysten vahvistaminen määrittelemällä näiden asema ja tehtävät nykyisessä koulutuslainsäädännössä.

Ehdotukset on valmisteltu opetusministeriön 10.3.2004 asettamassa valmisteluryhmässä, jonka tehtävänä on 15.9.2004 mennessä "laatia ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä". Ryhmän toimeksianto perustui tältä osin suoraan Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman (KESU) linjauksiin. Ryhmä on toiminut virkamiesryhmänä. Ryhmän toimeksiannon eri kohdat liittyvät toisiinsa. Työn vaiheistuksen kautta toimeksiannon muiden kohtien vaikutusta hallituksen esitykseen ei ole kaikin osin voitu ennakoita muuta kuin suuntaa-antavasti.

4.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmä on työnsä aikana järjestänyt kaksi kuulemistilaisuutta, joissa on kuultu keskeisten järjestäjätahojen ja työmarkkinajärjestöjen sekä opettaja- ja rehtorijärjestöjen edustajia. Kuulemistilaisuuteen ovat osallistuneet seuraavien tahojen edustajat: Suomen Kuntaliitto, AKAVA ry / AKOL, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Palvelutyönantajat ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ry, Toimihenkilöjärjestö STTK ry, Kunnallinen työmarkkina-

laitos, Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto ry, Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rehtorit ry, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto ARL ry, Teollisuus- ja liikealojen ammatilliset oppilaitokset ry, Koulutuksen järjestäjät ry, Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö sekä lääninhallitusten ja ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen edustaja.

Ensimmäisen kuulemistilaisuuden ja lausuntojen pohjalta valmistelun pohjaksi laadittiin kolme mallia toimeksiannon 1-kohdan tehtävän suorittamiseksi. Nämä mallit olivat pohjana toisessa kuulemistilaisuudessa ja niiden sisältöön ja toteuttamiseen pyydettiin ottamaan kantaa. Saatu palaute on ollut vaikuttamassa siihen, että ehdotuksen jatkovalmistelussa painotettiin esityksen tavoitteiden kirkastamista ja koulutuksen ja muun toiminnan laadullisen kehittämisen merkitystä. Koulutuksen organisoimisen vapautta koskeva kanta otettiin huomioon.

Lausunnoista on laadittu yhteenveto, joka on väliraportin yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Määritelmä ja subde muihin säädöksiin. Pykälään on tarkoitus tehdä tekniset muutokset viittauksena olevien lakien muututtua.

2 luku *Koulutuksen ja tutkintojen järjestäminen sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittäminen* (luvun otsikko muutettu)

5 §. Koulutuksen järjestämislupa. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa sisällytettävistä asioista kirjoitetaan laajemmin kuin nykyisessä suppeassa säännöksessä. Nykyisen säännöksenkin mukaisia mahdollisuuksia monipuolisempaan säätelyyn ei ole käytetty hyväksi, pitkälti siitä syystä, että ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat ovat useimmiten samassa asiakirjassa ammatillisen peruskoulutuksen luvan kanssa. Peruskoulutuksen luvan määräykset ovat heijastuneet myös lisäkoulutuksen järjestämiseen. Lisäkoulutusta on luonnollisesti järjestetty mm. samoilla koulutusaloilla kuin peruskoulutusta. Keskeinen on koulutustehtävän määrittely. Koulutustehtävää koskevat yleiset määrittelyt koskevat luonnollisesti kaikkia ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjiä. Koulutustehtävään on mahdollista ottaa erityisinä koulutustehtävinä myös koulutusaloja, valtakunnallisia tehtäviä tai erityisopetusta koskevia määräyksiä. Pääsääntöisesti koulutusaloja ei kuitenkaan otettaisi mukaan koulutustehtävään.

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneille järjestäjille määriteltäisiin järjestämisluvassa myös koulutuksen volyyymi opiskelijatyövuosien määränä. Sen on määrä antaa vakautta ja ennustettavuutta rahoitukseen. Myös tämä määrä otettaisiin järjestämislupiin saman laadunarvioinnin kautta, jolla arvioidaan 6 a §:ssä tarkoitettu oikeus aikuiskoulutuksen erityistehtävään. Koulutuksen määrän määrittäminen koskisi tässä vaiheessa nimenomaan nykyisiä ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia ylläpitäviä koulutuksen järjestäjiä. Siirtymäsäännöksen turvin niille määriteltäisiin opiskelijatyövuosien määrä vuosille 2006–2008 ilman ennakoivaa laadunarviointia.

Muille kuin edellä mainituille lisäkoulutuksen järjestäjille ei järjestämislupa otettaisi koulutuksen määrää koskevaa määräystä. Niiden järjestämislupa on kuitenkin muulla tavoin samanlainen järjestämislupa ja antaa oikeuden saada valtionosuutta lisäkoulutuksen järjestämiseen. Valtion talousarvio määrittää luonnollisesti koko lisäkoulutuksen valtionosuuden tason ja opiskelijatyövuosien määrän. Em. erikoistuneiden aikuiskoulutuksen järjestäjien määrällinen säätely on kuitenkin tarkoitus asettaa sille tasolle, että alueellisesti ja alakohtaisesti ammatillista lisäkoulutusta on tarjolla kaikkialla maassa ja myös pienten koulutuksen järjestäjien asema pysyy varsin vakaana.

Pykälään lisätään säännös järjestämisluvan muuttamisen mahdollisuudesta sekä peruuttamisesta, mitkä ovat tähän saakka puuttuneet laista. Säännös antaisi opetusministeriölle myös mahdollisuuden yksipuolisesti muuttaa koulutustehtävää samaan tapaan kuin ammatillisen peruskoulutuksen kohdalla. Järjestäjää luonnollisesti kuullaan. Säännös on kuitenkin peruuttamisen osalta enemmän tekninen muutos eikä merkitse sitä, että lupiin ilman painavia syitä puututtaisiin. Järjestämisluvan muuttamisen mahdollisuus on kuitenkin tärkeä, kun järjestämislupiin otettaisiin nykyistä laajempi sisältö.

Tässä yhteydessä on myös tarkoituksenmukaista toteuttaa järjestely, jossa järjestämisluvat eivät enää ole vain siirtymäsäännösten varassa, vaan vastaavat todellista lisäkoulutuksen järjestämisen tilannetta. Jos lisäkoulutusta ei järjestetä, ei lupaa ole syytä säilyttää voimassa. Kaikkia

koskeva järjestämislupien uusiminen toteutettaisiin hakemusmenettelyn kautta. Tämän jälkeen järjestämislupa merkitsisi myös todellista oikeutta valtiosuuteen.

6 §. Oppisopimuskoulutuksen mitoitus. Myös oppisopimuksena järjestettävä lisäkoulutus ehdotetaan otettavaksi muun lisäkoulutuksen säätelyjärjestelmän piiriin niiden järjestäjien kohdalla, joille on annettu ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Tällä hetkellä aikuiskoulutuskeskuksissa ja erikoisoppilaitoksissa järjestettävän oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksen osuus on noin puolet kaikista. Oppisopimusmuotoinen lisäkoulutus ja omaehtoinen lisäkoulutus muodostavat kokonaisuuden, jossa on samat toimijat ja kohderyhmät. Erityisten aikuiskoulutustehtävien toteuttamisessa olisi oppisopimusten laajalla käyttämisellä keskeinen asema.

6 a §. Ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Säännöksen mukaan ammatillisen aikuiskoulutuksen monipuolisilla ja laatuvaatimukset täyttävillä järjestäjillä olisi mahdollisuus saada ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Tämä olisi edellytyksenä hanke- ja kehittämisavustusten hakemiseen sekä siihen, että lisäkoulutuksen järjestämiseen olisi määrällisen säätelyn kautta saada vakaa taso. Koska koulutuksen järjestäjillä olisi koulutuksen ja erilaisten palvelu- ja kehittämistehtävien hoitamisessa organisoitumisen vapaus, säännöksessä ei esitetä muodostettavaksi uutta organisaatiota tai kehittämiskeskusta. Järjestäjä voi sellaisen tietenkin perustaa.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävän saaminen sidottaisiin koulutuksen ja toiminnan laadun arviointiin. Mahdollisuus hakea tätä olisi kaikilla koulutuksen järjestäjillä. Arviointi annettaisiin koulutuksen arviointineuvostolle, jolla on tässä suhteessa riittävän itsenäinen rooli suhteessa viranomaisiin. Arviointineuvostolla on mahdollisuus käyttää arvioinnin suorittamisessa mm. työelämän edustajien asiantuntemusta. Tarkoitus ei ole korvata tai sivuuttaa sitä laadunarviointia, jota oppilaitoksissa jo monin tavoin tehdään, vaan sen toimeenpano on jo sinällään tätä arviointia tukeva seikka. Arvioinnin kriteereistä sekä niistä menettelyistä, joilla arviointi järjestetään, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Ammatillista aikuiskoulutusta järjestävillä aikuiskoulutus on niiden toiminnassa erilaisessa asemassa. Toiset ovat kokonaan erikoistuneet aikuiskoulutukseen ja järjestävät sekä lisäkoulutusta, työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta että henkilöstökoulutusta ja toimivat näyttötutkintojen järjestäjinä. Eräät ovat monialaisia järjestäjiä, toiset keskittyneet yhteen tai harvoihin koulutusaloihin. Monipuolinen aikuiskoulutuksen järjestäminen merkitsee myös tiiviitä työelämäyhteyksiä työelämän palvelutehtävineen, aikuispedagogiikan kehittämistä ja aikuisopiskelijoiden palvelua. Nämä tehtävät liittyvät useimmiten koulutukseen, mutta voivat olla myös palvelua, jota ei voida suoraan muuttaa koulutuksen suoritteiksi.

Useat työvoimakoulutuksen keskeiset kehittämistavoitteet ovat sellaisia, että niillä on selvät yhtymäkohdat ehdotettuihin muutoksiin erityisesti aikuiskoulutuksen erityistehtävän osalta. Myös työvoimakoulutuksen kehittämisessä keskeisimmät tavoitteet liittyvät koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen. Tähän pyritään mm. koulutuksen ennakoinnin, neuvonnan ja ohjauksen, opiskelun henkilökohtaistamisen sekä työssäoppimisen vahvistamisella. Koulutuksen työelämälähtöisyyttä korostetaan ja tutkintotavoitteisen koulutuksen osuutta lisätään. Tavoitteena on myös lisätä merkittävästi työnantajien osarahoittamien yhteishankintojen määrää. Yhteishankinnoissa korostuu työnantajakohtaisen räätälöinnin merkitys. Yhteishankintoja käytetään paitsi työvoiman lisäämis- ja vähentämistilanteissa, myös työssäolevien koulutuksessa. Erityisesti pk-yritysten henkilöstölle suunnatulla koulutuksella pyritään ennaltaehkäisemään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien työttömäksi joutumista ja tukemaan työuran jatkumista yritysten muutostilanteissa. Työssäolevien koulutuksella varaudutaan myös työvoiman saatavuusongelmiin pidemmällä aikavälillä.

18 §. *Rahoitus.* Hanke- ja kehittämisavustukset olisi tarkoitettu aikuiskoulutuksen erityistehtävän hoitamiseen. Niihin käytettävissä oleva määrä voinee tulevina vuosina olla noin 10–12 milj. euroa.

Talousarviossa olevan määrärahan puitteissa on mahdollista suunnata kehittämisavustuksia tukemaan myös muiden kuin erityistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien hankkeita.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Niitä koulutuksen järjestäjiä, joilla on koululainsäädännön muutosten yhteydessä ollut ammatillinen aikuiskoulutuskeskus tai valtakunnallinen erikoisoppilaitos, voidaan pitää jo nyt ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneina järjestäjinä. Siirtymäkauden ajaksi niillä olisi suoraan ilman edeltävää laadunarviointia oikeus 18 §:n mukaisten hanke- ja kehittämisavustusten saamiseen ja niille vahvistettaisiin lisäkoulutuksen järjestämisluvassa ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien määrä ja lisäkoulutuksena järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa oppisopimuspaikkojen enimmäismäärä. Siirtymäkaudeksi ehdotetaan kolme vuotta. Säännös joudutaan instituutiosäätelyn puuttuessa lainsäädännöstä kirjoittamaan monimutkaisen toiminta-avustuksiin liittyvän viittaussäännöksen kautta. Näin siirtymäsäännöksen soveltamisala olisivat ne järjestäjät, joilla on tai on ollut ammatillinen aikuiskoulutuskeskus tai valtakunnallinen erikoisoppilaitos ja jotka sen perusteella ovat vuoden 2005 loppuun saakka saamassa ns. toiminta-avustusta.

Siirtymäkauden aikana luodaan laadunarviointijärjestelmä, jonka perusteella koulutuksen järjestäjille myönnetään 6 a §:n mukainen ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä. Mahdollisuus saada laadunarvioinnin kautta erityistehtävä koskee kaikkia koulutuksen järjestäjiä ja myös ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ylläpitäjät joutuvat hakemaan tätä tehtävää siirtymäkauden jälkeen ja voivat myös menettää tämän oikeuden.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Laatuarvioinnin kriteereistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Koulutuksen lisäksi laatuvaatimusten kriteereissä korostuisi myös se, missä määrin ja miten järjestäjät hoitavat erilaisia työyhteisöjen palvelutehtäviä koulutukseen liittyneinä tai siitä erillään. Perustana olisivat tiiviit ja pysyvät yhteistyöverkostot ja kumppanuudet. Kyseessä oleva arviointi kohdistuu nimenomaan aikuiskoulutuksen järjestämiseen liittyviin seikkoihin, jolloin arviointialueita olisivat mm. työelämäsuhteet ja verkostoituminen, koulutuksen suunnittelu sekä näyttötutkintojen järjestäminen, työyhteisöjen, yritysten ja erityisesti pienyritysten palvelut, opiskelijapalvelut sekä muut työelämän palvelu- ja kehittämistehtävät

Työyhteisöjen palvelutehtävät yhdistettyinä koulutuksen järjestäjän aikuiskoulutus- ja tutkintopalveluihin ovat laaja kirjo tuotteita, joita asiakkaat tarvitsevat kehityksensä tueksi. Tavoitteena olisivat alueelliset verkostot, joiden toimintapohja rakentuisi työelämäläheisyydelle – koulutuksen, oppimisen ja työyhteisöjen kehityksen yhteen nivomiselle. Työtavoille olisi ominaista työssäoppimisen ja oppisopimusten laaja käyttäminen, joustavat näyttötutkintoväylät sekä panostaminen eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamiseen.

Arvioinnissa huomioon otettavia työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviä voisivat olla ainakin 1) työyhteisöjen, yritysten ja erityisesti pienyritysten palvelut (osaamiskartoitukset, henkilöstön kehittämisohjelmat), 2) opiskelijapalvelut (opiskeluohjelmat, aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen, virtuaaliopetus, näyttöaineistot, ohjaava koulutus, hakeva toiminta) sekä 3) ammattialakohtaiset tai alueelliset työelämän palvelut (esimerkiksi valtakunnalliset, harvinaiset tai kustannuksiltaan kalliit alat). Näistä työyhteisöjen, yritysten ja erityisesti

pienyritysten palvelut sekä opiskelijapalvelut olisivat yleensä kaikkien aikuiskoulutukseen erikoistuneiden järjestäjien pysyviä palvelu- ja kehittämistehtäviä.

Valmistelun jaksottamiseen liittyy rahoituskysymysten käsittely valmistelun myöhemmässä vaiheessa. Siinä yhteydessä on tarkoitus käsitellä myös ehdotusten aiheuttamat mahdolliset muutostarpeet opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

**Laki
ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (631/1998) 1 §:n 3 ja 4 momentti, 2 luvun otsikko, 5 §:n 2 ja 3 momentti, sekä

lisätään 5 §:ään uusi 5 momentti, 6 §:ään uusi 3 momentti, 6 a § sekä 18 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 §

Määritelmä ja suhde muihin säädöksiin.

Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestettävästä koulutuksesta on voimassa, mitä julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002) säädetään.

Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavista opinnoista on voimassa, mitä ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja yliopistolaissa (645/1997) säädetään.

**2 luku Koulutuksen ja tutkintojen järjestäminen sekä
ammattillisen aikuiskoulutuksen kehittäminen**

5 §

Koulutuksen järjestämislupa

Luvassa määrätään ammatillisen lisäkoulutuksen koulutustehtävästä, joka sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, erityisestä koulutustehtävästä ja muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetusministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää ja 5 momentin mukaista opiskelijatyövuosien määrää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Opetusministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle muutoin säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetusministeriön on kuultava koulutuksen järjestäjää ja varattava tarvittaessa tilaisuus puutteen poistamiseen.

Niille koulutuksen järjestäjille, joille on 6 a §:n mukaisesti annettu aikuiskoulutuksen erityistehtävä, voidaan lisäkoulutuksen järjestämisluvassa vahvistaa näyttötutkintoihin valmistavan ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien määrä.

6 § *Oppisopimuskoulutuksen mitoitus*

Sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, määrätään 6 a §:ssä tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille oppisopimusten enimmäismäärästä ammatillisessa lisäkoulutuksessa 5 §:n mukaisessa lisäkoulutuksen järjestämisluvassa.

6 a § **Ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä**

Opetusministeriö voi antaa ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävän niille koulutuksen järjestäjille, joille on 4 §:n mukaisesti myönnetty ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa ja jotka järjestävät merkittävässä laajuudessa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammatillista aikuiskoulutusta ja hoitavat 14 §:n tarkoittamaa työelämän palvelu- ja kehittämistoimintaa sekä täyttävät koulutukselle ja palvelu- ja kehittämistoiminnalle asetetut laatuvaatimukset. Tehtävä voidaan antaa määräaikaisena ja se voidaan peruuttaa, jos ilmenee, että perusteita siihen ei enää ole. Ennen peruutusta opetusministeriön tulee kuulla koulutuksen järjestäjää. Laatuvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Arvioinnin laatuvaatimusten täyttymisestä suorittaa koulutuksen arviointineuvosto. Arviointimenettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

18 § *Rahoitus*

Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjälle, jolle on 6 a §:n mukaisesti annettu aikuiskoulutuksen erityistehtävä, voidaan myöntää hanke- ja kehittämisavustusta tämän tehtävän hoitamiseen valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen toimeenpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain 18 §:n mukaisia hanke- ja kehittämisavustuksia sekä 5 §:n 5 momentin mukaisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien vahvistetun määrän ja 6 §:n 3 momentin mukaisen oppisopimusten enimmäismäärän voivat saada kolmen vuoden aikana tämän lain voimaantulosta ennen 6 a §:ssä edellytettyä laadunarviointia ne koulutuksen järjestäjät, joille on myönnetty vuonna 2005 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetun lain (1281/2002) mukaisesti valtionavustusta maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen.

Johtaja
Marita Savola

OPM 10.3.2004

Asia: valmisteluryhmän asettaminen

Valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymän vuosia 2003–2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan määrittelemällä niiden asema ja tehtävät nykyisessä koulutuslainsäädännössä ja turvaamalla ylläpitäjille riittävät toimintaedellytykset ja toiminnan vakaus ammatillisten aikuiskoulutuksen ja työelämän palvelutehtävien hoitamiseen. Ammatillista lisäkoulutusta koskevat järjestämisluvat uudistetaan niin, että uudet luvat ovat voimassa viimeistään 1.1.2006.

Kehittämissuunnitelman mukaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavia oppilaitoksia kehitetään valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivana verkostona. Tehtävissä korostetaan pienyritysten ja niiden henkilöstön koulutus- ja palvelutehtäviä sekä maakunnallisia ja seudullisia tehtäviä. Järjestämisluvissa määritellään myös valtakunnallisten erikoisoppilaitosten ja muiden aikuisoppilaitosten valtakunnalliset tehtävät.

Rahoituksen osalta kehittämissuunnitelmassa linjataan muun ohella, että ammatillisen lisäkoulutuksen vakaa ja työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaava resurssikehitys turvataan mm. ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan koulutuksen kysyntään vastaamiseksi ja koulutuksen laadun parantamiseksi. Ennakoitavuutta ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisessä parannetaan ja rahoituksen määräytymisperusteita tarkistetaan.

Opetusministeriö on tänään asettanut valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on

- 1) laatia ehdotukset hallituksen esitykseksi ja esityksen perusteluiksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemiseksi nykyisessä koulutuslainsäädännössä;
- 2) laatia tarvittavat laskelmat ja selvitykset sekä ehdotukset ohjeistukseksi ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uusimisesta, järjestämislupien käsittelyssä ja päätöksenteossa noudatettavista periaatteista ja valmistelun organisoinnista;
- 3) laatia ehdotukset perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta hoitavien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä jatkuvan kehittämisen ja laadunarvioinnin järjestämisessä; sekä
- 4) laatia selvitykset ja laskelmat ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymistä koskevista tarkistamistarpeista ja ehdotukset niiden toimeenpanon edellyttämistä säädöksistä.

Valmisteluryhmän tulee jättää ehdotuksensa kohdan 1 osalta opetusministeriölle 15.9.2004 mennessä ja muiden tehtävien osalta 30.11.2004 mennessä. Ministeriö antaa valmisteluryhmälle sen jälkeen tarvittaessa jatkotyötä koskevan toimeksiannon.

Valmisteluryhmän puheenjohtajaksi on nimetty Teidät ja ryhmän jäseniksi opetusneuvos Arja Mäkeläinen, opetusneuvos Jorma Ahola ja ylitarkastaja Pekka Lampinen koulutus- ja tiedepolitiikan osaston aikuiskoulutusyksiköstä, hallitusneuvos Timo Lankinen (varajäsenenään hallitusneuvos Tarja Lehtinen) koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ammatillisen koulutuksen yksiköstä, ylijohtaja Timo Lähdesmäki Opetushallituksesta sekä työmarkkinaneuvos Tuija Leminen (varajäsenenään ylitarkastaja Markku Virtanen) työministeriöstä. Valmisteluryhmän sihteereiksi on nimetty hallitussihteeri Merja Leinonen ja suunnittelija Ville Heinonen opetusministeriöstä sekä opetusneuvos Risto Hakkarainen ja suunnittelija Tarja Mäkinen Opetushallituksesta.

Valmisteluryhmän tulee kuulla tehtävänsä kannalta keskeisiä tahoja ja raportoida työn etenemisestä.

Valmistelutyöstä aiheutuvat tilasto-, selvitys- muut kulut sekä valmisteluryhmän mahdolliset matka- ja päivärahaikulut maksetaan momentilta 29.69.25.

Opetusministeri   Tuula Haatainen

Ylijohtaja   Arvo Jäppinen

TIEDOKSI

Valmisteluryhmän jäsenet, varajäsenet ja sihteerit

Opetushallitus

Työministeriö

Suomen Kuntaliitto

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto

Koulutuksen järjestäjät ry

TELAO

Lääninhallitusten sivistysosastot

Aikuiskoulutusneuvosto

Kansliapäällikkö Markku Linna

KUPO

KTPO-jory

TAL/LT

Liite 2.

AMMATILLISEN AIKUISKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄVERKOSTO		ammattilinen peruskoulutus		ammattilinen lisäkoulutus		Muu aikuiskoulutuksen järjestäjä		amm.peruskoulutus		ammattilinen lisäkoulutus	
Järjestäjä, jossa aikuiskoulutuskeskus/erikoisoppilaitos tai saa toiminta-avustusta	paikat yht/tutk.per. €	rahoitus 2004	omaehtoisen rahoitus 2004	oppisop.lisä-koul.rah.	ammattilinen peruskoulutus	oppisop.lisä-koul.rah.	ammattilinen lisäkoulutus	paikat yht./ tutk.per.	rahoitus 2004	omaeht.rah oitus 2004	oppisop.lisäk.rah.2004
Etelä-Suomen lääni											
Uusimaa											
Adulta Oy	110/110	1 557 888	3 989 219	469 244	Ab Svenska folkhögskolan			70/20	537 708	188 538	
Ami-säätiö (Amiedu)	380/380	3 988 241	3 443 927	651 728	Ab Utbildning Sydväst			765/230	6 955 676	800 798	37 478
Ammattineidistämislaitos AEL	10/10	187 391	549 390	756 004	Espoon seudun koulutuskuntayhtymä			4050/840	27 647 323	550 296	1 798 768
Hyvinkään-Riihimäen seudun ammattikoulutussäätiö	110/110	1 174 061	1 236 450	521 432	Haaga-instituutin säätiö			430/20	2 885 384	67 164	
Johtamistaidon opisto *)	0	0	40 992	391 037	Helsingin diakonissalaitoksen säätiö			630/200	4 727 509	216 436	
Kiinteistöalan koulutussäätiö *)	0	0	775 516	156 414	Helsingin kauppaoppilaitos Oy			740/180	4 890 836	0	115 040
Länsi-Uudenmaan ammattikoulutuskuntayhtymä											
(Innofocus)	1900/80	13 304 282	1 291 747	586 975	Helsingin kaupunki			5800/710	51 217 503	859 548	4 509 055
Markkinointi-instituutin kannatusyhdistys	100/100	488 234	1 889 460	130 346	Helsingin konservatorion säätiö			60/5	475 378	18 271	
Merkonormien jatkokoulutuskeskuksen kann.yhdistys	75/75	1 965 242	347 282	417 105	Helsingin kristillisen opiston säätiö *)			1220/10	27 546 195	1 167 475	2 86 760
Rastor Oy (Tielomies *)	0	0	1 764 892	443 174	Hengitysliitto Heli			1355/240	9 361 406	170 535	352 365
Työtehoseura	210/130	2 970 301	1 045 218	391 037	Hyvinkään kaupunki			450	1 314 182	0	
					Ilmalaitilos **)			510/70	11 035 166	128 035	65 593
					Invalidiiliitto			580/10	14 794 777	149 889	
					Invalidisäätiö			80/20	836 328	56 217	
					Kanneljärven kansanopiston kannatusyhdistys			0	0	238 501	
					Kansan Sivistystyön liitto *)			450/100	2 197 053	2 186	
					Kauppalaitten kauppaoppilaitos Oy			80/0	584 836	48 698	
					Kelloseppätaidon edistämissäätiö			3140/300	23 152 665	620 325	1 433 801
					Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä			82/0	2 933 261	68 913	
					Kirkkopalvelut ry (oppilaitokset Pieksämäellä)			82/0	864 033	0	
					Kisakalliosäätiö **)			100/0	766 377	0	
					Maalariammattikoulun kannatusyhdistys **)			700/180	3 694 670	69 358	
					Malmilan kauppaoppilaitos oy			120/5	1 245 988	0	
					Opintotoiminnan keskusliitto *)			0	0	95 021	
					Pop-Jazz Konservatorion kannatusyhdistys **)			0	0	351 654	
					Rakennusliitto *)			0	0	39 352	
					SAK:n koulutussäätiö *)			45/0	586 634	29 514	
					Solvalia-Finns Ab			30/5	568 245	0	
					Suomen Kansallisopperan säätiö **)			390/130	3 745 577	398 916	286 760
					Suomen Kirkon seurakuntaopiston säätiö			130/60	1 041 950	69 920	
					Suomen Kosmetologien yhdistys			1250/340	6 686 939	123 569	130 346
					Suomen Liikemiesten kauppaopiston säätiö			92/5	1 022 020	530 690	
					Suomen urheilupuiston kannatusosakeyhtiö			790/100	5 346 347	208 769	
					Svenska Framtidsskolan i Helsingforsregionen			0	0	137 873	
					TUL:n kisakeskussäätiö *)			0	0	275 464	
					Työväen Sivistysliitto *)			0	0		

Länsi-Suomen aikuiskoulutuksen kuntayhtymä (Innova)	100/100	541 038	332 360			Garantiföreningen för Åbolands folkhögskola	70/5	219 551	100 629	
Paimion kaupunki	50/50	338 977	692 257			Kaarinan kaupunki	320/730	1 979 042	99 677	
Raisio kaupunki (Raision ammattiopisto)	220/20	1 028 958	526 047			Loimaan ammatti-instituutin kuntayhtymä	1070/110	7 993 905	247 903	260 691
Salon seudun koulutuskuntayhtymä	1100/40	8 566 055	291 194	677 796		Mynämäen kunta	210/0	1 466 626	4 666	
Turun aikuiskoulutussäätiö *)	60/60	436 285	1 574 113			Paasikiviopistoyhdistys	45/5	259 822	93 039	
						Raision ammattiopistolaitoksen kuntayhtymä **)	810/30	6 095 191	0	599 590
						Salon kaupunki	410/20	2 508 368	47 254	
						Stiftelsen för fiskeri- och sjöfartutbildning	185/35	1 460 426	203 436	
						Turun ammattiopistosäätiö	260/0	2 283 294	237 799	
						Turun kaupunki	3735/260	26 693 117	730 045	2 320 150
						Turun konservatorion kammatusyhdistys	80/0	992 543	0	
						Turun kristillisen opiston säätiö	150/40	1 238 128	466 603	
						Uudenkaupungin kaupunki	570/40	4 073 165	205 242	391 037
						Varsinais-Suomen maaseutuopistolaitoksen ky	390/100	3 646 833	453 412	
						Åbolands yrkesskola samkommun **)	240/10	1 826 224	0	91 662
Yht.	1530/270	10 911 313	3 415 971	677 796			8545/785	62 736 235	2 889 705	3 663 130
Satakunta										
Kankaanpään aikuiskoulutussäätiö	10/10	33 272	266 821			Eura-joen kristillisen opiston kammatusyhdistys *)	0	0	341 871	
Kokemäenjokilaakson koulutuskuntayhtymä	760/30	5 591 736	871 117			Harijavallan kaupunki	180/90	1 128 958	185 015	
Porin aikuiskoulutussäätiö	36/36	93 281	589 547			Huitisten kaupunki	530/130	3 695 415	265 005	
						Nakkilan kunta **)	195/30	1 585 257	0	
						Pohjois-Satakunnan kansanopiston kann.yhhd.	80/30	552 176	132 181	
						Pohjois-Satakunnan koulutuskuntayhtymä	550/20	3 529 575	12 132	
						Porin kaupunki	2515/220	21 190 713	946 359	
						Rauman kaupunki	1380/120	10 113 510	103 321	312 829
Yht.	806/76	5 718 289	1 727 485	0			5430/640			
Pirkanmaa										
Tampereen aikuiskoulutussäätiö	95/95	575 891	1 419 703			Ahmanin koulun säätiö	215/10	1 645 403	52 704	
Valkeakosken seudun ammatillisen koulutuksen ky	920/140	5 913 194	275 944			Altoon emäntäkoulu Oy	90/0	2 753 563	11 806	
						Fysik.hoitolaitos Arcus Lurnio & Piirtimaa *)	0	0	98 380	
						Kangasalan ammattiopistolaitoksen kuntayhtymä **)	375/10	2 260 463	0	
						Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä	1110/60	8 610 741	180 311	234 622
						Mäntän seudun koulutuskuntayhtymä	580/40	3 757 754	160 247	
						Nokian kaupunki	290/10	2 000 751	62 059	
						Pirkanmaan ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä	1450/30	16 537 372	166 654	3 868 227
						Pohjois-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä	410/10	2 398 872	44 461	
						Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys *)	0	0	263 518	
						Tampereen kaupunki	3560/500	25 665 260	1 375 841	
						Tampereen musiikkiopiston säätiö *)	60/5	577 682	0	
						Tampereen sosiaalialan oppilaitoksen säätiö	555/180	4 046 494	482 687	
						Tampereen talouskouluyhdistys	240/30	1 593 874	7 339	
						Vammalan seudun ammatillisen koulutuksen ky	790/40	6 057 318	301 971	417 105
						Varalan säätiö	60/0	616 193	52 282	

yht.	1015/235	6 489 085	1 695 647	0	9765/925	78 521 740	3 260 260	4 509 954
Keski-Suomi								
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä (Jyväskylän aikuisopisto)	4240/480	31 524 017	2 506 030	1 720 560	Jyväskylän kristillisen opiston säätiö Jyväskylän talouskouluyhdistys **)	110/40 160/10 1199/145	1 026 464 919 016 10 237 279	323 249 0 504 635
					Jämsän seudun ammatillisen koulutuksen ky	0	0	175 679
					Karstulan evankelisen kansanopiston kann.yhd. *)	84/10	889 098	113 840
					Keski-Suomen kansanopiston kannatusyhdistys	200/70	1 507 638	21 464
					Petäjäveden kunta	1400/250	10 278 017	906 461
					Äänekosken ammatillisen koulutuksen ky			651 728
yht.	4240/480	31 524 017	2 506 030	1 720 560	3 153/525	24 857 512	2 045 328	1 056 220
Etelä-Pohjanmaa								
Jalasjärven kunta	10	60 060	991 932		Härmänmaan ammatti-instituutin kuntayhtymä	630/10	4 469 411	23 997
Seinäjoen kaupunki (*yhdistymissuunnitelma olemassa)	40/40	218 434	860 948		Ilmajoen kunta	166/10	1 234 619	3 266
Suomen Yrittäjätöipiston kannatusyhdistys	140/140	540 718	536 601		Järviseedun koulutuskuntayhtymä	700/10	5 081 082	84 545
Teak Oy	30/30	214 781	570 253		Korpisaaren säätiö	70/5	720 101	94 867
					Kuortaneen urheiluoipistosäätiö	60/0	545 705	314 816
					Kurikan ammattiopilaitoksen kuntayhtymä	455/10	3 567 743	33 996
					Lapuan kristillisen opiston kannatusyhdistys	60/5	584 995	182 636
					Seinäjoen ammatillisen korkeakoulutuksen ky	1280/190	8 858 767	196 887
					Seinäjoen ammattiopilaitoksen kuntayhtymä	1250/10	10 409 625	84 523
					Suomenseälän koulutuskuntayhtymä	300/10	2 345 971	21 583
					Suupohjan koulutuskuntayhtymä	715/50	5 004 357	61 526
yht.	220/220	1 033 993	2 959 734	0	5686/290	42 822 376	1 102 642	1 990 335
Pohjanmaa								
Vaasan kaupunki	2200/260	14 569 829	1 372 434	1 264 771	Fria kristiliga folkhögskolföreningen **)	40/0	364 185	0
Korsnäs kommun (sivutoimipiste Karjaalla)	40/30	155 929	1 295 339		Norvalla Folkhälsan Ab	40/0	276 181	86 996
					Optima samkommun	1135/80	10 541 936	421 267
					Samkommun för utbildning i Sydösterbotten	210/0	2 111 536	238 838
					Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur	1080/210	8 678 688	631 694
					Österbottens svenska kristliga folkhögskolesällskap	45/5	365 961	21 644
yht.	2240/290	14 725 758	2 667 773	1 264 771	2550/295	22 338 487	1 400 439	456 629
Keski-Pohjanmaa								
Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä	2450/340	18 876 144	789 334	782 073	Keski-Pohjanmaan konservatorion kann.yhd. **)	45/0	525 283	0
					Kausitisen evankelisen opiston kannatusyhdistys *)	55/5	459 306	173 571
yht.	2450/340	18 876 144	789 334	782 073	100/5	984 589	173 571	0

Eriävä mielipide

Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittäminen

Opetusministeriön valmisteluryhmän väliraportti 17.9.2004

Työryhmä ehdottaa lisäkoulutuksen säätelyjärjestelmän muuttamista 1.1.2006 lukien. Ehdotuksen mukaan tavoitteena on tukea riittävän vahvojen ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneiden järjestäjien muodostamista.

Työryhmä ehdottaa, että ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten asemaa ja tehtäviä vahvistettaisiin lainsäädännössä niille annettavien erityistehtävien kautta sekä käytännössä vain näitä lisäkoulutuksen järjestäjiä koskevalla opiskelijatyövuosien määrän vakauttamisella. Niille koulutuksen järjestäjille, joille on annettu aikuiskoulutuksen erityistehtävä, voidaan järjestämisluvassa vahvistaa näyttötutkintoihin valmistavan ja muun lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien määrä. Oppisopimuksena järjestettävä lisäkoulutus ehdotetaan otettavaksi muun lisäkoulutuksen säätelyjärjestelmän piiriin niiden järjestäjien osalta, joille on annettu em. erityistehtävä. Ehdotuksen mukaan aikuiskoulutuksen erityistehtävän saaminen on niinikään edellytyksenä hanke- ja kehittämisavustusten hakemiseen.

Aikuiskoulutuksen erityistehtävän voisivat ehdotuksen mukaan saada sellaiset koulutuksen järjestäjät, jotka ovat huomattavia ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiä (ml. työvoimakoulutus, henkilöstökoulutus) ja jotka tuon toiminnan kautta hoitavat myös työelämäpalveluihin liittyviä tehtäviä ja ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaisia kehittämistehtäviä. Tehtävän saaminen edellyttää laadunarviointiin osallistumista ja siinä asetettujen laatuvaatimusten täyttämistä. Arvioinnin toimeenpanosta vastaisi koulutuksen arviointineuvosto. Kolmen vuoden siirtymäkautena erityistehtävän voisivat kuitenkin käytännössä saada vain ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja valtakunnalliset erikoisoppilaitokset.

Väliraportti ei voi toimia jatkovalmistelun pohjana – lähtökohtana tulee olla ammatillinen koulutus ja aikuiskoulutus sen osana – ammatillista koulutusta tulee päinvastoin koota seudullisiksi tai muutoin vahvoiksi ammattiopistoiksi.

En voi yhtyä työryhmän ehdotuksiin aikuiskoulutuksen ohjauksen, rahoituksen ja järjestäjäverkon kehittämistä seuraavilla perusteilla:

Ehdotukset ovat ristiriidassa kehittämissuunnitelman ja lainsäädännön kanssa.

Tavoite ja työryhmän ehdotukset ovat monelta osin ristiriidassa lainsäädännössä ja Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa esitettyjen koulutusjärjestelmää ja ammatillis-

ta koulutusta koskevien kehittämislinjausten kanssa. Viitataan jäljempänä kohtaan Ammatti-koulutusstrategia.

Työryhmän ehdotukset tavoittelevat aikaisemmin hylätyn ns. työelämän aikuisopistomal-lin toimeenpanoa. Tämä toimeenpantaisiin vain aikaisempiin ehdotuksiin nähden eri tavalla: järjestämislupia uudelleen jakamalla, määrittämällä ns. aikuiskoulutuksen erityistehtävä aikuis-koulutukseen erikoistuneille ja sitä monipuolisesti järjestäville sekä keskittämällä lisäkoulutuksen rahoitus ja kehittämisavustukset näille järjestäjille.

Koulutuksen kehittämisen sijaan keskitytään sen organisointiin.

Kehittämissuunnitelmassa yhdeksi keskeiseksi painopisteeksi on asetettu aikuisväestön kou-lutusmahdollisuuksien lisääminen osana elinikäisen oppimisen politiikkaa. Työryhmän työ on painottunut elinikäisen oppimisen edellytysten luomisen ja koulutuksen järjestämisen kannal-ta epätarkoituksenmukaiseen kysymykseen: itse toiminnan sijasta on keskitytty siihen, miten toiminta tulisi organisoida. Nykylainsäädännössä lähtökohtana on antaa koulutuksen järjes-täjille mahdollisuus organisoida ammatillisen koulutuksen järjestäminen tarkoituksenmukai-seksi katsomallaan tavalla. Työryhmän työn lähtöoletuksena sen sijaan on, että aikuiskoulutusta (etenkin ammatillista lisäkoulutusta) tulisi järjestää ensisijaisesti tietynlaisissa organisaatioissa. Lisäksi lähtöoletuksena on, että ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja ammatilliset erikoisoppilaitokset olisivat ensisijaisesti organisaatioita, joille aikuiskoulutuksen järjestäminen tulisi keskittää. Mitään erityisiä perusteita, esim. koulutuksen laatuun tai vaikuttavuuteen liit-tyen, ei tälle esitetä.

Aikuiskoulutusta ei voi kehittää erillään ammatillisen koulutuksen kokonaisuudesta.

Koulutuspoliittisten tavoitteiden näkökulmasta edellistä suuremman ja vakavamman ongel-man muodostaa se, että lähtökohtana on ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittäminen ja ohjaaminen erillään muusta ammatillisesta koulutuksesta. Vaikka aikuiskoulutus on perustel-lusti nostettu yhdeksi koulutuspoliittiseksi painopisteeksi, se on jo käsitteenä luonteeltaan niin monimerkityksinen, että sen pohjalle ei voi rakentaa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen säätelyä ja ohjausta. Perustellumpi tapa vahvistaa ammatillista aikuiskoulutusta on kehittää sitä elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti osana ammatilliseen perus- ja lisäkoulutuksen muodostamaa kokonaisuutta – näin turvataan myös koulutuksen kannalta tarpeelliset amma-tilliset ja taloudelliset järjestämisedellytykset. Ammatillisen aikuiskoulutuksen määrittely eril-liseksi, itsenäiseksi ammatillisen koulutuksen lohkoksi on tulevaisuuden toimintaedellytysten luomisen kannalta keinotekoisia, epätarkoituksenmukaista ja taloudellisesti kestäväntöntä. Ammatillisen lisäkoulutuksen eriyttäminen ammatillisen koulutuksen kokonaisuudesta oh-jauksellisena ja organisatorisena lohkona heikentää koko ammatillisen koulutuksen toimin-taedellytyksiä ja asemaa koulutusjärjestelmässä.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjät asetetaan eri asemaan säätelyjärjestelmässä.

Lisäkoulutukseen ehdotettu kaksitasoinen säätely jakaisi ammatillisen lisäkoulutuksen nykyi-set järjestäjät kahteen eriarvoiseen ryhmään. Kaikki järjestäjät voivat periaatteessa hakea lupaa, mutta vain erityistehtävän saaneille järjestäjille määrättäisiin luvassa resurssikehys. Tällöin muut lisäkoulutuksen järjestäjät joutuisivat hakemaan vuosittain rahoituksen jäljelle jäänees-

tä vuotuisesta lisäkoulutuksen määrärahasta. Menettely koskisi myös oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta. Tämä johtaisi siihen, että suurelta osalta nykyisistä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä koulutuksen järjestämisen edellytykset heikkenisivät oleellisesti.

Ehdotetun kaltainen menettely on epätarkoituksenmukainen ja kyseenalainen. Se asettaa koulutuksen järjestäjät epätasa-arvoiseen asemaan. Sääteilyjärjestelmän muutosta ei tarvita. Tarvittavia kehittämiskäytännöksiä voidaan selvittää rahoituksen määräytymisperusteita tarkistamalla.

Ehdotus hajauttaa ammatillisen koulutuksen voimavarat ja pirstoo verkoston.

Ehdotuksen mukainen lisäkoulutuksen keskittäminen eriyttää ammatillisen koulutuksen järjestämisen edellyttämät voimavarat: opettajisto, työpaikkaohjaajat, tilat, koneet ja laitteet, kehittämishankkeet. Ehdotukset heikentäisivät toteutuessaan sekä ammatillisen peruskoulutuksen että lisäkoulutuksen järjestämisedellytyksiä.

Ehdotuksen mukaan tavoitteena on keskittää ammatillinen lisäkoulutus erityisesti laitoksiin, joiden koulutustehtävässä ammatillisen peruskoulutuksen osuus on marginaalinen. Voidaan kysyä, miten osaamisen taso varmistetaan, kun perus- ja lisäkoulutuksen järjestäminen ja tietotaito eriytetään toisistaan.

Järjestämislupaprosessin kuvaus ja vaikutus verkostoon jää hämäräksi. Ennen ehdotusten tekemistä lisäkoulutuksen ja erityistehtävien saavien verkosto olisi pitänyt kuvata ja ehdotusten vaikutukset selvittää.

Oppisopimuksena järjestettyä lisäkoulutusta ei pidä kytkeä ehdotettuun järjestelmään.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäminen ammatillisena perus- ja lisäkoulutuksena on kokonaisuus. Oppisopimuskoulutuksena järjestetyn lisäkoulutuksen rahoitus on ollut koulutuksen järjestäjien kannalta vakaata ja lisäkoulutuksen osuutta on viime vuosina voitu kasvattaa. Tarvetta oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksen laajentamiseen työelämän näkökulmasta on yhä.

Toisin kuin muistiossa väitetään aikuiskoulutuskeskuksia ja valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia ylläpitävien koulutuksen järjestäjien osuus oppisopimuskoulutuksena järjestettävästä lisäkoulutuksesta on noin 40 prosenttia. Lisäksi suurella osalla kyseisistä koulutuksen järjestäjistä oppisopimuskoulutuksen järjestäminen on organisoitu muualle kuin aikuiskoulutuskeskukseen tai erikoisoppilaitokseen. Kaikesta oppisopimusmuotoisesta ammatillisesta lisäkoulutuksesta noin 19 % on organisoitu aikuiskoulutuskeskuksissa tai ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa. Näiden organisaatioiden rooli ja osaaminen oppisopimuskoulutuksen järjestäjänä on vähäinen. Useat aikuiskoulutuskeskukset ja ammatilliset erikoisoppilaitokset eivät lisäksi ole koskaan järjestäneet oppisopimuskoulutusta.

Perusteita oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen siirtämiselle ehdotettuun järjestelmään ei ole. Menettely vaarantaisi oppisopimuskoulutuksen toimintaedellytykset, heikentäisi koulutuksen alueellista saatavuutta, vaikeuttaisi työelämän osaamistarpeisiin vastaamista sekä heikentäisi koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta.

Työvoimapolitiittinen koulutus ei saa ohjata ammattillisen koulutuksen verkon kehittämistä

Työryhmän keskeisenä tavoitteena on ollut turvata "ylläpitäjille riittävät toimintaedellytykset ja toiminnan vakaus ammatillisten aikuiskoulutuksen ja työelämän palvelutehtävien hoitamiseen". Työryhmän ehdotuksilla ei voida lainkaan ratkaista kyseistä ongelmaa, vaikka rahoituksen vakaudella ehdotuksia perustellaankin. Työryhmä ehdottaa, että lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta otettaisiin uusi säännös, jossa sellaisille ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjille, jotka ovat huomattavia ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiä (ml. työvoimakoulutus, henkilöstökoulutus) ja jotka tuon toiminnan kautta hoitavat myös työelämäpalveluihin liittyviä tehtäviä ja ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaisia kehittämissuhteitä, voidaan antaa ammatillisen aikuiskoulutuksen erityistehtävä.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on keskeisimmässä asemassa nimenomaan aikuiskoulutuskeskusten rahoituksessa. Sen osuus vain aikuiskoulutuskeskusta ylläpitävien koulutuksen järjestäjien taloudesta on 50 % ja osalla lähes 70 %. Vain aikuiskoulutuskeskuksia ylläpitävät koulutuksen järjestäjät ovat tällöin taloudellisesti riippuvaisia työvoimaviranomaisten hankinnoista. Tämä perustuu kilpailutuksen luonteeseen, vaikka hankintasopimusten kestoajaka onkin pyritty pidentämään. Nykyistä suuremman vakauden synnyttäminen edellyttäisi muutoksia työvoimapolitiittisen koulutuksen hankintajärjestelmään.

Hyvin toimivan työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestäminen edellyttää, että koulutus hankitaan parhaimmat ammatilliset edellytykset omaavilta koulutuksen järjestäjiltä.

Valtakunnalliset erikoisoppilaitokset eri asemassa kuin aikuiskoulutuskeskukset

Edellä mainittu riippuvaisuus työvoimapolitiittisen koulutuksen hankinnoista ei koske valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia. Työvoimapolitiittisella koulutuksella ei ole juuri lainkaan merkitystä näiden rahoitukseen. Muutoinkin niiden profiili ja tehtävä eroavat aikuiskoulutuskeskuksista. Valtakunnallisten erikoisoppilaitosten rahoitus on myös jäänyt taka-alalle tarkastelun kohdistuessa nimenomaan aikuiskoulutuskeskuksiin. Valtakunnallisten erikoisoppilaitosten rahoitusta tulisi tarkastella erillisenä kysymyksenä rahoitusperusteita uudistettaessa.

Erillisiä ammatillisia aikuiskoulutusorganisaatioita ei tarvita, kuten ei tarvita ammattikorkeakouluissa eikä yliopistoissakaan.

Ammatillisen koulutuksen tulisi olla yhtä vahva alueiden ja seutukuntien elinkeinoelämän kehittäjä kuin ammattikorkeakoulut ovat omalla alallaan. Tämän vuoksi ei olekaan tehty ehdotuksia korkeakoulujen, esim. ammattikorkeakoulujen jakamisesta organisaatioina aikuiskoulutukseen erikoistuneisiin ja muihin ammattikorkeakouluihin. Koulutuksen organisoinnin oppilaitoksiin ja muihin toimintoihin tulee olla paikallisesti koulutuksen järjestäjän päätettävissä.

Laatukriteerit koskevat kaikkea ammatillista koulutusta.

Erityistehtävän hakemiseen esitetään liitettäväksi laatuvaatimuksia, joiden pohjalta koulutuksen arviointineuvosto suorittaa hakijoiden arvioinnin. Laatuvaatimuksia ei ole määritelty. Muistiossa esitetyt laatuvaatimukset mm. työelämälähtöisyys, joustavat tutkintoväylät ja osaamisen tunnustaminen sekä yritysten ja työelämän palvelutehtävät ovat koko ammatillista koulutusta koskevia vaatimuksia - eivät yksinomaan ammatillisen aikuiskoulutuksen.

Aikuiskoulutuksen erityistehtävän sisältöä ei ole määritelty.

Erityistehtävän nojalla koulutuksen järjestäjälle on kuitenkin tarkoitus vahvistaa lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien sekä oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksen vuotuinen oppisopimusten määrä sekä näiden ohella myöntää hanke- ja kehittämisavustuksia. Esim. työelämän palvelu- ja kehittämistehtävä on lain nojalla kaikilla ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjillä ilman, että se määrätään erityiseksi koulutustehtäväksi. Huomattavalle voimavarojen kohdentamiselle siirtymäsäännösten perusteella erityistehtävän saaville aikuiskoulutuskeskuksille ja ammatillisille erikoisoppilaitoksille ei ole olemassa perusteita.

Ammattikoulutusstrategia

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa toisen asteen koulutuksen kehittämisen lähtökohtana on väestön, työelämän ja alueiden tarpeet sekä tavoite koko ikäluokan kouluttamisesta toisella asteella. Tavoitteena on edistää sekä yleis- että ammattisivistystä ja antaa opiskelijoille persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen, jatko-opintojen, ammattitaidon saavuttamisen sekä ammatin harjoittamisen edellyttämät tiedot ja taidot. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää ammatillisen koulutuksen kehittämistä kokonaisuutena. Näkemykseni mukaan aikuiskoulutusta tulisi vahvistaa ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden osana – ei eriyttämällä sitä ohjauksellisesti ja organisatorisesti muusta ammatillisesta koulutuksesta. Tällöin ammatillista aikuiskoulutusta vahvistavat toimenpiteet vahvistaisivat koko ammatillista koulutusta.

Ehdotukseni on, että aikuiskoulutuksen vahvistamista kehittämissuunnitelman linjausten mukaisesti tukee parhaiten ammatillisen koulutuksen kehittäminen kokonaisuutena sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kokoaminen riittävän suuriksi ja monipuolisiksi tai muutoin vahvoiksi koulutuksen järjestäjiksi, ammattiopistoiksi, joilla on edellytykset kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin. Ammattiopistot ovat tällöin myös vahvoja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjiä – ja lisäksi riittävän vahvoja toimijoita elinkeino- ja muun työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen sekä palvelu- ja kehittämistoiminnan kannalta. Ammattiopistot voivat myös vastata osaamistarpeisiin kokonaisvaltaisemmin ja pidemmällä aikajänteellä, koska toiminta kattaisi kaiken ammatillisen koulutuksen peruskoulutuksesta lisäkoulutukseen ja nuorista aikuisiin. Lisäksi ammattiopistot olisivat ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin verrattavia, merkittäviä toimijoita alueen ammattiosaamisen ja työelämän kehittämishaasteisiin vastaajia.

Ammattiopistojen muodostaminen tukee myös muita koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa asetettuja erityisiä kehittämiskohteita, kuten elinikäisen oppimisen edellytysten vahvistamista, syrjäytymisen ehkäisemistä, työvoiman saatavuuden turvaamista, opetuksen laadun kehittämistä ja tutkintojen suoritusaikojen lyhentämistä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytysten vahvistamista. Ne turvaisivat ammatillisen koulutuksen järjestäjille vakaat ja riittävät toimintaedellytykset myös aiempaa keskeisempään asemaan nousevat aikuisväestön koulutustarpeen tyydyttämistä varten.

Ammattiopistojen muodostaminen turvaa koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden organisoida ammatillisen koulutuksen kokonaisuus oman alueensa kannalta tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi ammattiopistoissa ammatilliseen koulutukseen kohdennetut taloudelliset voimavarat muodostaisivat kokonaisuuden ja antaisivat koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden kohdentaa voimavaroja joustavasti ja kustannustehokkaasti. Tämä parantaisi koulutuksen järjestäjien palvelukykyä ja lisäisi tuloksellisuutta ja tehokkuutta (koulutuksen järjestäminen, osaamistarpeisiin vastaaminen, koulutustarpeiden ennakointi, yhteistyö työelä-

män kanssa, kansainvälistyminen, aluekehitys, voimavarojen käyttö). Yhtenäisten ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioiden puitteissa ammatillinen koulutus myös hahmottuisi kansalaisille (nuorille, työssäoleville, työttömille, yrityksille ja muulle elinkeino- ja työelämälle) selkeämpänä kokonaisuutena.

Kuva 1. Ammattikoulutusstrategia

Ammatillisen koulutuksen järjestämisen organisointia kokonaisuutena ammattiopistojen puitteissa tukee myös se, että ammatillisen koulutuksen strateginen tehtävä alueellisessa osaamisen ja innovaatiojärjestelmien kehittämisessä painottuu alueen työelämän tarvitseman relevantin ja korkealaatuisen ammatillisen osaamisen tuottamiseen kokonaisuutena. Tämän ohella ammatillisella koulutuksella on työelämän kehittäjän rooli - työssä olevilla tulee olla mahdollisuuksia kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan ja työyhteisöjään. Tätä kautta voidaan tukea alueen työelämän kehittämistoimintaa ja työelämälähtöistä innovaatioiden kehittämistä. Kehittämistehtävä koskee kaikkea ammatillista koulutusta.

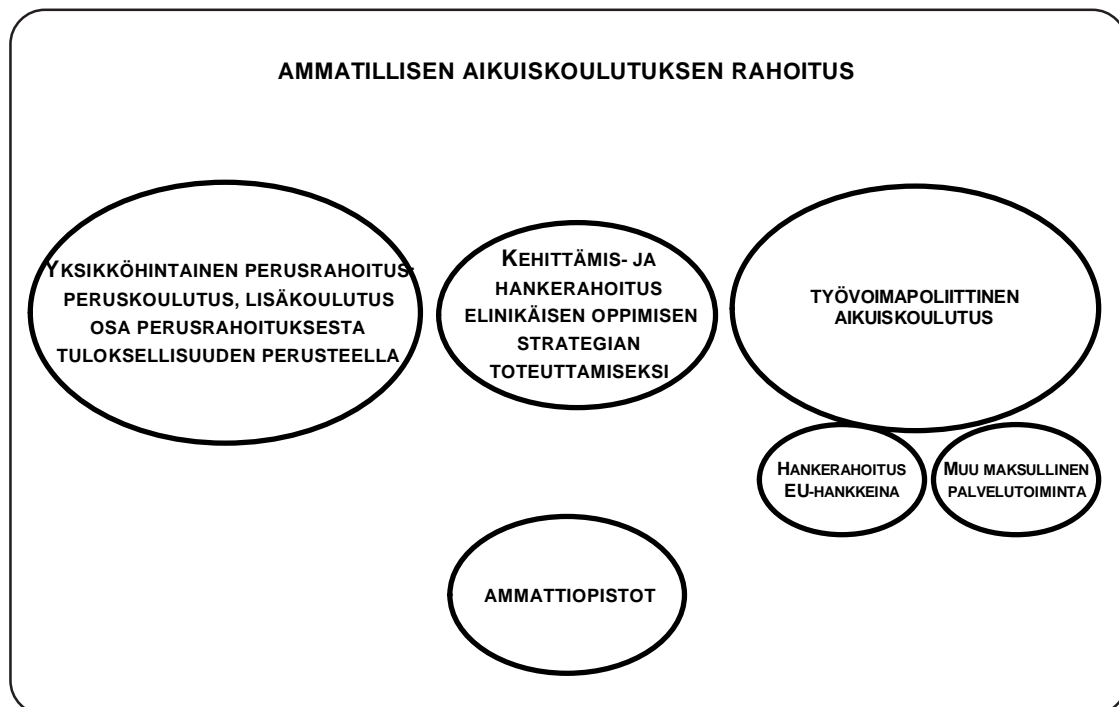
Ammatillisen koulutuksen organisointi seudullisina tai muutoin vahvoina järjestäjäkokoisuuksina luo edellytykset rakentaa vahvoja työelämysuhteita, jotka tukevat sekä aikuisten että nuorten koulutusta ja varmistaa elinkeino- ja muun työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen kokonaisuutena. Työelämäyhteyksien avulla koulutuksen järjestäjät saavat relevanttia ohjaus- ja ennakoitietoa koulutustarjonnan suuntaamiseksi ja mitoittamiseksi alueen työelämän tarpeiden mukaisesti. Työelämysuhteet luovat myös perustan kehittää koulutuksen toteuttamismuotoja (oppilaitosmuotoinen koulutus, oppisopimuskoulutus, työssäoppimi-

nen, ops-perusteinen koulutus, näyttötutkintoon valmistava), opiskelijalähtöisiä opetusjärjestelyjä ja työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä. Edellä mainittujen tulee tehokkaasti ja joustavasti ottaa huomioon erilaisten opiskelijoiden (mm. erilaisen pohjakoulutuksen ja aikaisemmin hankitun osaamisen, eri-ikäiset opiskelijat, erilaiset oppijat) sekä elinkeino- ja työelämän osaamisen kehittämistarpeet. Parhaimmillaan toiminnot kytkevät oppimisen kiinteäksi osaksi alueen elinkeino- ja muun työelämän työympäristöjä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyötä alueen muiden koulutuksen järjestäjien sekä aluekehittämiseen ja innovaatiotoimintaan vaikuttavien toimijoiden kanssa tulee vahvistaa, jotta voidaan luoda yhteistä osaamisen alueellista kehittämisstrategiaa ja selkeyttää eri osapuolten työnjakoa. Tämä mahdollistaa sen, että ammatilliselle koulutukselle osana tutkimus- ja koulutusjärjestelmää rakentuu aktiivinen ja merkittävä rooli alueellisessa kehittämis-toiminnassa ja että tutkimuksen ja koulutuksen avulla voidaan tukea koordinoitusti ja joustavasti alueen vahvuuksista lähtevää kehittämistä. Ammattiopistot edustaisivat riittävän vahvoja toimijoita suhteessa ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Ammattiopistojen toiminnan rahoituksen ja ohjauksen lähtökohtana olisi ammatillisen koulutuksen järjestäminen ja kehittäminen elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Tämä kattaa kaiken ammatillisen koulutuksen peruskoulutuksesta lisä- ja täydennyskoulutukseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen aloilla rahoituksellinen kokonaisuus muodostuisi seuraavista osa-alueista: yksikköhintainen perusrahoitus, kehittämisrahoitus sekä muu rahoitus.

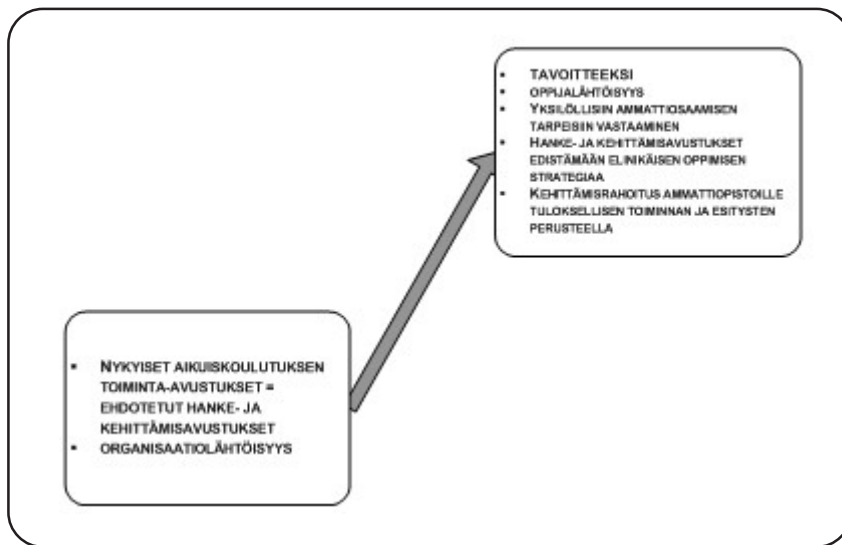
Kuva 2. Ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus

Työryhmän ehdotuksen mukaan nykyisistä aikuiskoulutuksen toiminta-avustuksista siirryttäisiin hanke- ja kehittämisavustuksiin. Avustukset olisivat pääosin organisaatiolähtöisiä. Aikuiskoulutusta ja elinikäistä oppimista tuettaisiin kuitenkin paremmin kohdentamalla avustukset oppija- ja koulutuslähtöisesti yksilöllisiin ammattiosaamisen tarpeisiin vastaamiseksi.

Perusrahoitus muodostuisi opiskelijamääriin perustuvasta yksikköhintarahoituksesta, josta osa myönnettäisiin toiminnan tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuus yhtenä rahoituksen perusteena muodostaisi koulutuspoliittisen ohjauksen merkittävän instrumentin. Perusrahoituksen lisäksi ammattiohjoitustoille voitaisiin osoittaa kehittämisrahoitusta elinikäisen oppimisen strategian toteuttamiseksi. Tämä muodostuisi nykyisistä aikuiskoulutuksen toiminta-avustuksista.

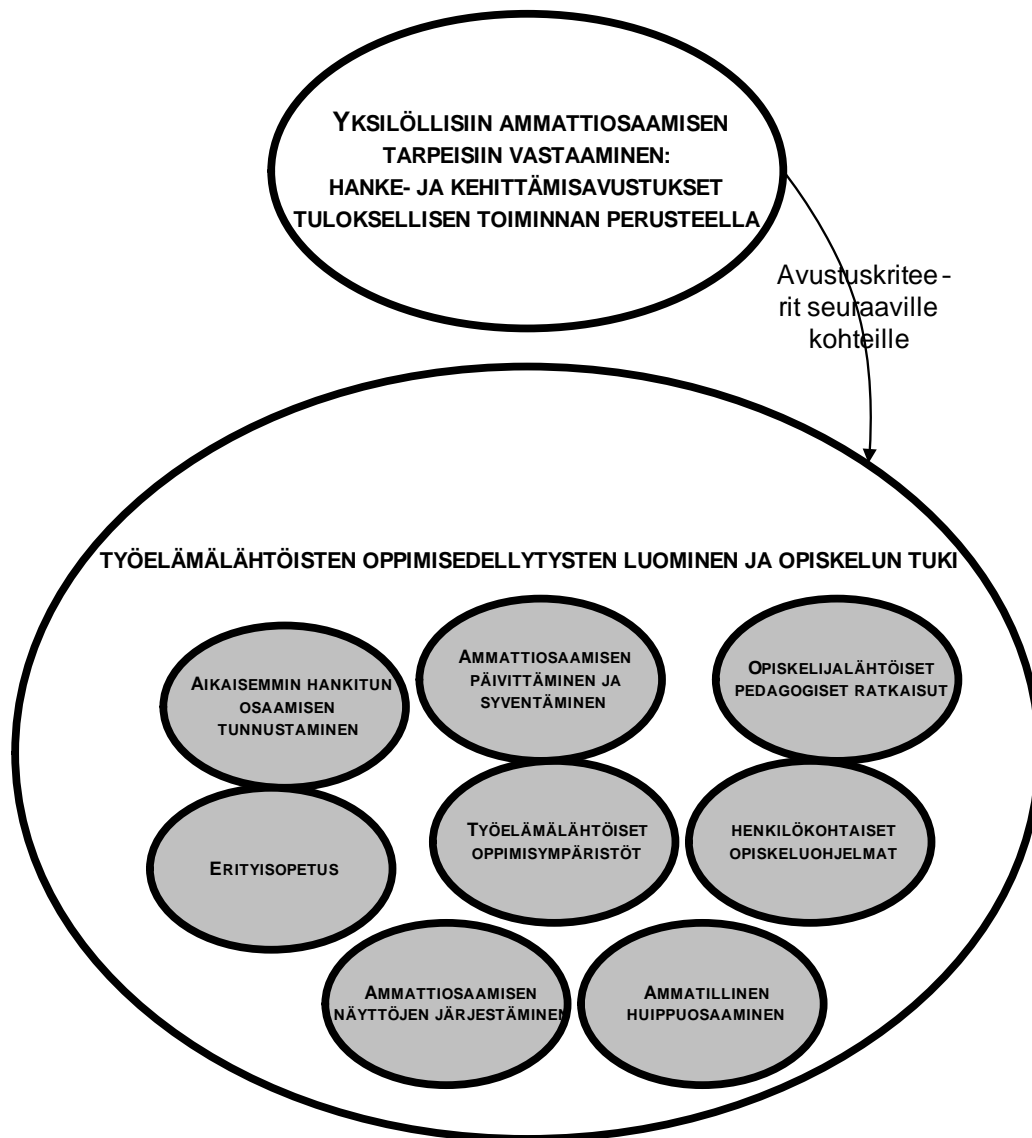
Kuva 3. Kehittämisen- ja hankerahoitus tukemaan elinikäisen oppimisen strategiaa

Elinikäisen oppimisen strategian toteuttamista tukevan kehittämisrahoituksen keskeiset kohteet ja rahoitusperusteet liittyisivät ensisijaisesti yksilöllisiin osaamistarpeisiin vastaamiseen sekä oppimisedellytysten luomiseen ja opiskelun tukemiseen.

Kuva 4. Elinikäisen oppimisen strategian kehittämis- ja hankeavustusten perusteet

Kuvassa 4 esitetyt kohteet ja tuloksellisuuskriteerit korostaisivat koulutuksen ensisijaisuutta kehittämistoiminnan kohteena sen sijaan, että niissä pyrittäisiin tukemaan tiettyjen organisaatioiden toimintaa. Tämä varmistaisi sen, että elinikäisen oppimisen strategian pohjalta määriteltyjen keskeisten kehittämisaikavälien puitteissa kehittämistoiminta voidaan kohdistaa selkeästi koulutuksen ja oppimisen edellytysten vahvistamiseen, mikä palvelee ammatillisen koulutuksen opiskelijoita (etenkin aikuisopiskelijoita) ja ammattitaidon kehittämistä kokonaisuutena.

Helsingissä 20. päivänä syyskuuta 2004

Timo Lankinen

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

julkaistu vain sähköisenä

ISBN 952-442- 1

ISSN 1458-8102